

naš tovariš

TV 15

Glasilo Zvezz združenj borcev NOV
in Zvezz rezervnih vojaških staršev Slovenije

Št. 25 ● 30. junija 1977 ● Leto XV

Korak za korakom

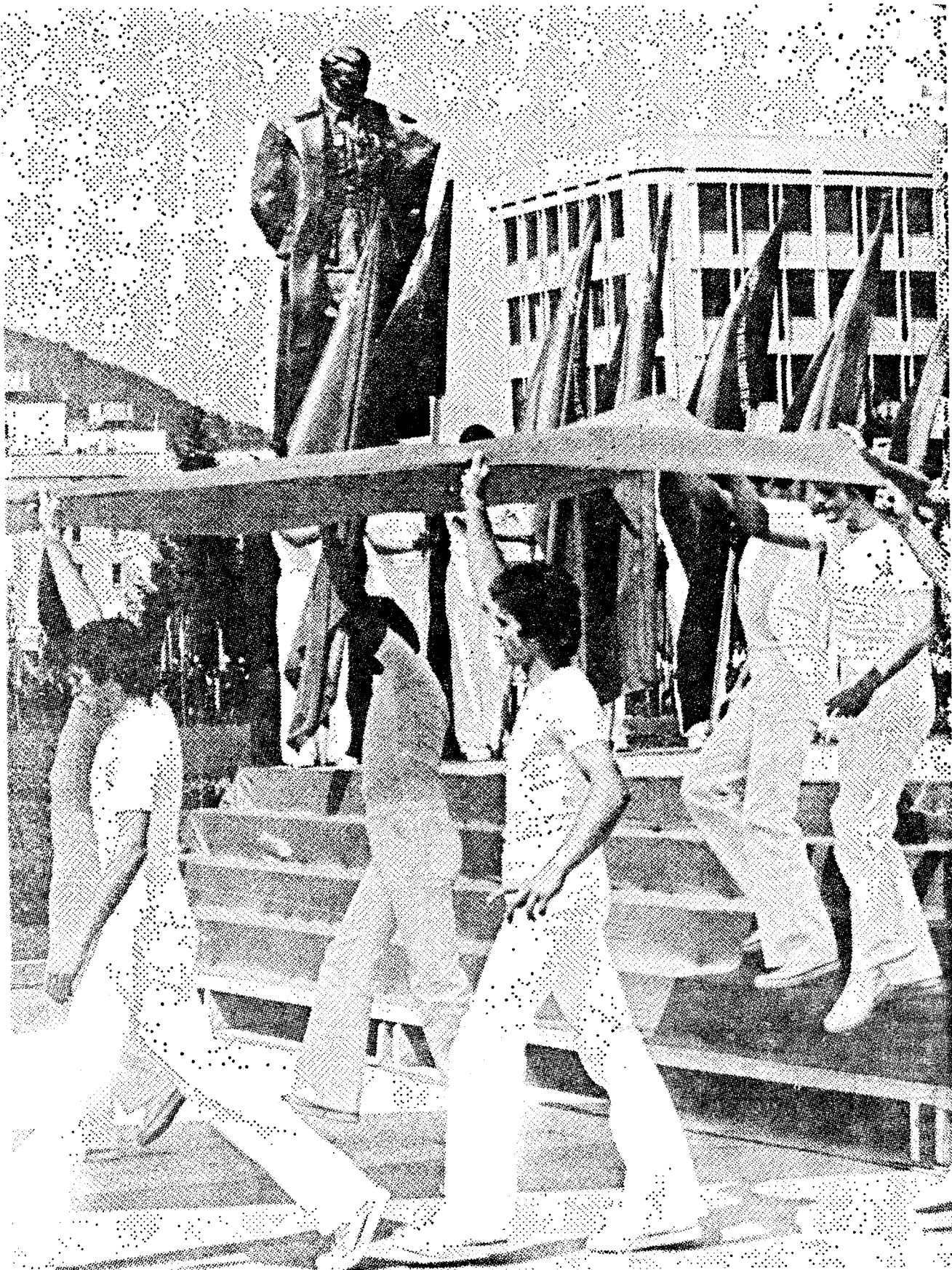
Dne 23. junija je pripravilo uredništvo TV-15 v prostorih Skupščine občine Črnomelj ustni časopis: s predstavniki družbenopolitičnih organizacij občine in krajevnih skupnosti, z mladimi in drugimi občani smo se pogovarjali o črnomeljski občini VČERAJ, DANES in JUTRI.

Člani našega uredništva (Silvo Teršek, glavni in odgovorni urednik TV-15, Milena Strajnar in Milan Vogel ter Brane Jakovljevič in Janez Odar, naša sodelavca) so bili v Črnomlju sprejeti s tradicionalno srčnostjo! Več kot trideset udeležencev pogovora je sodelovalo v štirih skupinah. Nam in danes širši slovenski javnosti, so predstavili gospodarski položaj občine, delo in aktualna vprašanja borčevske in mladinske, organizacije, šolstva in kulturno-umetniških društev, uspehe in težave, ki spremljajo področje splošnega ljudskega odpora, družbene samozaščite in še marsikaj.

Udeležence ustnega časopisa TV-15 v Črnomlju je pozdravil Franc Košir: »To je pravzaprav edini slovenski časnik, ki je v celoti namenjen razvijanju in negovanju tradicij našega narodnoosvobodilnega boja,« je poudaril predsednik občinskega odbora ZZB NOV Črnomelj. »Čeprav na našem območju ni malo bralcev časnika TV-15, bi si morali vsi skupaj prizadevati, da bi bil le-ta v Beli krajini še posebno prisoten.«

Za tem je spregovoril inž. Martin Janžekovič, predsednik skupščine občine Črnomelj. Toplo je pozdravil odločitev našega uredništva, češ, da smo izbrali za delovni pogovor v Črnomlju najprimernejši trenutek. Predstavitelj Bele krajine na straneh TV-15 bo tako tudi vabilo prebivalcem Slovenije, da se udeležijo osrednje slovenske prireditve v počastitev jubilejnega leta, ki bo 3. julija v Lokvah pri Črnomlju.

O Beli krajini, kakršno smo spoznali, berite na 9., 10., 11. in 12. strani.

»Z odkritjem Titovega spomenika, kot simbola samoupravljanja in vseh dosežkov velenjskih delavcev, želimo izraziti tovarišu Titu svoje neizmerno spoštovanje in hvaležnost za vse tisto, kar je napravil na svoji življenjski poti za delavski razred in vse delovno ljudstvo,« je v uvodu svojega govora dejal predsednik zbora združenega dela slovenske skupščine Štefan Nemec minulo nedeljo na veličastnem zborovanju v Velenju, ko so odkrili spomenik predsedniku Titu. »S tem želimo znova poudariti, kako globoko cenimo, da nam je pokazal pota in smisel naših sedanjih in bodočih prizadevanj.«

*OB DNEVU BORCA,
4. JULIJU,
ISKRENO ČESTITAMO!*

RO ZZB NOV Slovenije
RO ZRVS Slovenije
Založba Borec
Uredništvo in uprava TV-15

V nedeljo, 3. julija ob 10. uri dopoldne, se dobimo v Lokvah pri Črnomlju na osrednji slovenski proslavi »35 let prvega osvobodjenega ozemlja, Lokve 77«!

od torka do torka

Sreda, 22. junija 1977

Egiptovska vlada se je zaradi sestava nove izraelske vlade odločila vpoklicati rezerviste.

Španski premier Adolfo Suarez se je pogovarjal z generalnim sekretarjem španske KP Santiagom Carillom, kar je v zadnjih štiridesetih letih prvo srečanje španskega premiera z vodjem španskih komunistov.

Z uradnega obiska v Franciji se je vrnil predsednik prezidija vrhovnega sovjeta SZ Leonid Brežnjev. S francoskim predsednikom sta podpisala več skupnih sporazumov.

Četrtek, 23. junija 1977

Iz New Yorka so sporočili, da bodo morali pred sodišče atentatorji na jugoslovansko predstavništvo pri OZN.

Tovariš Tilo in libijski predsednik Gaddafi sta obiskala Titovo ladjedelnico v Kraljevi.

Ugandski predsednik Idi Amin ni bil ubit v atentatu, kot so poročale nekatere agencije, ampak je spet prevzel predsedniške dolžnosti.

Petek, 24. junija 1977

Po predlogih ZIS naj bi se v prihodnjem letu zvezni proračun povečal za 15 odstotkov.

V Madridu so ostro zavrnili napad moskovskega tednika Novoje vremja na generalnega sekretarja SKP Carrilla.

Začela se je republiška mladinska delovna akcija »Goričko 77«.

Sobota, 25. junija 1977

Na Titovem trgu v Velenju so odkrili veliko skulpturo predsednika Tita, delo zagrebškega kiparja Augustinčiča.

V Portorožu se je začel mednarodni simpozij na temo znanost in družba, na katerem sodeluje okrog dvesto sociologov in kulturnih delavcev iz dvajsetih držav.

V Dražgošah je bil vsakoletni zbor jugoslovanskih pionirjev, ki so se srečali tudi z borci legendarne dražgoške bitke.

Ponedeljek, 27. junija 1977

V skupščini SRS Slovenije je bila osrednja slovenska proslava ob dnevu samoupravljalcev, na kateri so razdelili tudi petnajst nagrad in priznanj samoupravljalcem.

Bivša francoska kolonija Džibuti je postala neodvisna država in so jo takoj sprejeli v Organizacijo afriške enotnosti.

Zvezni sekretar za zunanje zadeve Miloš Minić je sprejel kanadskega državnega sekretarja za zunanje zadeve D. Jamiesona.

Torek, 28. junija 1977

S slavnostno sejo zveznega komiteja za družbeno planiranje so v Beogradu proslavili 30-letnico planiranja v naši državi.

V Beogradu je bila stota seja predsedstva CK ZKJ o idejnopolitičnih vprašanjih s področja gospodarskih gibanj.

V Pragi se je začel tridnevni simpozij na temo Oktober in sodobni svet, ki se ga udeležuje okrog sedemdeset partij.

Še enkrat: Smo dovolj aktivni?

Odgovor na sestavek Milivoja Mihajla, 21. številka TV 15

Pisec Milivoj Mihajl v svojem prispevku naveda, da borčevska organizacija v Svetem ni posebno aktivna. Odbor aktiva ZB NOV v Svetem je to zado deo obravnaval na svoji seji in ugotovil, da delovanje borčevske organizacije, lahko ocenjuje le tisti, ki v tej organizaciji aktivno sodeluje — nikakor pa ne tovariš Mihajl, ki po prihodu v Sveto vrsto let ni bil član nobene družbenopolitične organizacije v Svetem (SZDL, ZB NOV, RK) in se družbenopolitično ni nikjer udeleževal.

V članstvo ZB pri nas je bil sprejet šele leta 1975, posebno dobo (zapor in internacija) je uveljavil šele lani ali predlani. O bojnih dogodkih iz naše krvave revolucije bi Milivoj Mihajl lahko predaval le to, kar je slišal ali prebral, saj med narodnoosvobodilnim bojem ni bil partizan pod orožjem, temveč je bil le zaprt. Zaprti so ga, starega 15 let, in v internaciji, je bil od septembra leta 1941 do leta 1945, od koder se je vrnil po osvoboditvi.

Glede navedbe, da je pri organizaciji izleta v Kumrovec zanj zmanjkalo prostora, moramo povedati, da je bil povabljen na izlet, toda je to odklonil, na avtobusu pa je bilo še prostora. Ponudba za letovanje v Strunjanu mu ni bila posredovana kar v gostinskem lokalu, kot navaja, ampak na prostem, pred vhodom v njegovo stanovanje. Člani odbora ZB NOV Sveto so tudi druge člane borčevske organizacije obiskali, kar na njihovih domovih in tako zbirali udeležence za izlet.

Zato lahko trdimo, da je borčevska organizacija v Svetem aktivna, toda tovariš Mihajl njenega dela ne pozna.

Množične sestanke borcev sklicujemo po potrebi, drugače pa delata upravni in nadzorni odbor. Naši člani — borci so vedno in povsod v prvih vrstah, bodisi na vasi ali pa v Komnu, ki je center krajevne skupnosti. Polnoštevilno (razen bolnih) sodelujejo v vseh akcijah v naši vasi v krajevni skupnosti pa pri raznih kulturnih prireditvah na pohodih po revolucionarnih poteh, v proslavah, akademijah, na predavanjih, pri pogrebi. Odbor svoje naloge redno opravlja in sicer v sodelovanju z ZZB NOV Sežana. Predlaga zdravljenje vojaških vojni invalidov in drugih bolnih borcev, dodelitev priznanih socialno ogroženim in priznanja posebne dobe tistim, ki svojih pravic doslej še niso uveljavili, predvsem kmetom — borcem. Skrbi za spomenike in obeležja padlih v narodnoosvobodilni vojni, širi in razpečava knjižne izdaje iz dni naše revolucije. Zbral je velik denarni prispevek za gradnjo doma borcev in mladine v Kumrovcu, vsako leto poskrbeli za oddih in rekreacijo borcev NOV, predvsem tistih, ki so šibkega zdravja, redno pobira članarino itd.

Vsega tega pa Milivoj Mihajl ne pozna in zato so njegove besede neutemeljene.

Po sklepu odbora: ALOJZ ŠVARA

Smo res dovolj aktivni?

Delovati moramo samoupravno, le tako bomo zadovoljili zahtevam, ki jih pred nas — borce — postavlja naša družba

Dne 16. 6. 1977 sem se oglasil pri odgovornih članih odbora ZB NOV Sveto, da bi kot član borčevske organizacije dobil na vpogled zapisnike zadnje seje, na kateri so razpravljali o mojem prispevku, objavljenem med utrinki in odmevi v 21. številki TV 15. Žal tega zapisnika nisem mogel videti, ker so mi člani odbora odgovorili, da ta zapisnik ne obstoja. Iz tega je razvidno, da deluje odbor dokaj samoiniciativno, brez sklicanja članov organizacije, kar po mojem ni prav.

Pričakoval sem tudi, da me bodo člani odbora ZB NOV Sveto po objavi mojega članka v TV 15 poplicali na odkrit pogovor, vendar tega niso storili!

Ko sem iskal zapisnik zadnje seje, sem zato članom odbora predlagal, da bi na odprtem sestanku obravnavali odgovor na odkrit, tovariški način, pa mi je blagajničarka odbora osebno sporočila, da odbor odklanja tak pogovor. So to principi samoupravljanja in sporazumevanja? Mislim, da ne! Povedal bi rad tudi, da v tem odboru stalno delujejo isti ljudje, le z manjšimi spremembami v istem krogu. To se lahko ugotovi po zapisnikih, če le-ti sploh obstojajo. Pripominjam še, da sem iz pogovora članov odbora ZB NOV Sveto razbral, da je moj glavni nasprotnik oziroma nasprotnik uresničitve mojega predloga, da bi kot aktivni udeleženci narodnoosvobodilne vojne, predaval mladini, sam predsednik odbora — Alojz Švara.

Vse kaže, da predsednik pojmuje pod narodnoosvobodilnim bojem samo boj z orožjem! Naj mu povem, da je bila narodnoosvobodilna borba od vsega začetka organizirana tako, da je povezovala revolucionarno in aktivistično delo vseh naprednih sil — pod vodstvom KPJ, — in vseh zavednih ljudi, kot celoto. Ker pa omenja moj petnajst let starosti, mu moram povedati, da so bili tudi pionirji tisti, ki so v velikem številu in z važnimi nalogami, prispevali velik delež k zmagi nad fašizmom. Prepričan sem, da vsi revolucionarji, aktivisti in borci, ki še

danes živijo, lahko povedo, da je bilo aktivno delo v zaledju še kako težko in da je veliko aktivistov padlo, čeprav niso bili v tem boju kot partizani.

Ker me odbor ZB NOV Sveto ni poklical, da bi mu pojasnil, kaj nameravam pripovedovati mladim, naj na tem mestu pojasnim, da sem kot organizirani terenec imel mnoge naloge, o katerih bi lahko pripovedoval mladim in bi mi jih ne bi bilo treba »kje prebrati«. To lahko odbor in predsednik ZB NOV Sveto preveri, lahko pa jim predložim zapisnik komisije ZZB NOV Ljubljana—Vič—Rudnik pod številko V-9/75 z dne 18. 2. 1975.

Okusil sem fašistično »kulturo!« in zverstva, ko sem bil izdan in ujet. Mučili so me z električnim tokom, stiskali moda, pretepali. Dvakrat so me odpeljali v Gramozno jamo z grožnjo, da me bodo ustrelili, če ne izdam svojih tovarišev. Ničesar nisem izdal, čeprav sem bila samo še gmota krvavečega mesa! Priče in sotrpini so še živi in lahko to potrdijo. Zato sem bil 27. 1. 1943 obsojen od italijanskega vrhovnega vojaškega sodišča (dal Tribunale Militare comando Sup. EF. AA Slovenia Dalmazia) na 22 let zapor! Pripominjam, da nisem prenehal aktivno sodelovati niti po fašističnih zaporih v Italiji, saj smo zaporniki organizirano zavzeli zapor v Peruggi, kjer je bilo središče fašizma — kar bom objavil v knjigi. Isto delo sem nadaljeval tudi v kazenskih taboriščih v Nemčiji.

Pravite, da je borčevska organizacija v Svetem zelo aktivna (razne akcije, kulturne dejavnosti, proslave, predavanja, pogrebi) in da se njenih akcij udeležujejo vsi občani. Pravi smoter borčevske organizacije pa ima po novi ustavi še druge zadolžitve! In s slednjimi dovolj dela, ki ga ne morejo opraviti samo člani odbora, saj ga je dovolj prav za vse člane. Če pa skupnih sestankov ni, odnosno so samo po potrebi, potem kaže, da potreb ni. Osebnost sem drugačnega mnenja in pripravljen sem sodelovati v tem našem skupnem boju — boju za dosledno uresničevanje samoupravnega socializma.

Delovati moramo samoupravno, le tako bomo zadovoljili zahtevam, ki jih pred nas — borce — postavlja naša družba!

Lahko povem še to, da v času komemoracije pri obeležju sredi Komna, ki je bila 1. XI. 1976, ni bila izobešena nobena zastava. Da ne govorim o udeležbi borcev, saj je bila le-ta tako majhna, da sem jih lahko preštel na prste. V glavnem so bili prisotni soloobvezni otroci in pedagogi, ki vedno nosijo glavno breme takšnih prireditev. Za dan borca, na primer, ko je bil 4. 7. 1976 pohod tabornikov ob vseh obeležjih v krajevni skupnosti Komen, so taborniki zaman čakali sprejema borcev v Komnu. V njihovo veliko razočaranje jih ni bilo! Bila sva navzoča samo Mario Godnič in jaz. Tovariš Godnič je takrat tabornikom pripovedoval dogodke iz vojnih dni, ki so jil le-ti z zanimanjem poslušali. Starešina tabornikov me je prosil, da sem tabornike pričakal pri obeležju v Svetem, kjer sem jim povedal nekaj o narodnoosvobodilni vojni.

To je moj odgovor, moje pojasnilo, ki naj ga sklenem z željo, da bi tudi tovariš Alojz Švara dokumentirano razgrnil — tako kot sem to storil jaz — kje je bil in kako je deloval do poraza Italije.

MILIVOJ MIHAJL, Sveto 9, 66223 Komen

V sestavku »Vrnili se je na Ostrožno brdo« se je vrnila neljuba napaka, za katero se opravičujemo: Jožefa Maslo je rodila enajst otrok (ne devet), devet je bilo partizanov.

Pismo iz Razbora

Tudi v naši vasi smo počastili velike jubileje tovariša Tita in partije

Oglašam se iz nekdanj dobro znanega kraja, ki se imenuje Razbor. Aprila smo se v Razboru zbrali krvodajalci in pregledali svoje uspehe. Zelo nas veseli, da je v naših vrstah precej mladine, ki gre po poti borcev in aktivistov narodnoosvobodilnega boja. Naš kraj je med vojno veliko žrtvoval za svobodo. Zato starši vzgajajo mlade v domovinski ljubezni in jim pripovedujejo, kako se je rojevala naša svoboda.

Tudi v naši vasi smo počastili velike jubileje tovariša Tita in partije! Izvedli smo proslavo in povedali, da želimo tovarišu Titu še veliko uspehov in da bi bil še dolgo zdrav. Povedali smo tudi to, da mora mladina zvesto čuvati to, kar smo si pridobili s krvjo, trpljenjem.

Naj ob koncu tega pisma povem, da vaš list zelo rada berem in tudi mladina.

ŠTEFKA MELANSEK, Razbor 4, 62320 Podgorje

Krvodajalci iz Razbora

NOVI ODBOR PARTIZANSKIH KURIRJEV

Letos se je končala mandatna doba odboru partizanskih kurirjev, ki že več kot dvajset let aktivno delajo pri razvijanju revolucionarnih tradicij. V novoizvoljenem devetindvajsetčlanskem odboru je sedem novih članov, predsednik pa je postal bivši komandant štajerskih kurirjev Edvard Golc-Švigelj.

V delovni program partizanskih kurirjev sodi veliko nalog s področja razvijanja revolucionarnih tradicij, splošne ljudske obrambe ter zbiranja zgodovinskega gradiva. Da bi odbor v prihodnje še bolj organizirano deloval, so bili na seji izvoljeni še štirje podpredsedniki: Jože Simčič bo skrbel za razvijanje revolucionarnih tradicij, Töne pristav za zbiranje zgodovinskega gradiva, Henrik Ribič za propagando, Franc Plankar pa bo odgovoren za socialna in denarna vprašanja. Blagajniške posle bo vodil Anton Pišek.

O delu odbora v pretekli mandatni dobi je podal poročilo dosedanjí predsednik Jože Simčič, ki je poudaril, da so se nekdanji kurirji, tako kot med vojno in po njej,

tudi v zadnjih dveh letih aktivno vključili v vsa družbenopolitična dogajanja. Čeprav je v aktivni službi še sorazmerno malo nekdanjih kurirjev, se njihov utrip in delovanje kljub temu občuti povsod, še posebej pa pri širjenju in razvijanju tradicij NOB, saj skoraj ni prireditve, kjer ne bi sodelovali tudi nekdanji partizanski kurirji.

Delo odbora je v preteklosti potekalo preko skupnih sej, ki so bile približno dvakrat letno, in preko komisij. Odbor je na sejah analiziral tekoče delo in sprejemal pomembnejše sklepe in odločitve. Med sejami odbora pa se je redno sestajalo predsedstvo, ki je reševalo tekočo problematiko in pripravljalo gradivo za seje. Nekateri čla-

ni odbora so zelo aktivno sodelovali tudi v pododborih in tako omogočali, da so bili s sklepi odbora neposredno seznanjeni tudi pododbori.

Priprava in sprejemanje Kurirčkove pošte po vsej Sloveniji je postala ena od tradicionalnih nalog odbora in pododborov. To vsakoletno manifestacijo bi morali vedno bolj prenašati na pododbore in ustrezne komisije pri občinskih odborih ZB.

Ko pregledujemo opravljeno delo odbora, ne moremo mimo tako pomembne naloge, kot je zbiranje zgodovinskega gradiva o kurirskih zvezah med narodnoosvobodilnim bojem. Od aprila lani pogodbeno zbira gradivo tovariš Lado Lapajne. V začetku je bilo njegovo delo oteženo, ker ni imel pregleda nad že zbranim gradivom za knjigo »Ključni glavni štab«, ki jo je izdal odbor za pokroviteljstvo nad kurirji in vezisti NOV pri ZP PTT Slovenije. V zadnjih nekaj mesecih poteka delo pri zbiranju nekoliko boljše, saj je organizacija PTT dala na razpolago ustrezne delovne prostore, kjer je shranjeno že zbrano gradivo. Delo zbiralca bo seveda še uspešnejše, če se bo dobro povezal s terenom, kjer je skritega še največ gradiva, potrebna pa bo tudi pomoč nas vseh.

V odboru je bila sestavljena tudi zgodovinska komisija, kakršne naj bi bile ustanovljene tudi pri vseh pododborih, da bi lahko usmerjale delo pri zbiranju zgodovinskega gradiva. V tem času je komisija razposlala vsem članom posebno anketo, ki naj

bi jo izpolnili z zgodovinskimi podatki in jo vrnili komisiji. Tudi pododbori so vedno bolj delovni, posebno še pododbor za Gorenjsko in Primorsko, ki je uspel sestaviti še posebno komisijo pri občinskih odborih ZB, kamor so pritegnili skoraj vse kurirje in veziste. Prav tako so v zadnjem času zaživel pododbori za Štajersko, Koroško in Notranjsko, nekoliko teže pa je s pododborom za Dolenjsko. V pododboru je treba pritegniti predvsem tiste ljudi, ki so res pripravljeni delati.

V prihodnje bo treba več pozornosti nameniti tudi podeljevanju priznanj in odlikovanj ter skrbi za ostarele in bojne člane, ki jih je v zadnjih letih vedno več. Tudi letos bo odšlo na okrevanje v počitniške domove PTT deset članov, poslal pa jih bo pokroviteljski odbor nad kurirji in vezisti NOV, ZP PTT Slovenije.

V letošnjem letu so se kurirji in vezisti vključili v praznovanje jubilejev partije in tovariša Tita, na Debečah pa so odkrili spominsko obeležje na nekdanji nemško-italijanski okupacijski meji. V zadnjih letih je bilo postavljenih tudi več obeležij na železniških prehodih naših kurirskih poti, podatke o teh prehodih pa moramo zbirati še naprej, da bi jih lahko skupaj z železniškim gospodarstvom dostojno obeležili. Ena največjih proslav v letošnjem letu bo, skupaj z delavci PTT, 22. julija pri gradu Snežnik.

MAKS BURGAR

Borci NOV so močno angažirani

Prejšnji četrtek je bila v Novi Gorici razširjena letna seja, ki so se je poleg članov občinskega odbora udeležili še predsedniki posameznih komisij in osnovnih organizacij ter predstavniki družbenopolitičnih organizacij.

Najprej so spregovorili o zakonu o združenem delu in poudarili, da so borci veliko pripomogli, da se je ta zakon hitro uveljavil v organizacijah združenega dela. Ob razpravi o delovanju borcev v družbenopolitičnih organizacijah v občini in vaseh so ugotovili, da so borci s tem delom preveč obremenjeni. Kar 27 članov ZB so sekretarji osnovnih organizacij ZK, 23 je članov občinske konference, 26 članov raznih komisij ZKS, 324 članov delegacij družbenopolitičnih skupnosti in SIS, 206 članov odborov in konferenc SZDL, 132 članov krajevnih skupnosti, 195 članov odborov za SLO in družbeno samosaščito, preko sto članov pa je aktivnih v raznih športnih društvih. Nekateri člani imajo celo po pet funkcij, kar je za njih zaradi ostarelosti preveč naporno. Kritično so ocenili delo zdravstvene službe, še posebno v Brdih, kjer dela za 6000 ljudi samo en zdravnik pet ur dnevno. Med njimi je tudi okrog tisoč borcev, ki pa zaradi neurejenosti večkrat ne pridejo na vrsto za pregled. Dispanzer za borce v Novi Gorici dela zadovoljivo. Pri obravnavanju zdravstvenega stanja borcev, vprašanju stanovanj, socialnem varstvu ter prenašanju tradicij in skrbj za spominska obeležja, so poudarili, da vsa ta vprašanja niso več le stvar borcev, ampak so že močno porušljiva.

V minulem obdobju so borci iz Nove Gorice zelo plodno sodelovali tudi z borci, ki živijo v Italiji, osimski sporazumi pa naj bi sodelovanje še pospešili. Še vedno

je nerešeno vprašanje grobov naših borcev v Trzinu, Ronkah, Standrežu, Koprivi in Benečiji, postavitev spomenika 1. tržaškemu bataljonu ter spominska plošča v Vojšči. Na seji so sklenili, da bodo v prihodnje morali bolje reševati vprašanja statusa borca v zamejstvu, vprašanje vojnih odlikovanj ter skrbeti za boljšo udeležbo na-

ših delegacij na raznih proslavah v zamejstvu.

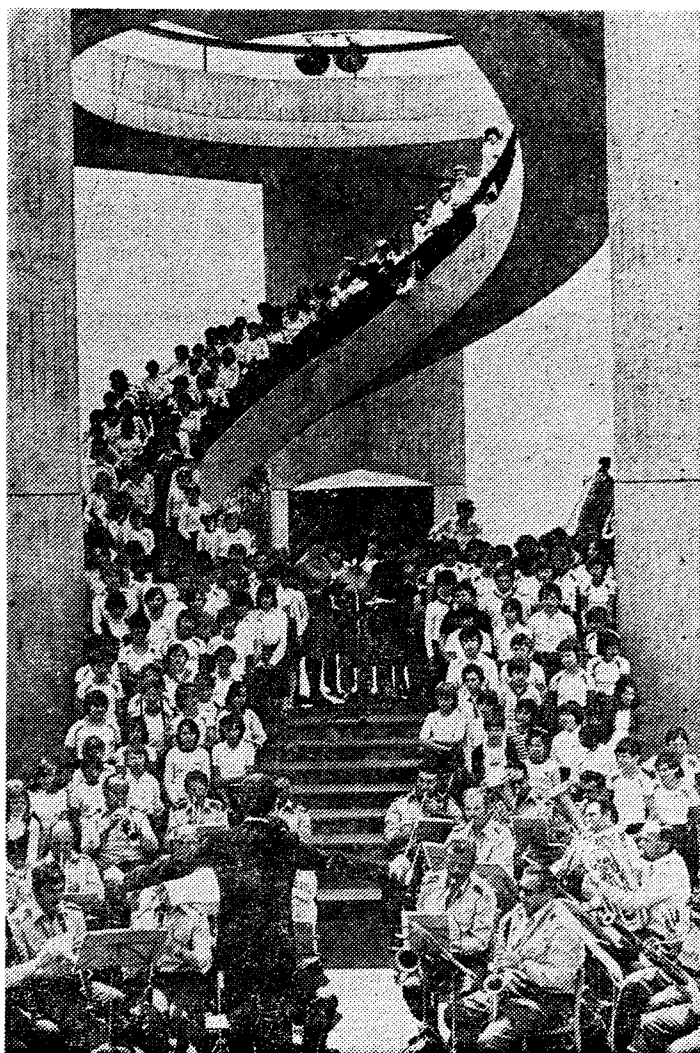
Beseda je stekla tudi o posebnih dobi borcev NOV. Komisija je poročala, da je rešila 486 zahtevkov, od tega 203 pozitivno, 137 jih je zavrnila, 146 pa jih je vrnila v dopolnitev. Po novem postopku pa je vložilo zahtevke za priznanje posebne dobe 163 ljudi. Razpravljalci so me-

nil, da je treba vloge reševati resno in natančno, da bodo status borca dobili res le tisti borci in aktivisti, ki so upravičeni.

Na razširjeni seji so sprejeli tudi načrte za tekoče in prihodnje leto, tovarišu Titu pa so poslali pozdravno pismo s čestitkami ob jubileju.

LEOPOLD KOTAR

Da se slovenski pionirji skupaj z delegacijami pionirjev iz vseh republik in pokrajin srečujejo na pionirskih zborih, na katerih skupaj s partizanskimi borci in z drugimi prijatelji otrok proslavljajo pomembne obletnice narodnoosvobodilnega boja in naše revolucije, vedno v drugem kraju, je že dolgoletna tradicija Zveze prijateljev mladine Slovenije kot organizatorice letnih. Kočevskem Rogu, Kočevju, Pokljuki, Velenju, Lokvam v Trnovskem gozdu, Ljubljani, Osankarici na Pohorju, Graški gori, Ajdovščini in lani Vasi — Fari, so se letos kot gostitelj dvanašstega zbora jugoslovanskih pionirjev pridružile Dražgoše. Kot vedno, je bilo tudi tokrat nepozabno! »Težnje mlade generacije, nezadovoljiti se s pridobljenim in doseženim, ampak iti naprej, so v demokraciji družbi najbolj gibalna sila napredka, zato moramo tem pozitivnim hotenjem dati prosto pot in jih povezati s splošnimi napori delovnega ljudstva«, pa so tiste besede slavnostnega govornika Ljube Jasniča, predsednika RK ZSMS, ki jih je kot posebno poudčrtane namenil več kot šesttisoč pionirjem in drugim gostom.

Petintrideset let prvega osvobojenega ozemlja

LOKVE '77

Zveza združenj borcev NOV Slovenije in Socialistična zveza delovnega ljudstva prirejata 3. julija ob 10. uri dopoldne v vasi Lokve pri Črnomlju osrednjo slovensko proslavo v počastitev petintridesetletnice prvega osvobojenega ozemlja v Sloveniji. Hkrati je to tudi srečanje vseh partizanskih enot, ki so bile ustanovljene v letih 1941 in 1942.

Organizatorji želijo, da bi se proslave udeležilo čimveč aktivistov OF, borcev ter mladincev pohodnih enot, ki nosijo imena leta 1941 in 1942 ustanovljenih enot, zato so pripravili dva posebna vlaka. Prvi bo odpeljal iz Ljubljane ob 6.25 in bo na končno postajo v Sela-Otavec pripepeljal ob 8.30. Drugi vlak pa bo z začetne postaje v Mirni peči odpeljal ob 7.30, iz Novega mesta ob 7.43, končna postaja pa bodo pravtako Sela-Otavec, od koder bodo obiskovalci odšli peš v le nekaj sto metrov oddaljene Lokve. Oba vlaka bosta v večernih urah obiskovalce odpeljala nazaj do Ljubljane (ta vlak odpelje ob 18.35), vlak za Novo mesto in Mirno peč pa odpelje ob 18.05. Za vse borce NOV in POS, njihove mladinske pohodne enote, ki bodo potovale z borci, in aktiviste OF je prevoz z vlakom brezplačen. Pristojno so vabljeni tudi drugi občani. Za vse, ki bodo prišli z avtobusi, ki bodo vozili iz Ljubljane, celotne Dolenjske in Bele krajine, ali z osebnimi avtomobili, so organizatorji pripravili številna parkirišča, vendar se bodo morali podrepati prometnemu redu.

Borci, aktivisti in mladinske pohodne enote se bodo zbrali v vasi Lokve, od koder bodo s svojimi enotami v urejeni povorki odšli na prireditveni prostor, kamor bodo prišli ob 9.45. Na prireditvenem prostoru bodo zanje pripravljene klopi.

Kratek slavnostni program se bo začel z državno himno, govorom predsednika občinskega odbora ZKB NOV Črnomelj, Francem Koširjem, slavnostni govornik pa bo predsednik skupščine SRS tovariš Marijan Breclj. Kulturni program bodo izvajali pevci Tržaškega partizanskega pevskega zbora ter člani Stalnega slovenskega gledališča iz Trsta. Takoj po programu bo mladinska brigada odšla po poteh AVNOJ proti Jajcu.

Za udeležence proslave bo pripravljeno dovolj hrane in hladne pijače, za veselo razpoloženje pa bodo skrbeli godci ter folklorne skupine iz Bele krajine. Na prireditvi bodo prodajali tudi posebne značke, ki na zemljevidu Slovenije z rdečo barvo prikazujejo leta 1942 osvobojeno ozemlje.

Prireditelji posebnih vabil ne bodo pošiljali, zato sprejmite to obvestilo kot osebno vabilo. Lokve pri Črnomlju vas pričakujejo 3. julija ob 10. uri dopoldne.

Prvi proletarski udarni bataljon TONE TOMŠIČ

Prvi proletarski bataljon »Tone Tomšič« je bil ustanovljen 13. junija leta 1942 ob robu gozda, blizu šole, v Zapotoku. Borci bataljona so se postrojili s partijsko zastavo na čelu in s svojim komandantom Stankom Semič-Dakijem.

Pozno popoldne, pred odhodom bataljona na novi položaj, je imel govor tovariš Janez Hribar iz Loža, ki je bil član centralnega komiteja KPS. Spregovoril je o naši okupirani domovini in o nalogah bataljona »Tone Tomšič«. S tovarišem Hribarjem je bil tudi tovariš Stjenka.

Naj spregovorim najprej nekaj besed o 5. notranjskem bataljonu, ki je bil organiziran spomladi leta 1942 na področju okoli Zapotoka. V njem so se zbrali zavedni fantje iz bližnjih krajev, organizirali pa so ga tovariši Daki, Šimen in Sočan. Domačini — tesarji so v gozdu napravili precej dobrih barak, med njimi tudi barako za kirurške posege. Tam je bila sanitetna postaja št. 7.

Odgovorno nalogo je imela tudi obveščevalna služba. Spominjam se, da smo dobili tiralico za bivšim kapetanom jugoslovanske vojske Debelakom, ki se je najprej v Ljubljani povezal z Osvobodilno fronto, kasneje pa je začel izdajati. Odšel je v Novo mesto, kjer je vodil belogardistično obveščevalno službo ter mučil ujete partizane, tako kot je že pred tem, ob napadu na Orjuno, v Trbovljah mučil delavca Fakina.

Peti notranjski bataljon je imel že spomladi leta 1942 dobro oborožene čete. Iz njega so odšli najbolj hrabri in disciplinirani borci, ki so bili podlaga 1. proletarskemu udarnemu bataljonu »Tone Tomšič«. Precej borcev je bilo iz Turjaka in okoliških vasi izpod Mokreca. Prihajali so tudi borci iz drugih enot, vendar v bataljon niso bili sprejeti vsi, ker je tovariš Daki izbral le prostovoljce. Dne 13. junija 1942 sem dopoldne prosil tovariša Dakija, da je sprejel tudi mene. Pred tem sem bil v obveščevalni službi.

V poznih popoldanskih urah smo odšli iz Zapotoka, prečkali smo cesto in železniške tirne. V temnih gozdovih smo se držali za roke, da se ne bi kdo izgubil. V Zapotoku se nam je pridružil tudi zdravnik dr. Franjo Novak-Luka, na Polzevem pa zdravnik dr. Marjan Južnič-Niko.

Po prihodu na Polzevo je bil za nami že ogleduh. Izgovarjal se je, da nabira gobe, ki pa jih takrat ni bilo nikjer. V našem bataljonu je bil tudi partizan, ki je ogleduha dobro poznal. Povedal je, da je ta človek zelo nezanesljiv in na slabem glasu. Ker smo se prepričali in dobili še druge dokaze o njegovem sovražnem delovanju proti Osvobodilni fronti, smo ga predali drugi enoti.

Drugi dan po prihodu dr. Južniča v naš bataljon, je politkomisar bataljona tovariš Alojz Založnik-Niko sklical partijski sestanek, ki so se ga udeležili tovariši Alojz Založnik-Niko, Stanko Semič-Daki, dr. Franjo Novak-Luka, dr. Marjan Južnič-Niko, Edo Podlogar-Edo, Ivo Vanič-Krški in še trije trgi tovariši, katerih imen pa se ne spominjam več. Na tem sestanku sem bil sprejet v partijo. Dr. Južnič je govoril o Marxu in Engelsu, o oktobrski revoluciji in Leninu, o okupaciji naše domovine ter o naši dolžnosti, da jo spet osvobodimo. V razgovor se je vključil tudi tovariš Daki, ki je spregovoril o bojih v Spaniji. Tovariš Niko je govoril o buržoazni Jugoslaviji in izkoriščanju delavcev v njej, tovariš Edo pa o naših nalogah, da se z bojem maščujemo okupatorju in njegovim pomagačem za smrt tolikih zavednih Slovencev in Jugoslovancev, posebno pa še za smrt sekretarja KPS tovariša Toneta Tomšiča, ki so ga fašisti ustrelili 21. maja leta 1942 v Gramozni jami v

Ljubljani. Tega partijskega sestanka sem se tudi pozneje pogosto spominjal.

Kmalu sta se v bataljonu pojavila tudi dva vrinjenca, ki sta se izdajala za terenska aktivista. Bila sta iz bližnje vasi. Komandantu Dakiju sta govorila o nekem njunem sovaščanu, da je izdajalec, in da ga je treba likvidirati. To sta tudi storila, vendar se v enoto nista več vrnila. Nekaj časa sta se skrivala v domačem kraju, nato pa sta se priključila beli gardi. Ko smo zvedeli za ta primer, smo postali dosti bolj previdni, v enoti pa smo zadožili ljudi, ki so na takšne primere še posebej pazili.

Naše začasno bivanje na Polzevem ni ostalo prikrito domačim izdajalcem. Zaradi nekaterih akcij, ki jih je izvedel bataljon, so se Italijani začeli zbirati okrog Polzevega in so nas kmalu povsem obkolili. Partizanske straže so nas o tem pravočasno obvestile. Tudi v zvniku cerkve na Polzevem smo imeli opazovalca, ki je sproti poročal o sovražnikovih premikih. Odločili smo se za umik in komaj smo to storili, so bili Italijani že na Polzevem. Zažgali so gostilno pri cerkvi, nato pa so se znašali nad vaščani.

Bataljon »Tone Tomšič« je v času od ustanovitve do 23. julija 1942 opravil vrsto drznih akcij in napadov na sovražnika. Omenjenega dne pa je bila v vasi Cesta pri Starem Logu ustanovljena Prva SNOUB »Tone Tomšič«.

Zanimiva je tudi socialna struktura te brigade. Ko sem po nalogu namestnika politkomisarja, tovariša Nika Siliha-Borisa Nikiča sestavljal seznam borcev brigade, je bilo v njej okrog 120 delavcev, 60 kmetov, drugo pa so bili študenti in uslužbenci. Večina borcev iz prejšnjega bataljona je bila pri formiranju brigade odrejena na vodilna mesta.

IVO VANIC-KRŠKI

Fotografija je bila posneta 16. avgusta leta 1943 na Žirovskem vrhu, na njej pa sta v spremstvu kurirjev postaje »TV-17«, Viktor Avbelj-Rudi, namestnik politkomisarja Glavnega štaba NOV in POS ter Milan Tominec, poznejši komandant Prešernove brigade, na poti na Gorenjsko.

KURIRSKA POSTOJANKA „TV — 17“

Na pobudo nekdanjih skojevcev Vrhnik je bila v letošnjem letu obnovljena kurirska postojanka »TV-17« na Slemenih za Ljubljanskim vrhom. Tu bo tretjega julija dopoldne, ob 10. uri, odkrito spominsko obeležje v spomin padlih kurirjev. Pripravljalni odbor vabi vse delovne ljudi in občane, borce narodnoosvobodilne vojne, kurirje in veziste, da se proslave udeležijo v čim večjem številu.

Kurirska postojanka »TV-17« je bila ustanovljena novembra 1942 kot ena prvih kurirskih postojank v času, ko je bilo poveljstvo slovenske partizanske vojske v Dolomitih. Sprva se je imenovala »kurirska karavla 3«, nekako od januarja 1943 pa je dobila stalno ime »TV-17«.

Ves čas je delovala v gozdovih za Ljubljanskim vrhom, vendar se je selila kar dvajsetkrat, vse od Ljubljanskega vrha, Tolstega in Kamen vrha do bližine košenice pri Pokojišču.

Borci kurirske zveze »TV-17« so vzdrževali stalne kurirske zveze s »TV-10« pri Zavrhu nad Iško; to je bila smer med Notranjsko in Dolenjsko; s »TV-2« na Kališču pri Logatcu za smer Primorska, s »TV-2« Dolomiti za smer Vrhnika—Horjul—Dobrava—Ljubljana s povezavo za Gorenjsko. V letu 1943 je vzdrževala tudi neposredno zvezo preko minirane in zastražene nemške okupacijske meje z enotami NOV in POS na področju Žirovskega vrha. To je bila smer Gorenjska.

Kurirske poti preko močno zastražene železniške proge Ljubljana—Trst in ceste v isti smeri, so bile ene najtežjih v Sloveniji, ker so bile na Dolomitskem območju gosto posejane sovražnikove postojanke.

Redne zveze so kurirji vzdrževali na dogovorjenih javkah dvakrat tedensko v vsako smer, včasih pa tudi pogostejše, če so to zahtevale trenutne razmere. V nujnih primerih so bile tudi izredne neposredne zveze s sosednjimi »TV« postajami.

V »TV-17« je povprečno delalo od štiri do deset kurirjev. Po kapitulaciji Italije se je število kurirjev povečalo na osemnajst.

Sovražnik je kurirje stalno zasledoval, da bi odkril njihove javke, taboriš-

ča in prehode, zato so kurirji nemalo krat padli v zasede, a zveza je redno delovala kljub težkim pogojem. Marca leta 1944 so Nemci in domobranci odkrili taborišče »TV-17« na Slemenih za Ljubljanskim vrhom, vendar je kurirjem uspelo, da so se umaknili brez človeških žrtev.

Dne 29. decembra 1944 so Nemci in domobranci iz postojanke Borovnica s pomočjo domačih izdajalcev, drugič izsledili taborišče kurirjev v bližini gozdne poti Spodnja Stružnica pri Tolstem vrhu. Kurirje so presenetili zgodaj zjutraj, v mraku, ko so bili še v šotorih. Po močnem sovražnikovem napadu so se kurirji uspeli prebiti iz obroča. Eden izmed kurirjev je bil teže zansko bolnišnico Snežnik na Notranjranjen in so ga pozneje oddali v partijskem, kjer je kmalu ozdravel.

Zaradi ostre zime, stalnih sovražnikovih napadov in zaradi pomanjkanja opreme, kurirji postaje »TV-17« niso mogli redno delovati. Zaradi tega je bila »TV-17« po tem napadu začasno ukinjena, kurirji pa so bili razporejeni v druge kurirske postaje. Postojanka in zveze so bile ponovno obnovljene aprila leta 1944.

Dne 7. maja 1945 je »TV-17« prenehala delovati. Kurirji so se zbrali na Bloški polici in od tam v maršu krenili na Rake in v vlakom do Verda in na Vrhniko, kjer so prenočili v tedanji Pollakovi tovarni. Ker so bili v smeri Log—Dragomer—Brezovica še hudi boji z nemškimi in domobranskimi zaščitnimi enotami, so z Vrhniko krenili preko Borovnice, Podpeči in Črne vasi proti Ljubljani, kamor so prišli 9. maja dopoldne in bili razporejeni na nove dolžnosti v enote KNOJ.

Tudi na »TV-17« ni šlo brez žrtev. Od kurirjev, ki so v času delovanja te postojanke opravljali kurirske dolžnosti, so padli štirje: Jože Friškovec iz Drenovega griča pri Vrhniku je padel zadnje dni oktobra leta 1943 na gozdni poti k Logaški Češnjici pod streli Čerkezov — specialno izurjenih nemških patrolj iz postojanke Stampetov most;

Marko Krznarič, po narodnosti je bil Hrvat in do vstopa v NOV sezonski delavec na Vrhniku, je padel junija 1944 na prehodu preko železniške proge Ljubljana—TRST v bližini železniške postaje Verd. Raztrgala ga je sovražnikova mina. Smrtno ranjenega so zverinsko pobili znani belogardisti iz Verda, ki jih je vodil Karlo Hren;

Miroslav Sobko-Miro iz Cerknice je padel, skupaj s še enim kurirjem, pri opravljanju kurirske dolžnosti. Zadele so ga krogle belogardistov v Zužemberku leta 1944;

Jože Kožar-Krpan iz Hotedersice, znani kurir za zvezo z Žirovskim vrhom, je padel neznanu kje v nemški ofenzivi leta 1944. Kot kurir »TV-18« je 14. marca 1945 padel pod krogli domobrancev v Babnem polju Jakob Celcar-Rado, domačin z Vrhniko.

Poleg omenjenih žrtev so bili med kurirji »TV-17« tudi trije težje in dva lažje ranjena borca. Danes živi le še osem kurirjev, ki so delali na tej pomembni postojanki.

Skozi zapore in kazenske enote italijanske vojske v NOV

LJUBOMIR SANCIN — STOJAN

Ljubomir Sancin-Stojan, ko je bil star dvanaest let

Ta sestavek posvečam pogumnemu življenju, zlasti pa trpljenju v fašističnih zaporih in neprijetnih italijanski vojski, še posebej junaški smrti Ljubomira Sancina-Stojana, priljubljenega komandirja udarne čete 2. bataljona Istrskega odreda, rojenega 9. julija 1919 v zavedni kmečki družini v Dolini pri Trstu, ki je, kot smo opisali v prejšnji številki TV-15, 18. marca 1944 v Jelšanah junaško padel skupaj s svojimi 8 borci, ko jih je poskušal rešiti iz sovražnikove obkolitve. Sam se je s skupino borcev že prebil, vendar se je, da bi rešil tudi preostale tovariše, ki so ga v neomajnem zaupanju vanj klicali na pomoč, vrnil v sovražnikov obroč in bil pri tem hudo ranjen. In čeprav je krvavel iz številnih ran, se je kljub temu boril do poslednjih možnosti in zadnjega zdiha.

Njegovo zorenje v mladeni in moža se je odvijalo v slovenski, narodno zavedni protifašistični sredini in med najhujšim terorjem proti Slovincem v letih 1935—1940, ko se je italijanski fašistični režim pospešeno povezoval z nemškimi nacizmom v pripravah na 2. svetovno vojno. Zato si je še bolj prizadeval, da dokončno stre odpor italijanskih demokratičnih sil in slovenske narodne manjšine na Primorskem. V ta namen je organiziral tudi 2. tržaški proces decembra 1941. Ta pa je pokazal enotnost vseh primorskih naprednih sil v boju proti fašistični Italiji. Sancinova pot socialnega osveščanja je v bistvu izrazna podoba poti velike večine primorskih fantov. Takšna je

tudi njegova pot v NOV, kjer se izkaže s posebno drznostjo in neustrašnostjo v vseh bojih, do svoje prezgodnje smrti.

Aretacije Slovencev v kraljevi vojski maja in junija 1940

Fašistični režim je želel s procesom, kot kažejo izrečene kazni, obsežni policijski ukrepi proti slovenski narodni skupnosti ter ostra zastraševalna kampanja v sredstvih za javno obveščanje, predvsem dokončno zlomiti odpor slovenske narodne manjšine proti fašističnemu režimu s sredstvi teroristične justice v razmerah, ko je narodni in politični boj Primorcev prerasel v oborožen odpor.

Fašistična policija (kvatura, OVRA idr.) in fašistično pravosodje se ni sta v pripravah na proces omejila le na aretacije slovenskih in italijanskih komunistov (Tomažiča, Budina, Gašperiča idr.), teroristov in vohunov (Bobka, S. Kosa idr.) in nacionalistov (prof. Čermelja idr.), temveč sta segla znatno širše. Med režimu nevarne so uvrstili tudi tiste narodno zavedne slovenske mladeniče iz okolice Trsta in drugih primorskih krajev, ki so se v preteklosti s čimerkoli »pregrešili«¹ proti fašističnemu redu ali kakorkoli javno manifestirali svojo slovensko narodno pripadnost, čeprav niso bili ne komunisti ne »tigrovi«² in tudi ne jugofilski nacionalisti.

Zapri so jih, ker so bili Slovenci

Hkrati s aretacijami komunistov na Primorskem

in v Trstu je fašistična policija zaprla še najmanj 8 zavednih slovenskih fantov iz Doline, Mačkovej in drugih vasi v tržaški okolici, ki so bili tedaj v italijanski kraljevski vojski. Tako so policijski agenti 31. maja 1944 zjutraj aretirali v Pistoli Ljubomira Sancina in Marija Slavca, vojaka 127. pehotnega polka italijanske kraljeve vojske, doma iz Doline pri Trstu. Tedaj so aretirali v Sieni Zorka Stefančiča, po raznih krajih Italije pa Stanka Olenika, Josipa Sancina, Mira Strajna, Josipa Baruta in Angela Žerjala.

V Pistoli aretirana Ljubomira Sancina in Marija Slavca so najprej odpeljali na karabinjersko postajo, ju tam preiskali in jima zaplenili osebno pošto, potem pa ju odpeljali v vojaški zapor 128. pehotnega polka v Firence. Tam se jima je pridružil tudi Zorko Stefančič, aretiran v Sieni, kjer je služil kadrovske rok v neki italijanski letalski enoti. V vojaškem zaporu so ostali do 12. junija, ko so jih preoblekli v civilne obleke in jih premestili med politične jetnike v firenške mestne zapore, kjer so ostali do 9. februarja 1941. Po aretaciji so policisti preiskali tudi njihove domove v Dolini in zasegli vse, kar je količkar »dišalo«³ po slovenstvu.

Zakaj so aretirali Sancina in njegove tovariše, ne vemo točno. To bi lahko zvedeli le iz policijskih in sodnih spisov. Ljubomir Sancin je v svojem pismu sestri 17. februarja 1941 in v osebnih beležkah, pisanih med 26. decembrom 1942 in junijem 1943, omenil, da so jih obdolžili »slo-

venske miselnosti in jih zaradi varnosti dali v zavetje«⁴.

Zaprti so bili ves čas v samicah in trikrat zaslizani ter večkrat šikanirani in poniževani. In ker jim niso mogli dokazati ne zvez in ne dejavnosti, zaradi katerih so bili obtoženi tržaški komunisti in drugi rodoljubi, so jih po 8 mesecih in 10 dneh izpustili.

Podobno kot z omenjenimi so drugod ravnali tudi z zaprtimi Olenikom, Josipom Sancinom, Strajnom, Žerjalom in Barutom. Kot kaže zapis Ljubomira Sancina (str. 60/61), je najhuje trpel v zaporu Josip Barut, ki je spomladi 1941 zaradi posledic mučenja umrl v Palermu na Siciliji, kamor so ga kot vojaka premestili po izpustitvi iz zapore, da bi prikrili nasilje nad njim.

Zakaj so zapri Ljubomirja Sancina?

Zaradi pomanjkanja virov in prostora ni mogoče v tem sestavku osvetliti celotne dejavnosti, vzrokov za aretacijo in postopkov fašistične policije proti vsem osmim aretiranim. Zunanja vsakega dvoma pa je, da so Ljubomira Sancina, Marija Slavca in Zorka Stefančiča zaprli zato, ker so domnevali, da so organizirano povezani s tržaškimi komunisti in z nacionalisti.

Povoda za sum in aretacijo Sancina sta bila verjetno dva:

1. Že 1936. leta je poskušal kot 17-letni mladenič s prijateljem pobegniti ilegalno v Jugoslavijo, bil pa je prijet in 20 dni zaprt ter skrbno zabeležen v policijske evidencije.

2. Vedno je s prepovedano pesmijo doma in v italijanski vojski javno manifestiral svojo slovensko narodno pripadnost in že iz otroških let sovražil fašistične zatiralce slovenskega naroda. To pa ni moglo ostati prikrito fašističnim vohunom.

Svoji mladostni nacionalni in socialni politični opredelitvi je ostal mladi Ljubomir Sancin zvest do svoje prezgodnje smrti. Fašisti ga v zaporu ne le niso zlomili, nasprotno, prav tam se je dokončno izoblikovalo njegovo svetovno nazorsko prepričanje o nujnosti in neizogibnosti oboroženega boja proti zatiralskemu fašizmu, iz tega pa je zrasel njegov junaški lik borca in komandirja NOV.

(Se nadaljuje)

»Mamca, ali imate malo kruha in mleka?«⁵ so bile običajne besede terencev, kurirjev, obveščevalcev in drugih manjših skupin partizanov, ki na dolgi poti niso s seboj na plečih nosili kuhinje niti niso vedeli, kje, kdaj in kaj bodo dobili kaj za pod zob.

O dobre, zlate kmečke mamice gorskih kmetij, kolikokrat ste nas nasitile. Kolikokrat smo prišli, ko ste kosili ali večerjali. Vstali ste od mize in nas posadili okoli skledice dišečih žgancev in slastnega kislega mleka. Ja, včasih ste nam ponudili tudi kakšen kozarček kačje slane ali mošta. Tudi to se nam je prileglo.

»Zame ni večje nagrade in zadovoljstva, kot če me obiščejo stari partizani,«⁶ je dejala Rožančeva mati iz Slivne pri Vačah.

Z menoj je bil nekdanji sekretar okrožnega komiteja KPS Litija Ignac Strlekar.

»Mamica, se spominjate, ko smo februarja 1944. leta ponoči prišli vsi premraženi v vašo toplo hišo. Sekretarka SKOJ Slavka je pravkar prebolela pljučnico in ste jo, ker se je branila, kar precej trdo prijala, da se mora vleči na posteljo, mi pa smo dre mali po klopih okoli peči in mize,«⁷ se je Strlekar v spominih začel vračati na vojne dni. »Zjutraj, ko ste nam skuhalo čaj in smo ga srebal, pa so nas napadli Nemci.«

»Kaj se ne bi spomnila,«⁸ je dodala Rožančeva. »Najprej so zagrabil moža v hlevu, potem si jih pa ti opazil skozi okno. K sreči niso vedeli, da ste v hiši. Vi ste zdrveli po hribu navzdol, me ženske pa gor v gozd. Moža in svaka so zvezali za voz, oropali hišo in jo zažgali.«

»Se dobro, da je tiste lopove srečala partizanska patrolja. To jih je našgala. Pustili so vozove in bežali kar se da. Tako so rešili vašega moža.«

»Takrat se je srečno končalo. Decembra pa so ga dobili skupaj z bolnimi partizani in Ronkarjevimi v tisti luknji tam gori v hribu. Vse so pobili, le Fakin iz Trbovelj je pobegnil.«

»Mamica, po tem dogodku se bo imenovala moja nova knjiga. Sedem krst za Ronkarjevo družino, bo

DOBRODOŠLI OBISKI IN CVETOČI SPOMINI

naslov. V tisti knjigi bodo opisane tudi zasluge vaše družine. Le škoda, od vseh umorjenih oziroma postreljenih imam slike, le od vašega moža je nimam.«

»Ja, vse slike so zgorele skupaj s hišo,«⁹ je žalostno dejala. »Pred vojno smo se malokrat slikali. Tudi njegovi sorodniki nimajo njegove slike. Pa tako rada bi ga videla vsaj na sliki. Nosim ga v srcu, a slika je le drugačen, bolj svež spomin.«

Strlekar se je oziral okoli hiše, kazal zdaj v to, zdaj v ono smer in pripovedoval, kje vse je hodil kot sekretar komiteja, kje in kdaj je padel v zasedo, kje so imeli sestanke, kakšni so bili v tej in kakšni v oni hiši. Nekoč bi ga skoraj zalotili s sekretarko SKOJ. Pod pečino nekega potoka je bila ob skali debela plast ledu, pravzaprav ledeni zid, med katerega je čez pečine kot na slapovih padal potok. Med stenami in ledenim zidom je bilo le toliko prostora, da se je človek lahko stisnil notri. In tam, za tistim ledenim zidom in še bolj ledeno steno sta več ur čakala, da so policisti in domobranci, ki so hajkali, šli mimo oziroma se oddaljili. Tako sta premrzla, da sta komaj prilezla ven. Še malo, pa bi za večno ostala tam kot dve ledeni sveči, dokler ju ne bi odtajala spomladansko sonce.

Spomini so se vrteli kot dobro namazano mlin-sko kolo. Res, precej podrobnosti je že zbledelo, a ko se stari znanci, sodelavci iz NOB srečajo, spomini spet oživijo, se razcvetijo kot cvetje po spomladanskem dežju in ob sončnih žarkih.

Ko sva odhajala in zapuščala Slivno, je do naju skozi dišeč gozd prihajal ženski glas: »Pa kaj kmalu se spet oglasita.«

»Nikoli ne smemo pozabiti tistih, posebno na samotnih kmetijah in kočah, ki so nam vedno nudili streho in če je bilo potrebno tudi zadnji košček kruha,«¹⁰ mi je razlagal Strlekar kot bi bil še vedno sekretar, kot bi bila to še vedno njegova dolžnost.

V srcu sem si mislil: Saj res, to je dolžnost nas vseh.

JOŽE VIDIC

Ljubomir Sancin-Stojan (drugi z leve, stoji) pred aretacijo, 13. aprila 1940 v Pistoli kot italijanski vojak.

BEOGRAD

Spomin na
Dragana

V prostorih Narodne banke Srbije v Beogradu so 10. junija tega leta odkrili doprinski kip Predragu Jevtiću-Draganu, nekdanjemu uslužbencu Narodne banke in narodnemu heroju, znanemu in priljubljenemu partizanskemu komandantu.

V Slovenijo je prišel novembra 1942. leta s skupino tovarišev, ki jih je poslal vrhovni komandant tovariš Tito. Po prihodu v Slovenijo je bil imenovan za namestnika komandanta Gubčeve brigade. V številnih bojih se je izkazal kot dober vojak in komandant. Njegova največja vrlina je bila v tem, da se je znal približati borcem in je imel za vsakega toplo besedo. Ko se je Dragan med bojem pojavil med borci, je med njimi zavladalo zaupanje in sigurnost. V njegovi bližini so se borci dobro počutili, saj so vedeli, da jih bo uspešno vodil. Največjo pozornost je Dragan namenjal ranjenim tovarišem. Vedno je odločno zahteval, da se za vsako ceno rešijo ranjenci, da ne bi prišli v roke sovražniku. Borci so ga spoštovali in ga imeli radi. Zato so se gubčevci s težkim srcem poslovili od njega, ko je po dveh mesecih odšel za komandanta Cankarjeve brigade.

Julija 1943. leta je postal komandant 15. divizije. Še istega meseca, bilo je 30. julija ob napadu na sovražno postojanko Sela—Šumberk, je padel, zadet od drobca granate, v Gornjem Podšumberku. Skupaj z njim sta padla Milovan Šaranović — načelnik glavnega štaba Slovenije in Ivan Kavčič-Nande, komandant notranjske operativne cone. To je bila velika izguba za slovensko partizansko vojsko.

Predrag Jevtić-Dragan se je rodil 12. februarja 1914. leta v Gornjem Milanovcu v Srbiji. Ze kot študent na pravni fakulteti v Beogradu se je vključil v napredno mladinsko gibanje. Po končanem študiju se je zaposlil v Narodni banki v Beogradu. Kmalu po kapitulaciji Jugoslavije je odšel med partizane. V Srbiji in Bosni je uspešno vodil svoje enote, dokler ni novembra 1942. leta prišel v Slovenijo.

Iz Slovenije so se odkritja udeležili tovariši: Lado Ambrožič-Novljan, Franc Kočvar-Ciril, Ivan Lokovšek-Jan, Franci Kolar in Stane Škrli.

Tako so se njegovi bivši sodelavci iz Narodne banke kot njegovi soborci dostojno poklonili njegovemu spominu.

S. S.

LOGATEC

Spomin na osem
logaških talcev

Letos bo minilo 35 let, ko so 23. junija v Libojni pri Korjulu ugasnila življenja osmim Logačanom. Italijanska fašistična zver je z avtomatskim orožjem pokosila zavedne fante in može, ki se niso hotli ukloniti okupatorju. To so bili: Drago Vilar, Lado Grom, Bogo Drnovšek, Janez Korenč, Edvin Lenaršič, Anton Nagode ter brata Edo in Jože Vidmar. Ti fantje so bili aktivisti in nekateri ustanovitelji Osvobodilne fronte Slovenskega naroda v Logatcu. Njehovo delo ni ostalo skrito pred Italijani in domačimi izdajalci. Dne 25. maja 1942 jih je pozaprla italijanska vojska »Forza armata«. Zverinska mučenja in pretepi jih niso zlomili. Sredi junija 1942 so jih odpeljali v Ljubljanske zapore, kjer je fašistična svojat kovala njihovo nadaljnjo usodo. Dne 23. junija 1942 so jih tesno uklenjene odpeljali iz zaporov na vlak proti Vrhniki. Mrtvaški spreved je bil obdan z vseh strani s številnimi vojaki »slavne — zmagovite« italijanske vojske, ki je gnala uklenjene žrtve v Libojno pri Horjulu. To je bila zadnja pot teh junakov. Izkopati so si morali grob. Postrelili so jih z avtomatskimi puškami in jih le napol zagreblili in hitro odšli. Horjulčani so talce prepeljali na svoje pokopališče. Posmrtni ostanki so bili 31. maja 1946 prepeljani v Logatec in 1. junija slovesno pokopani na domačem pokopališču.

Na kraju, kjer so bili postreljeni ti talci stoji spomenik. Sola v Logatcu nosi njihovo ime.

ANTON SPAREMBLEK

Rešitev križanke 147

VODORAVNO: kapa, Inles, Ribnica, natrij, VV, no, nad, Ohrid, amid, JO, koala, Slak, sejalka, odtok, karamela, ar, Trnava, ananasi, taverna, ar, lira, OK, KE, Esso, Anadir, aret, ST, ratar, sonata, ata, vezana, or, GV, okna, kravar, ranina, arara, en, vim, solata, titanit, nožar, Alan, Nol, in, roka, tri, Sava, sobna, EV, vrata, ost, erar, Oto.

Knjigo »Zarečni sneg« prejme Ferdo PRIMEC, Resljeva 9, p. 63000 Celje, »Mladost na vasi« pa Franc MLI-NAR, Rozmanov trg 12, p. 61270 Lj-tija.

Založba BOREC bo knjige razposlala po pošti.

Rešitev križanke 148

VODORAVNO: stol, posoda, obutev, Planika, Kreka, Oran, cinabarit, pr, DO, amarena, oaza, žig, rebalans, Barbados, Itaka, Japonka, amper, Neva, Mito, Biserka, akant, ras, AB, tisk, žoga, Mann, Turnišče, Mitar, Amintore, očesa, vas, akt, nered, artel, vino, nivo, Rab, lc, Ada, karo, JE, drsalni, sp, čevlji, ral, MA, antena, AČ, Tolmin.

Knjižno darilo »Franc Rozman-Stane« prejmeta:

1. Janez ZALAR, Golnik 34, p. 64204 Golnik in

2. Tončka ZIHERL, sp. Bitnje 18, p. 64209 Zabnica.

Založba Borec bo knjižne nagrade poslala po pošti. Cestitamo!

Rešitev križanke 149

Vodoravno: start, tenor, Ataman, Nil, Gamal, novi, Imola, lava, kile, stotina, Iza, okazija, terital, Toledo, Neal, Ararat, Turek, Kiar, Natal, trs, ca, skleda, Emona, EA, ro, AU, ar, ora, Omar, iks, Čile, Lili, tren, rja, nebo, astma, enakost, Onon, carar, rak, VA, Apatin, bis, arara, luster, ga, ogledalo, raketar, IM, Mike.

Keramično vazo — unikat prejmejo:

1. Janja ZEMLJAK, Ulica Prekomorskih brigad 12., p. 66230 Postojna in

2. Viktorija MERŠOL-Dunja, Bratoveževa ploščad 2. 61000 Ljubljana.

Nagrade bo razposlala Galerija Borec iz Ljubljane po pošti.

UREDNIŠTVO IN UPRAVA

V nedeljo, dne 19. julija 1977, je skupina uslužbencev Mercatorja iz Luč, Ljubnega in Gornjega grada organizirala izlet k nekdanji partizanski bolnišnici SVPB SZC I. v Robanovem kotu. Takratni kurir Dorko jim je povedal kratko zgodovino razvoja bolnišnice, ki jih je vodil Savo Vrtačnik-Krn. Po ogledu ostankov bolnišnice je pripravila skupina ob potoku Bele dobro organiziran piknik.

A. I.

NOVA GORICA

Po stopinjah naše
zgodovine

Mestna organizacija ZVVI iz Nove Gorice je organizirala izlet 6. junija letos. Izleta se je udeležilo 49 članov. Obiskali so Boko Kotorsko, Omiš, Titograd, Cetinje, Mostar, Jajce in Plitvička jezera. V Omišu so si člani ogledali stari in novi del mesta. Po Boki Kotski jih je vodil profesor Ivo Antonić. V Cetinju so si udeleženci iz leta ogledali slikovito mesto, kasneje pa so se odpeljali na Njegošev mavzolej — Lovčen. V Mostarju so si ogledali spomenik padlim borcem ter novi in stari del mesta ter muzej NOB. Nepozaben je bil tudi obisk Jajca, kjer so se dalj časa zadržali v dvorani, kjer je bilo drugo zasedanje AVNOJ.

Člani te organizacije so bili z izletom zelo zadovoljni, čeprav so prevozili vsak dan tudi več kot 300 kilometrov. Svoje življenje so na tem izletu obogatili z novimi prijatelji, ki so jih spoznali na tej dolgi poti.

ANGEL KOSOVEL

VIPAVA

Ženske iz Izole in Vipave
z roko v roki

Nedelja 12. junija je bila za ženske iz Izole in za predstavnice sekcije za družbeno aktivnost žena iz Vipave dan nepozabnih vtisov. Gostje iz Izole so si najprej ogledale klet kmetijskega kombinata v Vipavi. Kasneje jih je tovarišica Ada Vidmar seznanila z razvojem narodnega prebujanja v tem kraju in okolici. Posebno pozornost je namenila dogodkom iz NOB.

Na Nanosu so pri spomeniku padlim partizanom položile venec in zapele pesem »Žrtvam«. Narodni heroj Anton Ferjančič-Zvone jim je pripovedoval o prvi bitki, ki je bila 18. aprila leta 1942 na Nanosu in katere udeleženec je bil tudi on. Udeleženke izleta so postavile tudi vrsto vprašanj v zvezi z dogodki na Nanosu in na Primorskem sploh. Ko so obiskale še Ravnik—Orlovše, se je začel drugi del programa — družabno popoldne. Tovarišice iz Izole so povabile ženske iz sekcije za družbeno aktivnost žena iz Vipave na obisk v Izolo. Udeleženci obiska so si izmenjali darila in se ob zvokih harmonike prisrčno poslovili.

ZORA HREPEVNIK

SLOVENJ GRADEC

Srečanje telesnih invalidov

Društvo telesnih invalidov občine Slovenj Gradec ne sodi med tista društva, ki prirejajo izlete zgolj zaradi kulinarike, dobre kapljice ali plesa; gre za tovariška srečanja in kulturna raz-

vedrila. Trudijo se pomagati članom pri raznih težavah z željo, da bi se sleherni invalid po svojih močeh enakovredno vključil v skupna prizadevanja in v proizvodnjo. Lani je društvo priredilo izlet v Kotlje, letos pa so si ogledali spomenik v Šentanelu nad Prevaljami. Pripravili so kulturni program. Marica Mithans pa je orisala delo in življenje tovariša Tita, ki že 40 let z nepremagljivo življenjsko silo vodi KPJ.

ADOLF ANKON

PLANINA — ČIRČE

Izlet v Goriška Brda

V soboto, 4. junija letos, sta združenje borcev in invalidov Planina-Čirče organizirala izlet v Goriška Brda. To je bila tudi priložnost za tovariško srečanje s tamkajšnjo organizacijo ZB Dobrovlje.

Med potjo do Goriških Brd smo se ustavili v številnih krajih; na pokopališču v Cerknem smo si ogledali spomenik 739 padlim partizanom, talcem in žrtvam fašističnega nasilja, 95 Garibaldincem in 176 neznanim padlim junakom.

Na Dobrovem je vsako nedeljo v juniju tradicionalni praznik česenj, ki pa se letos bolj skromno ponujajo gostom. Izlet smo zaključili z ugotovitvijo, da bi ne smeli biti zadržani. Zahvaljujemo se predsedniku in vsem članom združenja borcev in tovarišici tajnici za res uspešno organizacijo izleta.

IVAN PETRIČ

V nedeljo 19. junija so na Ko-roški Beli slavili gasilci prostovoljnega društva 80-letnico samostojnega dela. Ob tej priložnosti so pripravili parado desetini številnih gasilskih društev jeseniške občine in proslavo pred obnovljenim domom. Predsednik društva, Franc Vidic, je v govoru med drugim poudaril, da so gasilci, posebno po zadnji vojni, dosegli velik napredek in da dosegajo pomembne uspehe v okviru civilne zaščite in obrambnih priprav. Milan Valjavec, predsednik RGZ Slovenije, je ob tej priložnosti izročil društvu gasilsko odlikovanje prve stopnje, devetim gasilcem pa odlikovanje II. in III. stopnje ter gasilske plamenice.

B. B.

KROMBERK

Srečanje internirancev
in zapornikov

Pripravljalni odbor pri krajevni konferenci SZDL Kromberk-Loke je pripravil za kromberški krajevni praznik proslavo in srečanje vseh nekdanjih internirancev in nekdanjih zapornikov iz Primorske. Srečanje in praznik spominjata na množične aretacije v Kromberku-Loke, ki so bile izvršene 25. junija leta 1944. Slovesnost se je začela v nedeljo 26. junija ob 11. uri na Kostonjenci pri Gorici, kjer je bila na samostanu odkrita spominska plošča. Popoldne ob 16. uri je bilo srečanje internirancev in nekdanjih zapornikov pri gostilni pri »Hrastu« v Kromberku, kjer je bila svečana akademija. Zbranim je spregovoril predsednik občinske skupščine Nova Gorica, Jože Šušmelj. Slovesnost so obogatili z bogatim kulturnim programom.

N. N.

PTUJ

Borci NOV imajo prednost

Večkrat slišimo kritiko v zvezi z zdravniško pomočjo za člane borčevske organizacije, ki morajo prepogosto dolgo čakati v čakalnici ptujskega zdravstvenega doma. Toda, odkar so v Ptuj zgradili nov zdravstveni dom, kjer je več ordinacij, zdravstvena služba pa je tudi bolj urejena, so za člane ZZB NOV še dodatno poskrbeli. Zadnjih pet dni v tednu dela zdravnik splošne prakse od 7. do 9. ure (po potrebi pa tudi dlje) in tako pridejo člani borčevske organizacije hitreje na vrsto za zdravniški pregled. Borci so sedaj mnogo bolj zadovoljni z zdravniškimi uslugami.

Kot nam je povedal dr. Ante Mileta, je v občini približno 1200 občanov, ki imajo status borca. Zadnji čas je videti v ptujskih zdravstvenih ustanovah — ne samo v zdravstvenem domu — na vidnih mestih izobešeno obvestilo »ČLANI ZZB NOV IMAJO PREDNOST«.

FRANJO HOVNIK

IZOLA

Obisk v Posočju

Komisija ZVVI pri občinskem odboru ZZB NOV Izola je tudi letos orga-

nizirala dvodnevni izlet za borce invalide, starše padlih borcev in vojne vdove, katerega se je udeležilo petdeset članov. Izlet je bil 4. in 5. junija letos. Zeleli smo si ogledati obnovljeno Posočje, ki ga je tako močno prizadel potres. Iz Breginjskega kota kjer smo si sproti ogledovali tudi zanimivosti v Kobaridu, Tolminu, Mostu na Soči, smo se odpeljali v Cerkno. Prenočili smo v modernem in prijaznem hotelu ETA. Že ob prihodu v hotel nas je vodja recepcije gostoljubno sprejel. Posebno pozornost nam je izkazala tudi organizacija združenja borcev Cerkno. Njen predsednik, tovarš Kenda, nas je seznanil z zgodovino tega kraja v času NOB, mi pa smo pred skupno grobnico padlih borcev položili venec.

Obiskali smo tudi bolnišnico Franjo in se nato skozi Idrijo, preko Črnege vrha in skozi Ajdovščino, odpeljali v Štanjel na Krasu. Obiskali smo tovarša Zora, nekdanjega borca 3. prekomorske brigade, komandirja čete in odličnega harmonikaša, ki nam je zaigral nekaj partizanskih melodij.

IVAN LUDVIG

BLEJSKA DOBRAVA

Srečanje pobratenih
krajanov

Oba sveta KS Blejske Dobreave in KS Ravne-Bate nad Grgarjem sta v sodelovanju z družbenopolitičnimi organizacijami pripravila peto srečanje pobratenih krajanov v Grgarskih Ravnah. Pobratenje je bilo sklenjeno leta 1975, osnovano pa je na dejstvu, da se je v okolici Grgarja, na Banjški in Trnovski planoti borilo v 11. korpusu več kot 40 dobrih borcev, padlo pa je sedem tovarišev.

Po pozdravnem govoru predsednika KS Ravne, Hvale Severina, je tovariš Anton Arh orisal delo sveta KS Blejske Dobreave. Učenci osnovne šole iz Grgarja so pod vodstvom prizadene učiteljice izvedli folklorni program in recitali priložnostne pesmi. Zapel je še pevski zbor »Vintgar«, pod vodstvom Janeza Ponikvarja. Pevci so zapeli še pri spomeniku žrtvam in ob obeležju na mestu, kjer je padel Milan Kalan-Klek.

Srečanja se je udeležilo več kot štiristo krajanov iz obeh krajevnih skupnosti, med njimi je bilo še posebno veliko mladih.

A. L.

VINKO TRINKAUS:

PREKO MEJE

Pomenljivo zategne oči, zakrili z rokami, hoče spregovoriti, a ga žena prehit.

»Spominjali se vas bomo. Po vojni vam prinesemo darilo. Čudili se boste.«

»Če ućakam... konec vojne,« se posmehe Žerjal. Obraz se mu precej zresni. Spet je zbran, pripravljen na pogovor. »Tako pa, razumem težave, vsakršnje. Tudi vi morate razumeti, kako je z mano. Vsak naj da kolikor pač zmore in koliko se mu zdi vredno žrtvovati. Tole vzamem, Bergant pa vas odpelje blizu meje in pokaže pot. Mislim, stezo. Potlej, saj boste imeli srečo.«

Zatrđno kima, upogiba se s koščeni telesom in kaže, da mu je takšna rešitev po volji.

»Ne boste šli vi naprej?« zatrepeta hči in se z grozo ozre proti očetu. »Mi lahko stopimo na mino. En sam korak...«

»Zgodilo se je dvema. Vsi drugi, ki sem jih jaz peljal preko meje, so na varnem v Ljubljani. Lahko imate tudi izjemno srečo. Slišal sem, nekdo je stopil na mino a ga ni odneslo, ker je bila mina pokvarjena. Dobro, mi smo zme-njeni. Tole vzamem, Bergant, pa nam pokaže pot.«

Žerjal predobro vidi zbegane poglede, bolečino v očeh, a ga stiska družine ne omaje. Počasi vleče dragotino proti robu mize, da jih vlovi v nastavljeno dlan.

»Svoj prstan s kamnom še dam,« boleče vzklíkne žena in si začinja vleči prstan preko členka.

»In jaz zlato verižico, s skrčkom,« vzklíkne hčerka.

Moški težko diha in premišlja. »Pa bo zdaj res varno,« vpraša in za-piči svoj pogled v Žerjalov obraz.

»Varno,« mirno zatrdi Žerjal. »Vi imate še možnost, da me prijavite italijanskim graničarjem, policiji. Zelo so povezani z Nemci in sodelujejo. Veste, kaj bi bilo z mano, če poveste. Ampak jaz vam popolnoma zaupam. Odkrit, pošten obraz imate.«

»Dobro, pa vzemite še tole,« suho pristavi moški.

»Vašo uro bi dodali. Verjemite, da ni preveč. Gospod ste, imate prijatelje, zveze; kmalu si spet opomorete.«

Žerjal je dobil še uro, potlej je naglo stopil v kuhinjo. Kot je pričakoval: Zefa v solzah.

»Baba prismuknjena, glej da ne prideš v sobo,« preteče sredi Žerjal skozi zobe in prime krožnik z narezanim suhim mesom in že nekoliko žarko slanino.

»Zaradi dekleta,« zahlipa Zefa. »Tako mi obraz ima.«

»Človek je kot vsak drug. Leta niso važna. Kaj pa otročički, ki umrejo mladi. Nobenega veselja še niso užili, a morajo na drugi svet.«

Zefa plane še v hujši jok. Žerjal položi krožnik nazaj na mizo in z dlanjo dvakrat poči Zefo po licih.

»Če ne pomagaš, vsaj ne kvari kupčij. Zdaj si lahko opomoremo, ko so nam dali mejo pred nos. Po vojni, naj zmaga kdorkoli, te meje ne bo več! Prestavili jo bodo drugam. Vsi pametni pa izkoristijo mejo pred nosom.«

Zefa ne joče več, zato pa je njen obraz v zadržani ihti toliko grši. Baba ne razume, ali noče razumeti. Zato jih je dobila.

V veži skuša Žerjal potlačiti jezo, jo skriti pred ubežniki. S smešljajem položi narezek na mizo.

»Tole smo pripravili, za pot. Da lažje ućakate jutro,« razlaga in jih vabi z rokami naj prigriznejo.

Lačni so, kot vsi, ki pridejo k njemu, da jih spravi preko meje. Ne vzamejo hrane za pot, le največje vrednosti.

Pravzaprav je neumno, da jih še pogosti. Tega ni v dogovoru. A zanj je vse kupčija. Vsako kupčijo pa je bil vajen končati z prigrizkom in pijačo.

Vendar strah je močnejši kot lakota. Kmalu prenehajo jesti.

»Bi šli?« vpraša ženska in ga pričakuje gleda.

»Midva sva pripravljena, vam na voljo,« odvrne Žerjal in pokaže na sina.

Mulc še zmerom mrk, naveličan, kot da nima nobenega veselja na tem svetu.

»Bergant bo hodil spredaj, vi boste v sredini, jaz zadnji. Za vsak primer, če

bi kdo zastal, izgubil pot. Svetiti ne smemo. Meja ni gosto zastražena, a luč se daleč vidi.«

Odmajejo se iz hiše. Na dvorišču Žerjal pogleda nebo. Nekaj drobnih oblačkov, mesec že sveti, ravno že sveti, ravno prav, da ne bo prehudega spotikanja. Mestni ne znajo ponoči hoditi po odročnih stezah. Niso vajeni.

Žerjal čaka na sinov dogovorjeni znak. Fant pa kar naprej. Pa ni pozabil. Se nikoli ni. Morda se mu smili mlado dekle, kot se je Zefi. Sam zastane.

»Poćakajte! Mir!« vzklíkne Žerjal. Po minuti napete tišine, šepetaje pristavi: »Govorico sem slišal, nemško. Patruľja je na obhodu. Moramo zelo tiho in previdno naprej.«

»Nas bodo dobili?« vztrepetala hčerka.

»Če bomo pametno ravnali, ne,« zatrdi Žerjal in prisluškuje. »Edino, če imajo s sabo policijskega psa, takrat bo težje. Takrat — pohitite! Preko meje graničarji ne bodo šli za vami. Njihova je ta stran, ona italijanska.«

Bergant ne sodeluje. Noče! Trma. O, izprašil mu bo vse uporne misli. V takem mora sodelovati. Le tako lahko dobro izpelje načrt.

»Je še daleč do meje,« s trepetajočim glasom vpraša ženska.

»Podnevi, v desetih minutah bi bili preko meje. Zdaj pa je treba... previdno,« šepetaje razlaga Žerjal.

Prekleti Bergant, potihoma preklinja sina, ki ne zastane. Zabičal mu je: zastati, čimvečkrat govoriti o šumi; prestrašeni ljudje naposled slišijo, kar želiš. In v samotni zmerom kaka žival povzroča šume.

»Obstanite!« togotno sikne Žerjal. Nekaj trenutkov prisluškuje, potem zaskrbljeno vpraša: »Bergant, si slišal? Nekaj pasjemu renćanju podobnega. Si slišal?«

»Lahko bi bilo pasje renćanje,« naveličano odvrne Bergant.

O, krepko ti jih bom naložil. Mrha, se grize Žerjal. Minilo te bo, kujavo.

»Pohitim, ni več daleč. Nekaj sto metrov,« začne priganjati Žerjal.

No, Berganta je spametovalo. Hiti. Da bi bilo čim prej končano. Žerjal privajeno stopa za ubežniki. Vidi le obrise njihovih postav. Tako mu je prav. Nobenih podrobnosti. Sence. Ljudje so sence. Slejkoprej!

Tudi ubežniki po izsekanem pasu gozda spoznajo, da so prišli do meje.

»Meja presrečen vzklíkne moški. »Še malo in bomo preko meje. Na varnem.«

»Zakaj vpijete?« roteče sika Žerjal.

»Nemce boste privabili. Saj ste jih že! Ne slišite govorice? In renćanja policijskega psa. Velik je kot tele in hudo krvoločen. Človeka precej pogradi za vrat in raztrga!«

»Bežimo! Pes! Bežimo!« živčno vpije hči in teče mimo mame. Hoče še mimo očeta, a jo zgrabi za roko. Trga se mu. »Pes me bo raztrgal.«

»Vodite! Pojdite naprej!« zbezan ne-ućakano zakriči moški.

»Vi ste... nori. Da naju dobijo? Midva z Bergantom ne moreva ostati na oni strani. Teči morava, vsak zase, daleč, da pred psom zabriševa sled. Vi kar naravnost, mimo Berganta. Tri metre na široko sva odkopala mine. Bežite! Nemci, pes!«

Hči se iztrga očetu in se požene proti meji starši za njo. Z Bergantom tečeta nazaj, potem se vržeta v globel.

Močan pok, ki sta ga že vajuena, razpara napeto tišino. Takoj za njim drugi...

»Opravljeno,« reče Žerjal in vstaja.

»Lahko je še tretja mina,« ga svari Bergant, ki noče vstati.

»Nikoli še niso sprožili treh. Največ dve, to bi si lahko zapomnil, butec.«

Bergant še leži. Ko ga Žerjal sune z nogo, vstane. Prisluškujeta. Boleče jećanje zaslišita.

»Da ni to... dekle,« s hripavim glasom šepne Bergant.

»To je vseeno Bergant, poberiva, kar je ostalo vrednega. Potlej greva midva preko meje,« reče Žerjal in sune Berganta, da se zgane.

Previdno svetita, naprej iščeta torbice, večje stvari, ki jih je vrglo stran od meje, potlej se previdno približata truplom in pobereta, kar je vrednega.

(Se nadaljuje)

Vojaki so se poslovili

V Ligu so pred dnevi končali z zemeljskimi deli pri gradnji novega vodovoda od Melinkov do Liga, vojaki enote Leopolda Rožanca iz Ajdovščine. V mesecu dni so vojaki enote, ki nadaljuje tradicije slavne 3. SNOUB Ivana Gradnika izkopali 1600 metrov jarkov in vanje položili cevi. Na slavnostnem zaključku so domačini v znak zahvale priredili vojakom prisrčno srečanje s kulturnim programom. Slovesnosti so se poleg komandanta Leopolda Rožanca udeležili tudi Miha Ravnik, član predsedstva CK ZKJ in predsednik skupščine občine Gova Gorica Jože Šušmelj.

Predsednik Skupščine občine Nova Gorica Jože Šušmelj (na sliki spredaj) se je vojakom zahvalil za vložen trud, skupina domačinov pa se je »oddolžila« s kulturnim programom.

Foto in tekst: J. ALIČ

S taktične vaje na Gorenjskem

Združeni in nepremagljivi

Pred kratkim je prebivalcem dela Gorenjske zagrozila nevarnost agresije. Kmalu zatem je namišljenemu sovražniku uspelo zasesti del ozemlja, a je vseeno — navkljub njegovim psihološkim in terorističnim akcijam — doživel neslavni konec. Ob vsakem koraku na začasno zasedenem ozemlju je doživljal dokaj neprijetna presenečenja, čutil je množični odpor ljudstva. Navzlic njegovi premoči v orožju in tehniki mu vseeno ni uspelo prodreti na osvobojeno ozemlje, ki je v svojih neдржnih skrivalo sodobno partizansko bazo. Poleg pokrajinskega vodstva ter vodstev občin in krajevnih skupnosti, so se te uspešne vaje udeležile enote teritorialne obrambe, milice in narodne zaščite.

Pot do svobodnega ozemlja, ali točneje do tajne lokacije predsedstva občinske skupščine ni bila lahka. Maloštevilno skupino novinarjev so budno spremljale nezaupljive oči, ne le redkih mimoidočih odraslih krajanov, temveč tudi najmlajših. Z vseh strani so prežale nevidne in dobro skrite straže, ki so s pomočjo svojih in za laika nerazumljivih zvezah poročale o našem gibanju skozi visokogorsko in dokaj odmaknjeno vas. In ta vasica je samo na videz bila brez življenja, čeprav je njeno svobodoljubno srce, v teh težkih trenutkih, močno utripalo. V njej in okrog nje so se vrstile številne akcije, ki jim je bil skupni imenovalec neusmiljen boj zoper osvajalca.

In ko so nam vendarle odprli vrata skromne in skrite pisarne ljudske oblasti, so nam utrujeni in nenaspani možje postregli s tako imenovano frontno kavo. Skuhala jo je prijazna učiteljica Tatjana in povedati je treba, da nas je ta frontna kava potesila in potolažila. In tako se je ob skodelici in cigareti razveljavil pogovor o vojni in osvajanju, ki je že pred napadom sprožil močno psihološko propagando. Iz rednih poročil krajevnih skupnosti je bilo videti, da se agresor poslužuje znanih zgodb, da je njegovo poslanstvo ne zaslužnjevanje ljudstva, ampak uvajanje novega, večstrankarskega političnega sistema, seveda brez komunistov in samoupravljanja.

»Besedam okupatorja nasledajo le redki posamezniki,« je uvodoma povedal J. Jemec in pri tem poudaril, da tujec povečuje svoje trenutne uspehe in se na moč hvali, kako mu je uspelo ujeti ali ubiti tega ali onega vidnega družbenopolitičnega delavca ali predstavnika ljudske oblasti... In ker se je na lastni koži prepričal, da množica ne naseda njegovim napihnjenim pravičnicam, se je usmeril na »obdelavo« idejno in politično labilnih posameznikov, ki naj bi mu, po njegovi presoji, postali zvesti sodelavci.

— In kakšni so vaši protitukrepi v tej situaciji?

»Dejal bi, da je prednost na naši strani. Situacija je namreč v naših rokah, čeprav so tehnične zveze s krajevnimi skupnostmi pretrgane. Naš, svojemu ljudstvu predan krajan je tudi danes dokazal, da je najzanesljivejši, če lahko tako rečem, radijski oddajnik ali sprejemnik. Prav ta kurir ali aktivist nas redno in pravočasno obvešča o vseh spremembah, mi pa lahko trdimo, da so naše krajevne skupnosti dokaj iznajdljive in je prenekanter njihova spodbuda koristna tudi za

Taktično vajo na Gorenjskem so spremljali predstavniki našega družbenopolitičnega življenja, med njimi tudi predsednik RK SZDL tovariš Mitja Ribičič.

delo občinskega predsedstva.

— In kako, v tej zapleteni situaciji, poteka preskrba prebivalstva in vojaških enot?

»Naj takoj povem, da je okupator dobro založil nekatere trgovine na zasedenem ozemlju. Očitno je, da se želi prikupiti in dobiti naklonjenost ljudstva. A vendar mu tudi to ne uspeva, saj so trgovine prazne. V naših skritih skladiščih je namreč dovolj hrane tako za prebivalce, kot tudi za vojsko.«

Toliko iz novinarske beležnice z vaje, ki je zajela doberšen del Gorenjske in je pomenila ne le preverjanje bojne pripravljenosti oboroženega dela ljudstva, ampak tudi izpitne bojev-

niške zrelosti zaledja in ljudske oblasti. Naj povejmo še to, da je tudi ta vaja potrdila smisel naših obrambnih priprav, kakor tudi realnost in življenjsko moč naše koncepcije splošne ljudske obrambe. Kajti, morala udeležencev vaje pa tudi vseh prebivalcev je dejansko bila na zavidni ravni. Tudi naš človek, ki je odmaknjen od mesta, je še enkrat dokazal svojo pripravljenost za obrambo sleherne pti svoje zemlje in je, kljub namišljeni in dokaj zapleteni vojni, uspeval pravočasno najti pot, ki je peljala in prispevala k dokončni zmagi nezaščitenega gosta, imenovanega okupator.

Besedilo in slike: B. JAKOVLJEVIČ

Hudo ranjenega borca so po najkrajši poti odpeljali v skrito, a vendar sodobno opremljeno partizansko bolnišnico.

Med mariborskimi prostovoljci TO

Rešeto za rezervni kader

O izboru kandidatov za šole za rezervne vojaške starešine je na straneh našega časopisa bilo precej govora. Ugotavljali smo namreč, da nam ne more in ne sme biti vseeno, kdo bo jutri, v primeru dejanske vojne, ukazoval vodom, četam ali bataljonom naše ljudske obrambe. Spričo tega ta družbeno občutljiva in odgovorna naloga ne sme biti le skrb posameznikov ali organov, ki se poklicno ukvarjajo z obrambnimi pripravami. Za profil bodočega komandirja ali komandanta te ali one enote naših oboroženih sil morajo poskrbeti predvsem družbenopolitične organizacije in zlasti ZSM in ZK, česar se zelo dobro zavedajo v ogromni večini naših krajevnih skupnostih in občinah. A kljub temu je primer Mariborčanov, odtod je tudi naš prispevek, dokaz o tem, da se skrb o izboru kandidatov za šole za rezervne vojaške starešine ne sme začeti neposredno nekaj dni pred odhodom mladega človeka k vojakom.

Brez kakršnihkoli zadržkov bi dejali, da je občina Maribor ena izmed tistih, ki so se, glede obrambnih priprav, v slovenskem prostoru uvrstile med najboljše. Posebna značilnost v obrambni dejavnosti Mariborčanov je vsekakor nenehna skrb za pomlajevanje enot teritorialne obrambe in vrst zveze komunistov. In kdo so pravzaprav, razen seveda ustreznih občinskih organov za teritorialno obrambo, nosilci teh akcij? Obrambni učitelji petnajst ali šestnajst let starih fantov in deklet so rezervni vojaški starešine. Letos so se petič zapovrstjo lotili priprav srednješolske in druge mladine za njihov vstop v enote teri-

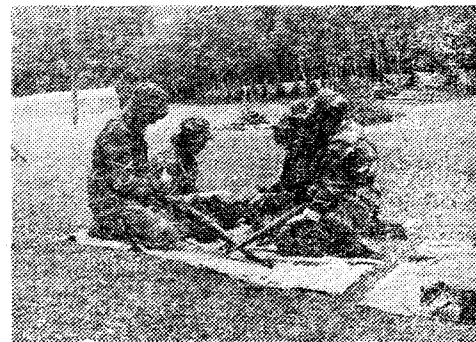
nje izmene predložili za sprejem v ZK. Tudi iz tega, petega rodu je že nekaj fantov in deklet na vidiku, a vendar je potrebno še malo počakati, saj se vsi zavedajo reka, ki pravi, da konec delo krasi.

Naj omenimo še to, da so obiski staršev taboru dovoljeni ob vsakem času. Prihajajo očetje in matere, da bi se seznanili z »vojaškim« življenjem svojih hčera ali sinov. In marsikdo od obiskovalcev že po krajšem bivanju v centru obžaluje, da se ne more pridružiti življenju mladih prostovoljcev.

V platnem naselju, kjer se mladi učijo obrambne abecede, vlada izredno delovno vzdušje. To je povsem razumljivo, ko

ljemo na tehnične zборе, kjer se seznanjajo z najnovejšim orožjem in opremo naše armade. In ko je pouka v našem centru konec, mlade teritorialce seznanimo z življenjem v JLA in posebej s potekom pouka v šolah za rezervne vojaške starešine. Ob takih pogovorih prenekateri fant izrazi željo, da bi se v vojski usposobil za rezervnega starešino. Iz našega učnega centra je v šolo za rezervne vojaške starešine doslej odšlo trideset naših fantov, iz prejšnjega rodu mladih teritorialcev pa se je za to šolo prijavilo petnajst prostovoljcev.

— Se pravi, da se s tem tudi vaše vzgojno poslanstvo konča?

Nekateri trdijo, da dekleta hitreje razstavijo puško. Kaj mislijo fantje o tem?

Po napornem urjenju se prileže dober in okusno pripravljen prigrizek.

torialne obrambe. Dva najst jih je in so predavatelj, vzgojitelj, mentorji, zaledni organi...

O ciljih in namenih centra za usposabljanje mladih na vprašanje »zakaj želiš postati prostovoljec?«. Večina fantov je odgovorila, da se želijo pripraviti za obrambo domovine in da nočejo »popolnoma nepismeni« k vojakom. Odgovori deklet so nekoliko drugačni. Le te poudarjajo, da so glede služenja vojaškega roka neenakopravne v primerjavi s svojimi sovrstniki, a vendarle so enakopravne pri obrambi domovine.

Tako torej pripoveduje mlada vojska rezervnega podporočnika Petra Marendića, absolventa pedagoške akademije in komandanta centra. Marendić je sicer znan kot mladinski aktivist, zato je z njim dokaj hitro stekla beseda o tem, kaj se dogaja z mladimi prostovoljci, ko ta izreče besede zaobljube. Ali se s tem konča obrambni pouk prostovoljca — teritorialca?

»Ne,« je dejal komandant Marendić, »kajti mlade ne prepuščamo ulici ali naključju. Po končanem urjenju v centru, jim redno pomagamo dopolnjevati in razširjati svoje obrambno znanje, zato jih občasno vključujemo v vojaške vaje enot teritorialne obrambe, se sestajamo z njimi in jih pope-

se ve, da je mlade v učni center pripeljala ljubezen do obrambe domovine. O tem priča tudi odgovor mladih na vprašanje »zakaj želiš postati prostovoljec?«. Večina fantov je odgovorila, da se želijo pripraviti za obrambo domovine in da nočejo »popolnoma nepismeni« k vojakom. Odgovori deklet so nekoliko drugačni. Le te poudarjajo, da so glede služenja vojaškega roka neenakopravne v primerjavi s svojimi sovrstniki, a vendarle so enakopravne pri obrambi domovine.

Tako torej pripoveduje mlada vojska rezervnega podporočnika Petra Marendića, absolventa pedagoške akademije in komandanta centra. Marendić je sicer znan kot mladinski aktivist, zato je z njim dokaj hitro stekla beseda o tem, kaj se dogaja z mladimi prostovoljci, ko ta izreče besede zaobljube. Ali se s tem konča obrambni pouk prostovoljca — teritorialca?

»Ne,« je dejal komandant Marendić, »kajti mlade ne prepuščamo ulici ali naključju. Po končanem urjenju v centru, jim redno pomagamo dopolnjevati in razširjati svoje obrambno znanje, zato jih občasno vključujemo v vojaške vaje enot teritorialne obrambe, se sestajamo z njimi in jih pope-

»Tudi to ne. Za vse tiste, ki služijo vojaški rok v šoli za rezervne vojaške starešine, se naša skrb nadaljuje. Redno se zanimamo zanje, za njihovo obnašanje v šoli in uspehe, ki jih pri pouku dosegajo. Kajti, ne more nam biti vseeno, kako se naši fantje učijo in usposabljaajo za vodenje temeljnih vojaških enot.«

O tej veliki skrbi za rezervni vojaški kader dovolj zgovorno priča tudi primer rezervnega vodnika in mentorja mladih prostovoljcev Jožeta Senekoviča. Pred tremi leti je tudi sam postal prostovoljec neke mariborske enote teritorialne obrambe dve leti pozneje pa je odšel k vojakom. Zdaj je Jože mentor v centru za mladince prostovoljce.

»Opažam,« je dejal, »da nekatere mladince veseli vojaški poklic. Želijo namreč tudi oni postati obrambni učitelji mladih, tako kot smo mi zdaj... Za konec naj omenim še to, da bomo tudi letos najboljše mladinke in mladince obdarili s knjigami, vse pa bomo popeljali po poteh naše novejši zgodovine in sicer na pohod, ki bo potekal pod geslom »Pohorje Rogu«.

Srečno, mlada vojska!

Besedilo in slike: BRANE JAKOVLJEVIČ

RESNIČNOST JE TUDI TRDA

Iz kleti si ga prinesel, belega in mehkega po okusu, da se srce razneži, ko ga pritisne na zob. Sramota bi bila v belokranjski hiši sedeti pri prazni mizi. Naj revščina še tako pritiska po kotih, gostoljubje je v teh krajih nepogrešljivo, nepogrešljivo tako kot ure in lesene stene starikavih domačij.

Kaj ti niso nekoč pravili Tonček? Rekel si, da so imena kakor številke; včasih povedo veliko, na trenutke nič. Lahko bi bil tudi Miha mesar ali čevljar Peter. Le malo je manjkalo, da bi se čevljarškemu kopitu zapisal. Srce je vleko k dreti, toda z rokami si se oprijel pluga. Oče ti je govoril, da so kmetje samo za to na svetu, da potijo krvavi pot, da so bili in bodo ostali brezpravna raja. Odšel je in je pahnul svoje najboljše moči v naročje nepriznane Amerike. Vrnil se je toliko bogat, da si je lahko kupil siromašno krpico zemlje ob leseni domačiji. Vsega je primanjkovalo, le revščine ne.

Pustiva to. Marsikaj bi se dalo povedati o današnjem kmetu, ki ponekod z eno nogo še vedno živo-

tari v preteklosti. Obema bi bilo lažje govoriti o belih belokranjskih brezah, zvižugano otožni Kolpi, o časih, ko si v Dragatušu drgnil šolske klopi, o večerih, ko si s starši razmišljal, kako bi prišel do denarja... O poklicih ni bilo vredno sanjariti. Nikakor si ni mogoče privoščiti primerjave med nekoč in danes. Mati so sami tkali platno, da otroci niso po svetu kazali »sramote«. Statve so še vedno pri hiši, le da so zdaj zaprašene nekje na podstrešju. Praviš, da v nekaterih hišah po vasi še vedno tkejo, da pa je večina ljudi di prenehala s to obliko domače obrti po končani drugi vojni.

Če se ne motim, si delal na cesti. Tudi leta 1941, ko si bil že povezan z naprednim gibanjem. Človeku, ki nima, razen praznih rok, ničesar, ni težko postati proletarec.

»Sredi vasi so nas zbrali,« pripoveduješ. »Preklinjali smo, kar smo že tolikokrat prekleli. Gnali so nas na Malo Lahinjo in v črnomaljske italijanske barake. Morda sem se šele takrat v pravi meri zaljublil v vas, suhe njive okrog

nje, v Belo krajino, ki je bila mokra od solz naših žena in deklet. Po štiriin dvajsetih urah so nas nagnetli v vagoni in nas, kot bi se hoteli iznebiti okužencev, odpeljali na Rab. V štirinajstih mesecih taborišča se je marsikatero življenje na novo preoralo. Petintrideset kilogramov sem tehtal. Bile so me same oči. Še vrsto let po tistem so se mi v sanjah risale le krste, spet krste in kupi mrličev... Kdo ve, kaj bi dal takrat za pest domače zemlje, sveže in vlažne, ki bi si jo pritisnil na lice. Ta zemlja je naša, smo govorili in ni vrag, da bo naša tudi ostala. Vsi ne bomo ostali v taboriščih. Vseh ne bodo zagrebeli v gozdovih. Slovenski kmet se je vendar znal puntati. Toda tokrat se ni uprl le kmet, uprl se je ves narod.

Po kapitulaciji Italije sem se vrnil v Nerajc. Dokler si nisem nekoliko opomogel, sem ostal doma. Septembra, devetega je bilo, in to v letu 1943, sem odšel k partizanom v 15. brigado, ki se je takrat zadrževala na Tanči gori. Prišel sem v prvi bataljon tretje čete. Orožje sem si priboril v akciji na Netrtiču, tam na oni strani Kolpe. Bilo je po dvajsetih dneh življenja med partizani.

Nekoč so mu pravili Tonček. Res je bil še vedno droban, izpit, kakor kraška zemlja, ampak tudi neustrašen, da je z golimi rokami planil na sovražni mitraljez. Kadar se združita sovraštvo in ljubezen, bi lahko človek »gore premikal«.

»Sprašuješ me, kaj mi pomeni po tolikih letih partizanski boj. Pomagam sem in na trenutke jezen, da bi po mizi lopnil. Vse ni tako kot smo si predstavljali. Toda, saj se nisimo borili za pravljico! Resničnost je pa vendarle tudi trda, trda kot je bil in bo verjetno marsikje tudi ostal — kmečki kruh...«

SILVO TERSEK

KORAK ZA KORAKOM, za nami je dolga pot

INŽ. MARTIN JANEŽ-KOVIČ: »...Naj opozorim na nekatere probleme in hotenja, s katerimi se v tem obdobju ukvarjamo v naši občini, ki je s 428 kvadratnimi kilometri srednje velika občina z izredno nizko gostoto naseljenosti. V občini je nekaj več kot 17.000 prebivalcev, od tega 41 odstotkov kmečkega. V občini je zaposlenih 5300 ljudi, veliko pa je zaposlenih v tujini (več kot tisoč ljudi). Ni prijetna ugotovitev, da se je v zadnjih petih letih število zaposlenih v tujini zmanjšalo komaj za približno dvesto ljudi.

Iz podatkov iz leta 1976 dosega gospodarstvo naše občine celotni dohodek v višini 120 milijard starih dinarjev, narodni dohodek na prebivalca pa je približno dva milijona starih dinarjev. V strukturi celotnega dohodka je udeležena industrija z nekaj nad 70 odstotki, ostalo pa predstavljata kmetijstvo in obrt. V naši občini imamo kovinsko-predelovalno, elektro in močno zastopano tekstilno industrijo — predvsem konfekcijski del.

V zadnjem obdobju uspevamo izboljševati cestno omrežje, čeprav še vedno dosežemo s tem v zvezi komaj 28 odstotkov sodobnih cestniš (v okviru republike) od skupnega števila cest. Tudi na področju vodovodne infrastrukture slabo dosežemo cilje, ki smo si jih postavili. Na vodovodnem omrežju imamo praktično vključeno le 50 odstotkov prebivalstva (Črnomelj, Semič, Vinica in bližnja okolica). Tudi na področju elektro-gospodarstva, predvsem v nizko-napetostnem omrežju, bomo morali še veliko narediti. Osnovna PTT mreža je v bistvu razvita navzven. Znotraj našega prostora pa imamo s PTT omrežjem veliko problemov. Gre za povečanje zmogljivosti v avtomatskih telefonskih centralah in za povečanje zvez z raznimi skupnostmi, ki so praktično vse do letošnjega leta imele še ročne zve-

Laško trdimo, da imamo razvito osnovno in srednje šolstvo, čeprav ostajajo s tem v zvezi nekateri prostorski in kadrovski problemi. Prizadevamo si, da bi imelo vsaj 80 odstotkov mladih možnosti za vpis v drugo stopnjo izobraževanja.

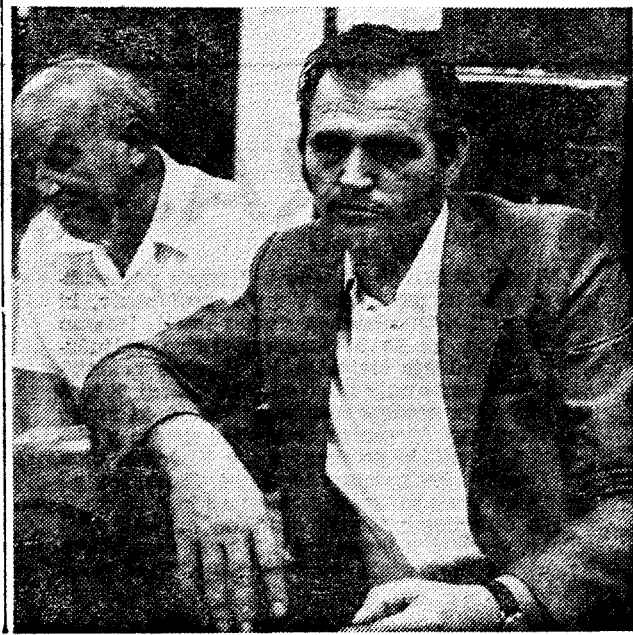
*

Občina Črnomelj naj bi v letu 1980 dosegla povprečno takratno raven razvitenosti v naši republiki. To pomeni, da bi morali zagotavljati gospodarsko rast po stopnji 17 odstotkov rasti družbenega proizvoda, da bi morala rasti zaposlenost po stopnji 7 in da bi morali doseči v letu 1980 število 7000 zaposlenih. Seveda pa bi morali razvijati tudi tisti del gospodarske dejavnosti, ki pogojuje tako stopnjo rasti. Ob tem mislim predvsem na vzgojo in izobraževanje, na probleme v kadrovski politiki, ki jih precej uspešno rešujemo.

Smo v drugem letu realizacije proizvodnega družbenega plana in ugotavljamo, da vsi načrti še ne uspevajo. Želimo nekoliko preusmeriti naše gospodarstvo, želimo primerneje razporediti delovna mesta

na tem prostoru. Pred leti je bila vsa industrijska dejavnost zbrana v Črnomlju in Semiču. Delovna mesta želimo približati tudi prebivalcem v drugih krajevnih skupnostih: Adlešiči, Stari trg, Vinica... Iz teh območij ne želimo ustvariti nekakšnih industrijskih centrov, želimo pa ustvariti delovna področja, ob obvladovanju sicer skromnih in majhnih kmetij. Velike napore vlagamo v proizvodni program (v katerega naj bi se vključeval tudi BELT) za proizvodnjo kompresorjev bele tehnike. Za ta projekt imamo veliko ekonomskih, družbenopolitičnih in drugih pogojev. Čakamo le na odločitve.

Tudi sanacija rudnika Kanižarica uspešno napreduje, čeprav rezultati ne bodo vidni niti do leta 1980. Seveda ostaja vrsta problemov na področju financiranja splošnih družbenih in skupnih družbenih potreb. Zakon močnejšega je na tem področju še vedno preveč prisoten. Tako smo v letošnjem letu prisiljeni krčiti nekatere programe na področju vzgoje in izobraževanja in na področju oblikovanja splošne porabe...

Kljub zapostavljanju še vedno aktivni

Borčevske organizacije v črnomaljski občini se srečujejo z nekaterimi specifičnimi problemi, ki jih ne bodo mogle rešiti brez širše družbene pomoči. Najbolj pereče je socialno in zdravstveno varstvo.

V občini Črnomelj živi danes še okrog štiri tisoč članov ZZB NOV, med katerimi je okrog 1400 žensk. Združeni so v štiriindvajsetih krajevnih združenjih, ki so vse, razen redkih izjem, zelo delovne.

Po podatkih s konca lanskega leta je imelo priznано dvojno štetje let 1315 borcev, 1430 članov je redno upokojenih, štiriindvajset izredno, starostno kmečko upokojenih pa je 212 borcev pred 9. septembrom 1943. Danes je zaposlenih še okrog 140 borcev. Dvestoštirideset jih prejema stalno občinsko priznavalnino, med njimi je tudi 193 kmetov. V občini živi še deset nosilcev partizanske spomenice 1941, ki pa so že vsi upokojeni in je njihova povprečna starost 61 let.

V črnomaljski občini živi tudi petsto sedemdeset invalidov (292 osebnih in 278 družinskih), ki so združeni v dveh krajevnih organizacijah — v Črnomlju in Semiču, v Vinici, Dragatušu, Starem trgu in Adlešičih pa delujejo sekcije pri krajevnih združenjih borcev. Trideset invalidov prejema invalidski dodatek, štirje dodatek za postrežbo in pomoč ter osemindvajset ortopedski dodatek. Pri občinskem odboru ZZB NOV Črnomelj deluje tudi posebna komisija za vojaške vojne invalide. Invalidi so z družbeno pomočjo sicer zadovoljni, vendar naša, tako republiška kot zvezna, zakonodaja še vedno preveč loči med invalidi, ki so (bili) zaposleni v delovnih organizacijah ter med invalidi-kmeti.

Zaradi boljšega razumevanja stanja, v kakršnem delujejo borčevske in invalidske organizacije v črnomaljski občini, je nujno, da si najprej ogledamo nekaj splošnih podatkov.

Vasi in zaselki, ki so danes združeni v občini Črnomelj, že pred drugo svetovno vojno niso dajali svojim ljudem (kmetije so bile že takrat razdrobljene, družine z desetimi ali celo več otroki pa niso bile nobena redkost) dovolj hrane za preživljanje, zato so se mnogi izseljevali. Industrije skoraj ni bilo, zato je bilo prebivalstvo socialno zelo šibko. V takšnih pogojih ne preseneča, da je bila politična zavest ljudi in organiziranost ter pripravljenost na boj za spremembo zelo močna že pred vojno, saj so v Metliki, Črnomlju, Dragatušu in Semiču delovale močne partijske organizacije. Črnomaljske občine in njenih ljudi med drugo svetovno vojno ni bilo treba posebej predstavljati, saj je splošno znano, da je na njenem ozemlju dolgo delovalo celotno politično in vojaško vodstvo, hkrati pa je bilo to tudi prvo osvobodjeno ozemlje v Sloveniji že leta 1942.

Belo krajino so med vojno rušili tako okupatorji in domači izdajalci, ki so se nad domačini masčevali zaradi sodelovanja s partizani, kot tudi partizani sami, da so ovirali prodiranje okupatorjev. Porušenih je bilo okrog pet tisoč zgradb, uničene skoraj vse ceste in železnice, požgane šole. To področje je takoj po osvoboditvi potrebovalo izdatno pomoč širše javnosti, saj je bilo treba obnovljati, poleg

Del udeležencev pogovora na ustnem časopisu v Črnomlju

tega pa skrbeti tudi za okrog sedemsto otrok, ki so svobodo dočakali kot vojne sirote. V prvih letih po osvoboditvi je pomoč tudi pritekala, toda kmalu je Bela krajina spet postala pozabljena kot je bila nekoč. Ljudje pa so ostali zvesti svoji skromni zemlji in, kar je najpomembnejše, tudi sami so še vedno ostali skromni. Vsega pa, to nam je lahko popolnoma jasno, nikakor ne morejo razumeti.

Ze podatek da je konec leta 1975 znašal celotni narodni dohodek na prebivalca le 230 tisoč dinarjev, pove, da veliko ljudi nima zagotovljenih niti najosnovnejših sredstev za preživljanje, da o rednih mesečnih prejemkih ne govorimo. Tako je socialno varstvo ena najbolj bolečih točk v črnomaljski občini. Borci s priznanim dvojnimi štetjem let (to so borci iz leta 1941, 1942 in 1943) v glavnem imajo rešeno socialno stanje, ker jih je bila

približno polovica zaposlenih in danes prejema po ko, nino, nekateri pa skromne priznavalnine. Tako je kolikor toliko zadovoljivo rešena ena četrtina borcev pred 9. 9. 1943.

Omenil sem že, da jih okrog 240 prejema stalne

V pogovoru so sodelovali: Jože Strmec, Stane Gregorič, Janez Zunič, Lojze Stariha, Rade Kordič, Anton Vranešič, Katka Senica in Janez Vitkovič.

občinske priznavalnine, ki pa znašajo le okrog 400 dinarjev mesečno, s čimer pa se, bodimo realni, ne da živeti. Število vlog za dodelitev priznavalnine se še stalno veča, ker veliko ljudi, ki so sodelovali v NOB predvsem kmetje in gospodinjice, prej niso uveljavljali tih pravic zaradi majomar-

nosti ali neznanja. Potrebe so torej velike, denarja pa ni. Problem je še toliko bolj žgoč, ker ljudje ne morejo reševati svojih materialnih in socialnih potreb iz drugih naslovov in so ti pritiski na borčevske organizacije že eksistenčnega pomena.

Veliko so si Črnomaljši obetali od medobčinskega družbenega dogovora o priznavalninah, vendar so na končno obliko tega dogovora razočarani. Po besedah predsednika skupščine občine tovariša Janžekoviča, je »start« napaden v tem, da so postavljene občine kot »ekskluzivni finan-ser borčevskih priznavalnin«. Razlike, ki naj bi jih dogovor odpravil, bodo še vedno ostale, ker revna občina, ki ima sicer zelo veliko upravičencev, ne bo mogla zagotoviti dovolj denarja. Trenutno je stanje takšno, da lahko neka občina za priznavalnine po družbenem dogovoru zagotovi celo petdeset odstot-

kov, druga pa niti trideset (od predvidenih 33 odstotkov).

Črnomelj je lani porabil za 239 upravičencev do priznavalnine iz občinskega proračuna 65.000 dinarjev, po drugi strani pa je bilo na Jesenicah iz občinskega proračuna za 78 upravičencev porabljenih le 3.000 dinarjev manj. Celje je za 134 upravičencev porabilo iz občinskega proračuna 1.070.000 dinarjev, Ljubljana-Center pa za 220 upravičencev 2.980.000 dinarjev. Ti podatki ne bi bili pomembni, če ne bi bila od njih odvisna višina priznavalnine! Borci v Črnomlju pa so še posebej poudarili, da se med vojno niso borili le za Belo krajino, ampak za Slovenijo in Jugoslavijo, zato so takšne razlike nerazumljive in postajajo že politični problem.

Nekateri borci dobivajo tudi občasno pomoč, vendar to ni rešitev.

Tudi zdravstveno stanje borcev v črnomaljski občini je zaskrbljujoče in spet se sama vsiljuje primerjava z nekaterimi drugimi občinami v Sloveniji. Za zdravje 17.150 ljudi v občini skrbi le zdravstveni dom v Črnomlju. V njem se zdravijo tudi borci, ki kljub zelo visokemu številu nimajo svojega dispanzerja, čeprav ga imajo v nekaterih drugih krajih tudi za manj kot tisoč borcev. Tako ostajajo borci, kljub nekaterim obljubam zdravstvenega doma, še naprej sistematsko nepregledani, zaradi časa, ki ga porabijo za čakanje v ambulanti, pa marsikdo kljub bolezni rajši ostane doma. Zadnje

čase pa se je razširila celo novica, da bo v Črnomlju ukinjen še ta edini zdravstveni dom!

Na vse specialistične preglede morajo borci v Novo mesto. Čeprav so prosili, da bi lahko prišli na specialistične preglede tudi v bolnišnico dr. Petra Držaja v Ljubljani, jim tega niso dovolili.

Tudi za klimatsko in kopalniško zdravljenje ni dovolj denarja, pa tudi letovanje v Banjolah in Strunjanu si morajo borci v celoti sami plačati, vendar je vprašanje, kdo si lahko to »privošči«. Verjetno se s 400 dinarji mesečnih premikov ne da.

Najbolj so borci zadovoljni z reševanjem stanovanjskih vprašanj, ker so bili po osvoboditvi pri obnovi porušenih domov deležni pomoči širše družbe. Ta sredstva so dobivali borci v obliki posojil. Danes imajo na občinskem odboru ZZB NOV Črnomelj še okrog 80 vlog za rešitev stanovanjskega vprašanja, vendar so med njimi največ borci, ki so se po vojni zaposlili v drugem kraju ali pa v JLA, danes pa se vračajo. Te zahteve pa bodo verjetno ostale nerešene še nekaj časa, saj imajo v skladu le denar, ki se steka od vrnjenih anuitet za posojila, za rešitev vseh vlog pa bi potrebovali približno 80.000 dinarjev.

Po splošni oceni naših sogovornikov pa so Belokranjci ostali Belokranjci — kljub nekaterim nerazrešenim problemom in zapostavljanju, ki ga večkrat občutijo, so ostali aktivni in zvesti revoluciji.

MILAN VOGEL

VPRAŠANJE ROMOV

V naši občini je vprašanje Romov pomembno vprašanje, saj nastaja vrsta problemov, ki jih v prejšnjem obdobju nismo imeli. Imamo del Romov, ki se sorazmerno hitro vključujejo v vsakdanje življenje, ki uspešno pridobivajo delovne navade in so tudi zaposleni. S tem v zvezi velja predvsem omeniti Rome, ki živijo v Lokvah pri Črnomlju in z enim delom v Kanžarici. Romi, ki so naseljeni v Vinici in okoli Semiča, so precej nesocialni. Zanimivo pa je, da se prav ta naselja povečujejo.

Ko omenjamo Rome, moramo omeniti tudi težave v zvezi s šolanjem njihovih otrok. Nekateri ne obiskujejo osnovne šole. Tudi teža-

ve v zvezi z gospodarskim kriminalom imamo. Večina Romov ni vključena v delo, prenekateri so nasploh nedisciplinirani.

Zavedamo se, da bi morali te probleme reševati tudi z močnejšo družbeno intervencijo, da bi recimo šoloobveznega otroka oblačili, da bi mu oskrbeli celodnevno varstvo.

Znano je, da je bila vrsta Romov vključenih v NOB in da vsi tisti uživajo status borca. Večina med njimi se je po vojni zaposlila; sedaj so upokojeni. Toda teh je le nekaj!

Zahteve? Romi imajo dve vrsti zahtev: zahtevajo socialno podporo in prostore za gradnjo svojih naselij — barak. Nekatera naselja Ro-

mov so že zgledno urejena in se dosti ne razlikujejo od ostalih naselij naših občanov. V vsakem primeru ne gre za to, da naša sredina ne bi sprejemala Romov, gre za to, da se Romi ne uspejo vključevati v našo sredino, v naš delovni proces. Na sejah skupščine je vprašanje Romov pogosto prisotno, saj je le-teh v naši občini nekaj več kot 400; njihovo število pa se seveda menja. Toda tudi to je potrebno poudariti, da se posamezni predstavniki Romov zelo uspešno vključujejo v družbenopolitične organizacije, primer Romov iz Lokev je že tak. Lotili so se vrste delovnih akcij in dokazali, da imajo razumevanje za skupne potrebe.

MDA „Lokve 77“ in še kaj

Marjan Černe: »Mi, kot Bela krajina, bi morali imeti zvezno ali pa vsaj republiško mladinsko delovno akcijo!«

Mladinske delovne akcije, ti dokazi moči in ljubezni naše mladine do domovine, imajo dolgo in bogato tradicijo, pestro in čustveno vznemirljivo, ki bi ji na svetu težko našli primere. Še več! Nekatere izmed njih in le-teh ni tako malo, so postale legende, o katerih se govori, piše.

● Tradicija več kot tridesetih let

Ste že slišali za brigado, ki je imela v svojih vrstah dva tisoč deklet in fantov? Med vojno je bilo to in izpred sovražnikovih bunkerjev, strojničnih cevi, jim je uspelo izmakniti tristo tisoč vagonov žita, sadja in zelenjave, da bi potem vse to odnesli v skladišča partizanskih odredov. Pripovedujejo, da so delovno akcijo prekinjala sovražnikova letala, napadi ustaških enot. Mladi pa so delali naprej, ne meneč se za svoja življenja. Vedeli so, da so tam gori po hribih in gozdovih njihovi očetje, bratje in sestre, naša partizanska vojska, in da jim je potrebna pomoč. In kako je bilo leta 1945 na Crnem vrhu? Pripovedujejo, da je bila ta prelepa planina tisto zimo pokrita s težko prehodno snežno odejo in da je temperatura padla tudi izpod tridesetih stopinj. Brigadirji so bili slabo obuti, v copatah, zakrpanih čevljih. Mnogi so si na prsa, izpod puloverjev in tenkih suknjičev, dajali časopisne liste, da bi jih manj zeblo. Kljub temu so drevesa padala v rekordnem času: od januarja do aprila so mladi za dolino pripravili več kot deset tisoč kubičnih metrov drv.

Da, o tem sem razmišljala, ko sem prebrala zapiske s srečanja v Crnomlju... kjer je stekla beseda tudi o tradiciji mladinskih delovnih brigad.

● »Tu smo najbolj s srcem, pri mladinskih delovnih akcijah!«

»Kako bi predstavili dejavnost vaše organizacije, ki šteje štiri tisoč članov?« sem vprašala Marjana Černeta.

»Najraje delamo tam, kjer so vidni rezultati,« je odgovoril sekretar občinske konference Zveze socialistične mladine Slovenije Crnomelj. »Mladinske delovne akcije, to je naše področje! Tu smo najbolj s srcem in z rokami seveda. Naj vas to ne čudi! Tradicija je to, dobra stara tradicija. Brigadirji iz Bele krajine so bili vsa ta leta prisotni malodane na vseh večjih mladinskih delovnih akcijah. Izjema so bila le leta med 1960 in 1971, ko smo dovolili mrtvilo na področju mladinskega prostovoljnega dela. Bili so na progi Brčko-Banoviči pa Samac-Sarajevo, Otovac pri Novi Gorici.«

O »Lokvah 77« s tovarišem Černetom nisva govorila.

Maloprej smo obiskali tabor te mladinske delovne akcije, ki stoji v bližini spomenika legendarnemu partizanskemu komandirju Francu Rozmanu-Stanetu. Postavili so ga prav ta dan in lep je, ni kaj reči. Življenje v njem še ni zaživelo. »Dekleta bodo prišla šele jutri,« je pojasnil komandant mladinske delovne akcije »Lokve 77«. Star brigadir, po delu. Ze šesto leto vihti kramp in lopato pa bo še, če ga bodo le hoteli. »Kadar človek enkrat okusi to vzdušje, ne more več brez njega!« pravi. Radi smo mu verjeli. Sicer pa ta lokalna akcija občinske konference Zveze socialistične mladine Slovenije Crnomelj šteje okoli štirideset brigadirjev (domačinov iz gimnazije, drugih srednjih šol in delovnih organizacij), ki se jim bodo pridružili še dijaki vojaške gimnazije »Franc Rozman-Stane« iz Ljubljane in v udarnih dneh tudi starejši domačini.

Da bo vse nared za osrednjo slovensko proslavo v letošnjem letu pod naslovom »Petintridesetletnica prvega osvobojenega ozemlja 1942«, ki bo v vasici Lokve pri Crnomlju prihodnjo nedeljo!

FOTO: SILVO TERSEK

Da bo vse nared za osrednjo slovensko proslavo v letošnjem letu pod naslovom »Petintridesetletnica prvega osvobojenega ozemlja 1942«, ki bo v vasici Lokve pri Crnomlju prihodnjo nedeljo!

Govorila pa sva s tovarišem Černetom o tem, da morajo brigadirje zavračati...

»Mi, kot Bela krajina, bi morali imeti zvezno ali pa vsaj republiško mladinsko delovno akcijo!« je ostro pribil v nadaljevanju pogovora sekretar občinske konference Zveze socialistične mladine Slovenije Crnomelj. »Samo, da bi občina pripravila elaborat, a se nekam obotavljajo, kot da ni pravega razumevanja za naše želje. Delali bi radi, pomagali, to je vse! Kaj bi govoril o tem, kar nosi s seboj mladinsko prostovoljno delo? In še nekaj je: Čeprav se je mnogo spremeni, smo še vedno nerazvito področje in bi bilo treba marsikaj postoriti.«

● Tudi za negovanje revolucionarnih tradicij gre

In govorila sva o že tradicionalnih spominskih pohodih mladih na Gornje laze, kjer je padla Belokranjska četa in na Mirno goro, kjer je bil ustanovljen Belokranjski odred. »Za prvi maj, četrti julij in druge naše praznike vedno zagori tisoč kresov,« je povedal Marjan Černe. Vidijo se daleč naokrog in pripovedujejo, da v teh krajih žive mladi ljudje, ki negujejo revolucionarne tradicije našega narodnoosvobodilnega boja in da je Bela krajina prav takšna kot tiste dni, ko je dajala zavetje mnogim partizanom in partizanskim enotam ter političnemu in vojaškemu vodstvu naše ga boja za svobodo.

Zato mi je bilo toliko bolj žal, da niso prišli vsi, ki smo jih povabili. Pa bi se lahko več pogovorili, bolj spoznali. Kot ni prav, da v Beli krajini, tej de-

želi dobrih src in poštenih, delovnih ljudi — v kateri je bore malo krajev, da ponovim ugotovitev sekretarja občinske konference Zveze socialistične mladine Slovenije Crnomelj, v katerih ne bi bilo koristnega dela za vse, ki žele delati, prostovoljno in brez plačila — v teh dneh domuje samo štirideset brigadirjev in brigadirjev lokalne mladinske delovne akcije »Lokve 77«.

● Mladinske delovne akcije — šola samoupravljalcev

Mladim iz Bele krajine pa je mladinska delovna akcija »Lokve 77« premalo! Želijo si mladinsko delovno akcijo, ki bo simbolizirala množičnost in enotnost mlade generacije, v kateri bodo mladi iz vseh republik in pokrajin! »Napačno je, da v mladinskih delovnih akcijah ne sprejememo vseh, ki bi to želeli, da nekatere celo odklonimo,« je rekel tovariš Tito. »Potem so razočarani, počutijo se kot drugorazredni člani naše družbe. To ne deluje dobro na mlade ljudi. Čim več ljudi bi morali angažirati v takšnih akcijah. Naj to tudi stane! To bo še vedno dosti manj od koristi, ki jo dobimo s pravilno vzgojo mlade generacije.« Naj Tiovim besedam dodamo še: Mladinsko prostovoljno delo je mladim iz Bele krajine potrebno tudi zato, da bodo negovali in razvijali revolucionarne tradicije narodnoosvobodilnega boja. Še več! Gre za šolo tovarištva in prijateljstva, neprecenljive vrednosti, za šolo bodočih samoupravljalcev. Družbena in ekonomska upravenost mladinskih delovnih akcij je že zdavnaj in ne enkrat potrjena, da so mladi željni dela, pa je potrdila tudi izjava tovariša Černeta, ostra in s prizvokom razočaranja.

Izjava, o kateri bi veljalo razmisliti... Tudi v imenu pionirskih dni mladinskega prostovoljnega dela.

MILENA STRAJNAR

TUDI TO JE BELA KRAJINA

Ste že slišali za semiško ohcet? Takšno ime nosi folklorna skupina iz Semiča, ki jo vodi Martina Jakša... Ljudsko duhovno kulturo gojijo, predvsem plesno in glasbeno. Semiška ohcet pa je, kot se temu reče, tudi železna točka programa, brez katere si ni moč zamisliti nobenega njihovega pomembnejšega nastopa. Z njo se je ta štiriindvajsetčlanska folklorna skupina predstavila v Karlovcu, Ohridu, Vinkovcih, z njo je osem parov iz Semiča nastopilo že leta 1945 na kongresu

Zveze komunistične mladine Jugoslavije v Ljubljani.

»Vse je šlo nekako po sreči, le pri nakolenčetu se je zataknilo,« se teh prvih svobodnih dni spominja tovarišica Martina, ki je takrat imela osemnajst let.

Nakolenčetu? »Kdo bi dal svojega otroka za teden dni zdoma,« pojasnjuje. In še nekaj je bilo. V Ljubljano si se takrat vozil štiriindvajset ur. Najprej s konji čez Sevnico do Novega mesta, kjer si moral na vlak čakati kar

do polnoči in koliko ur so čakali v Zidanem mostu, si pa tudi lahko mislite. Martina Jakša se nič manj rada ne spominja leta 1959. Še vedno so bili to suhi časi in da so zaplesali »semiško ohcet« so si morali od Metličanov sposoditi klobuke. Pa velikega zborovanja na Suhorju in mnogih mitingov med vojno, ki si jih brez belokranjskega plesa skoraj ni bilo moč zamisliti, se rada spominja nekdanja terenska politična delavka.

»In kako je bilo z nakolenčetu?« nas zanima.

V Ljubljani so si ga sposodili... In semiška ohcet je bila takšna, kakršna se za belokranjsko ohcet spodobijo. Nevesta, bodoča gospodinja je dobila burgle, simbol ognjišča, in z njim varnost, da družina ne bo lačna. In v naročje so ji posadili nakolenčeta z žiljo, da bi bila hiša polna zdravih, krepkih otrok. Kako bi sicer družina brez delovnih rok obdelovala zemljo!

»Ne! Tradicija belokranjske folklores ne sme in ne

more umreti,« pravi z nekoliko otožnim pogledom v preteklost Martina Jakša. »Radi bi obdržali to kulturno bogastvo neprecenljive vrednosti. Da se ne bi pozabilo, kako je bilo nekoč v Beli krajini... Veste, kljub skopi zemlji in revščini, ki je pestila te dobre ljudi, je bilo v tej deželi, kjer je mnogo preveč kamenja in, kot je v svoji pesmi lepo zapisal Lojze Krakar, in sonca mnogo več kot potrebuje, da človek, da do groba potuje, vendarle lepo. Kot

je lahko lepo samo v naši Beli krajini!«

Srečanje z Martino Jakšo je bilo bežno, bolj podobno kramljanju, stisku roke. S seboj pa smo poneli tisto misel, ki pravi, da je pri mladih čutiti zanimanje za to vrsto ljudske duhovne kulture. Če je zanimanje tolikšno, da nam daje poročila za življenje »semiške ohceti«, žal nismo utegnili raziskati. Vemo le to, da bi moralo biti takšnega poročila za zvrhan koš.

MILENA STRAJNAR

Stoletje v belokranjskih treh desetletjih

Bela krajina in z njo črnomaljska občina je v zadnjih treh desetletjih dosegla silovit gospodarski napredek. Trditve potrjuje že podatek, da je ta deželica pred vojno skupaj z žandarji in učitelji zaposlovala natančno 350 ljudi: danes je samo v črnomaljski občini približno 5.300 delovnih mest. Se bi lahko žonglirali s številkami, vendar je to odvrč. Zadostuje namreč že trditve, da je ravnina med Gorjanci in Kolpo ter ljudje, ki živijo na njej, v zadnjih treh desetletjih »zrasla« za sto let. Pa ni to nikomur stopilo v glavo in današnji uspehi niti najmanj niso zavrlj delovnega zagona za graditev boljšega jutri. Belokranjec ostaja Belokranjec: veder, žilav in gostoljuben optimist, kakršni so se izkazali tudi naši gostitelji na pogovoru o belokranjskem in posebej črnomaljskem gospodarstvu.

Ta okoliščina je verjetno posledica dejstva, da Belokranjci niso nikoli od nikogar pričakovali preveč. Zato tu skorajda ne poznajo besede razočaranje in zato so vedno, tudi v zadnjem času, upe za svojo boljše prihodnost gradili na lastnih močeh. In tako je hotenje zmagalo v borbi s skopo polkraško zemljo, geografsko izoliranostjo in industrijsko neprivlačnostjo, ki je prebivalce tega predela že od nekdaj pehala na tuje, čez lužo, v minulih desetletjih pa na začasno delo v Avstrijo, Nemčijo, Francijo in drugam. Danes izseljevanje tudi v Beli krajini ni več največji problem, ljudje se vračajo in svoje prihranke vlagajo v obnovo domačij. Zavrt je, kot kaže, tudi odtok prepotrebnihih domačih kadrov v druge kraje domovine in marsikdo, ki ga je delo kot množico drugih po vojni zadržalo v najrazličnejših krajih Slovenije in Jugoslavije, že razmišlja o vrnitvi v domači kraj. Poglejmo, zakaj je tako?

● Od skromne žage do elektro industrije

Kot rečeno, je bilo še tik pred vojno na celotnem belokranjskem predelu zaposlenih le nekaj

sto ljudi. Kraji so bili brez industrijske in delavske tradicije, saj je na območju sedanje črnomaljske občine takrat deloval le rudnik Kanizarica z nekaj 10 zaposlenimi ter manjši lesni obrati, ki so predelovali les iz Kočevskega Roga. Stevilne družine, nekatere so imele tudi po deset in več otrok, so tako preživljale le skope njive.

Tako stanje je kljub pomankanju delavske tradicije in domačih šolanih ljudi bolj spodbujalo kot dušilo revolucionarno zavest teh ljudi. Spomnimo se samo prvih partijskih celic, izobraževalnih prizadevanj kmečkih fantov in deklet, ter »viniške republike« in streljanja v Dragatušu ob državnih volitvah leta 1935. V tej revolucionarni zavesti korenini vztrajna upornost Belokranjcev in njihova trdna pripadnost osvobodilnemu boju in revoluciji med zadnjo vojno, ki jo je ta dežela plačevala s krvjo in svojim revnim imetjem.

Kot je dejal eden od sogovornikov, Beli krajini in njenim prebivalcem med vojno »ni nihče prizanašal«. Tako je dočakala svobodo porušena in požgana, s stotinami sirot in do leta 1963 brez prave zveze s svetom. Pa vendar ni klonila. Ko so obnovili tistih nekaj predvojnih obratov, so začeli razmišljati o novih. Leta 1946 je odprl vrata BELSAD, tovarna za predelavo sadja, le nekaj kasneje pa se je v leseni baraki rodila sedanja kovinsko-predelovalna industrija Belt. Takrat so gojenci vzgojnovarstvenega zavoda začeli v njej s proizvodnjo učil. Nekaj let kasneje so začeli rasti tudi prvi obrati tekstilne industrije, ki pa je kasneje prenesla večji del svoje dejavnosti v Metliko.

● Kmetije: upanje na tržno stabilnost

Tudi na področju kmetijstva ni bilo dosti boljše. Le okolica Dolič, Dragatuša in Kreslinca je malo bolj rodovitna. Kljub številnim mlinom ob Kolpi, ki so mleti predvsem za kmete iz druge strani vođe, je bil dober kruh v

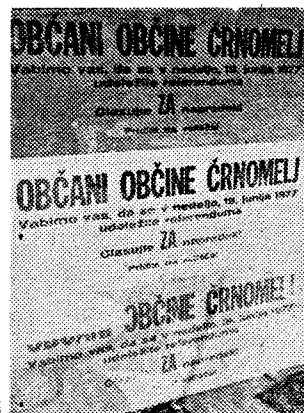
teh krajih velika redkost. Vojna je te razmere še poslabšala. Treba je bilo preživeti trikrat več ljudi kot običajno in hlevi so bili ob osvoboditvi skorajda prazni.

Kljub temu pa je že leta 1944 ta dejavnost dobila nov polet. Dne 8. oktobra tega leta so namreč v Doličah po navodilih SNOS ustanovili prvo poizkusno zadrugo, ki je imela različne odseke, od sadjarskega preko čebelarkega, do hranilno-kreditnega. Iz nje se je kasneje razvila kmetijska zadruga Črnomelj, ki je prvotno pokrivala vso Belo krajino. In seveda preživela vse razvojne faze, od cepitev, reorganizacij, do ponovne združitve v kmetijsko zadrugo Črnomelj, ki vztraja že od leta 1961.

Danes se nanjo preko proizvodnih okolišev pogodbeno veže večina kmetov črnomaljske občine. V glavnem se odločajo za proizvodnjo mleka, mesa, vrtnin in poljščin. Pri tem kooperantov ne motijo toliko cene, kot nestabilnost odkupa.

Slišali smo namreč, da kmetije modernizirajo in specializirajo kmetije, tako da je kmečka domačija brez traktorja in drugih strojev že prava redkost. V to dejavnost je v zadnjih sedmih letih samo družba preko dotacij in kreditov vložila več kot 15 milijonov dinarjev. Naložbe pa se seveda obrestujejo le v primeru, če je za proizvodnjo, oziroma pridelek, ki se s tem poveča, zagotovljen trajen odkup. S tem pa se belokranjski in drugi kmetje ne morejo preveč pohvaliti, saj se zaradi spreminjajočega zanimanja za mleko, pa meso in drugo, ne nazadnje pa tudi zaradi monopolnega odkupa, ne morejo zanesljivo odločiti niti za eno, niti za drugo specializacijo.

Vendar se tudi na tem področju razmere izboljšujejo. Za zmanjšanje stroškov so že poizkusili z vaškimi in soseskimi strojnimi skupnostmi, veliko pa pričakujejo tudi od ureditve dohodkovnih odnosov med kmetijskimi zadrugami in zasebnimi kooperanti. Temelji novih povezav so bili oblikovani

v pravkar minuli javni razpravi o kmetijstvu, ki je nakazala možnost združevanja zemlje, zamenjave parcel, predvsem pa tesnejše dohodkovne povezanosti družbenega in zasebnega kmetijstva, ki v tem, še vedno odmaknjem predelu, edino lahko zagotavlja kmetijstvu uspeh.

● Delovna mesta približati ljudem

V takih razmerah seveda ni čudno, če si tudi na sicer trdnih, čistih kmetijah želijo zaposliti vsaj po enega, če že ne dva svoja člana. Delovnih mest pa kljub odpiranju novih obratov še vedno ni dovolj. Stisko je še povečala nesreča v rudniku Kanizarica, kjer je čez noč ostalo brez dela 450 ljudi. Za sedaj so si pomagali z začasnimi rešitvami. Nekaj rudarjev je pogodbeno odšlo v velenjski rudnik, povečali so zmogljivosti domačih peskokopov in proizvodnje gradbenega materiala, kanižarski rudarji pa so prevzeli tudi nekaj javnih komunalnih del: od urejanja cest do gradnje vodovodov.

Toda to so, kot rečeno, lečasne rešitve. Rudnik sicer obnavljajo, vendar v sedanjih razmerah ne bo zaživel tako kot nekoč. Nikakor pa ne bo mogel dati kruha 450 in več ljudem. Zato bo treba poleg 80 milijonov dinarjev, ko-

likor jih potrebujejo za sanacijo rudnika, izvrstati tudi precejšnjo vsoto za ureditev novega obrata, v katerem bi se zaposlili rudarji. Kljub razmišljanjem o začetku proizvodnje avtomobilskih plinskih naprav pa bo poleg zbiranja denarja verjetno precejšen problem tudi odločitev za proizvodno usmeritev, saj je v sedanjih razmerah bolj kot kdajkoli poprejš odvisna višina zaslužka.

Vendar bo zgolj zaposlitev kanižarskih rudarjev za kričeče belokranjske potrebe premalo. Ljudje in načrtovalci nadaljnega razvoja tega predela zato vidijo rešitev v postavitvi nekaj novih obratov malega gospodarstva v najmanjši »zaposlenih« krajevnih skupnostih. Te naloge pa bržkone niti črnomaljsko, niti celotno belokranjsko gospodarstvo ne bo zmoglo samo in bo zato še kako dobrodošla vsaka investicijska pomoč, za katero bi se v skladu z načeli skladnejšega regionalnega razvoja Slovenije odločila katerakoli delovna organizacija.

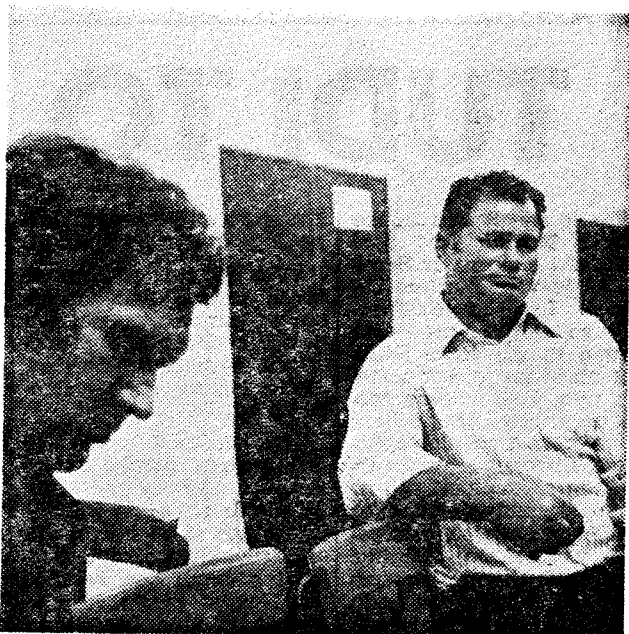
Pri tem imajo Črnomaljci bolj kot turizem in trgovino v mislih obrt in druge veje malega gospodarstva. Skrb za turizem kljub izletniški privlačnosti tega predela namreč brez težav prevzema domači TOZD Viator, ki za to obdobje načrtuje povečanje zmogljivosti v Vinici in Semiču. Kot pravijo, tudi kmečki turizem v dobesednem pomenu besede v Beli krajini ne bo pogljal korenin. Pojavljajo pa se izvirne oblike izletniškega turizma, ki se pogosto iztekajo v končnem cilju, ureditvi počitniške hišice ob Kolpi ali na obronkih Roga in Gorjancev. Ta prizadevanja zaenkrat še niso

v nasprotju z razvojnimi in urbanističnimi načrti Črnomlja, četudi se je ta že odločila za določitev zazidalnih rezervatov in obvladovanje počitniškega prodora.

● Spontana zavzetost za delo

Z odpiranjem novih delovnih mest in s tem seveda tudi krepitvijo belokranjskega gospodarstva investitorji ne bi le povečevali osebnega standarda prebivalcev te občine, temveč hkrati pospešili tudi dograjevanje javnih objektov in širitev mreže najnujnejših družbenih služb. Precejšen del kmetijskega dohodka, pokojnin in osebnih dohodkov se namreč tako kot po vsej Beli krajini v taki ali drugačni obliki preljuje kot prispevek občanov v objekte družbenega standarda. Tako so pred kratkim v tej občini s 73 odstotki glasov »za« izglasovali podaljšanje povečanega občinskega samoprispevka. Ob tem pa skorajda ni vasi ali krajevne skupnosti, v kateri ne bi plačevali še krajevnega samoprispevka in s prostovoljnim delom gradili najrazličnejših objektov. Tako so samo lani na ta način uredili 12 kilometrov doslej »pozabljenih« vaških cest, sedaj pa pripravljajo načrte in zbirajo denar še za naslednjih 30 kilometrov. Vodovodov in drugih, na videz manjših akcij, pa nihče ne šteje. Sogovorniki so ničlikokrat opozorili na veliko pripravljenost ljudi za delo, saj je tu že zdavnaj prodrlo spoznanje, da samo delo in denar še zdaleč nista vse, če je kraj odrezan od sveta in če se v njem ne da kulturno živeti.

Na področju kmetijske zadruge Črnomelj je registriranih približno 3500 kmetij, od katerih je blizu 3000 čistih kmečkih gospodinjstev. Njihova proizvodnja se iz leta v leto povečuje, saj so, na primer, še pred štirimi leti tu namolžli le 1.960.000 litrov mleka, lani pa že 2.705.000 litrov. Hkrati kmetije letno pridelajo cca. 750 ton mesa za prodajo, več kot 600 ton krompirja in še nekatere poljščine, vinogradi nad Semičem pa ostajajo predvsem lokalnega pomena.

impol
industrija
metalnih
polizdelkov n. sol. o.
slovenska bistrica

IZDELUJEMO:

**IZ ALUMINIJA IN
ALUMINIJSKIH LEGUR**

pločevino, trakove, surove in opleme-
nitene folije, rondole, rondice
palice, cevi, profile
žico, varilno žico, pletene električne
vodnike

**PROJEKTIRAMO, IZDELUJEMO
IN MONTIRAMO VSE VRSTE
ALUMINIJSKIH KONSTRUKCIJ:**

vrata, okna, fasadne elemente, samo-
nosilne fasade in aluminijske nosilne
konstrukcije, žične ograje, aluminijske
kopalne bazene, plastenike
v obratu za površinsko obdelavo bru-
simo, poliramo in eloksiramo vse vr-
ste profilov v željenih barvah

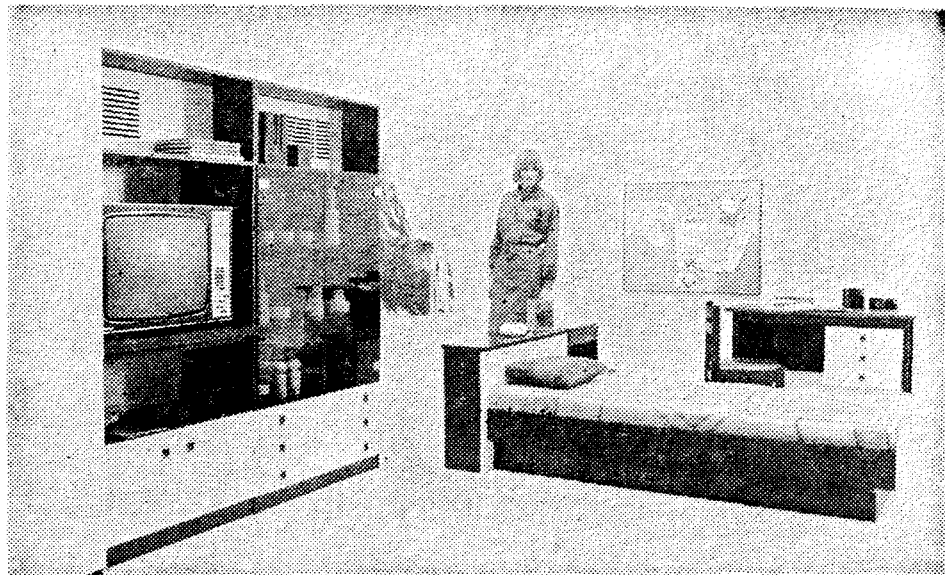
**S KOOPERANTI PROIZVAJAMO
CELOTNO CESTNO OPREMO
IZ ALUMINIJSKIH ZLITIN:**

kompletne prometne znake in napisne
table
zaščitne ograje proti divjačini
odbojnice
kioske za mitnice

**Zveza združenj borcev
NOV občine Slovenska
Bistrica**

**Zveza rezervnih
vojaških starešin
Slovenska Bistrica**

čestitajo vsem
nekdanjim borcem,
borkam, simpatizerjem
in aktivistom NOV,
delovnim ljudem in
občanom — za 4. julij,
DAN BORCA.

brest
cerknica

industrija pohištva jugoslavija
telefon 061-791 200 telex 31167

**dekliška
soba**

katarina

**program katarina
v vseh trgovinah s pohištvom**

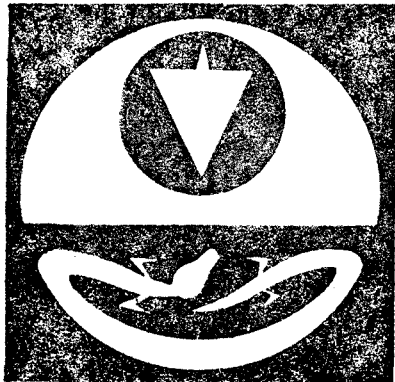
za devne sobe
samske sobe
spalnice

salon pohištva brest cerknica in
prodajalna brest v mariboru, kneza kocija 6

potrošniško posojilo do 30.000.-

10% polog

ob nakupu z devizami 5% popust
dostava na dom brezplačna

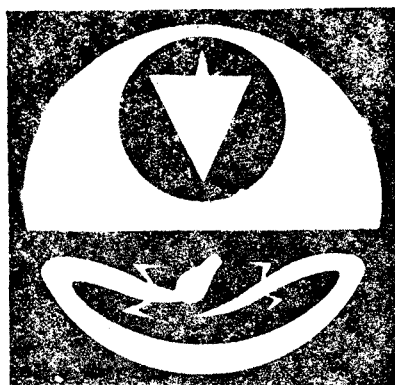

**GG POSTOJNA
— TOZD GOZDARSTVO
CERKNICA**

pridobivanje lesa
gojenje gozdov
gozdarsko načrtovanje

**GG POSTOJNA
TOZD »GOZDARSTVO
SNEŽNIK«**
Stari trg pri Ložu

pridobivanje lesa
gojenje gozdov
gozdarsko načrtovanje

Alpetour

**HOTELI SIMONOV ZALIV
IZOLA**

čestitajo vsem delovnim ljudem in borcem NOV za praznik
DAN BORCA in jih istočasno obveščajo o posebnih ugod-
nostih v svojih hotelih, ki jih nudijo vsem borcem in upo-
kojencem od 6. avgusta 1977 dalje.

Informacije pismeno na naš naslov in telefonsko na števil-
ko 066 71-550.

SGP

n. sol. o.

VRHNIKA, OPEKARSKA 23

Opravlja vsa gradbena dela na
visokih in nizkih gradnjah so-
lidno in po konkurenčnih cenah.

Čestitamo za dan borca.

SOCIALISTIČNA REPUBLIKA SLOVENIJA

Skupščina občine Mozirje

IZVRŠNI SVET z vsemi družbeno političnimi organizacijami

čestita vsem borcem, aktivistom, simpatizerjem, delovnim ljudem
in občanom ob dnevu borca — 4. juliju.

podjetje za projektiranje in inženiring projekt ing biro

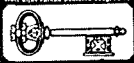
61001 Ljubljana, Parmova 33, telefon 316-171, 317-788, tekoči račun SDK Ljubljana 50102-601-20007, poštni predal 126

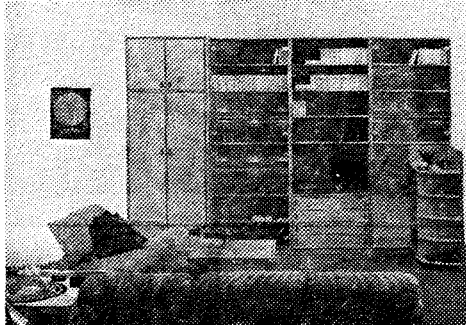
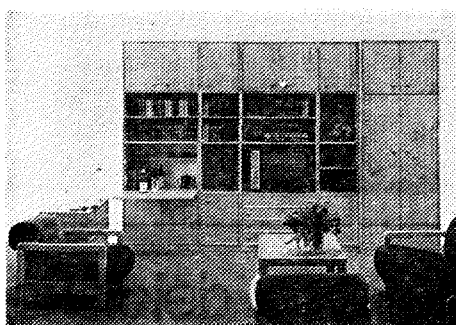
Delovnim ljudem, poslovnim prijateljem in vsem udeležencem NOB iskrene čestitke za 4. julij — dan borca.

program
MANTA

Program MANTA je doslej prvo jugoslovansko pohistvo, ki je bilo nagrajeno z dvema najvišjima priznanjima hkrati.

ZLATI KLJUČ '76. **JUGOSLOVANSKO POHISTVO '76**

Ker pohištva ne kupujete samo za eno leto, kupite tako, ki bo všeč starejši in mlajši generaciji. Zato vam svetujemo: pomladite svoje stanovanje s programom MANTA.

Program MANTA je sestavljen iz vrste širokih in ozkih enako globokih navpičnic, ki so razdeljene z lesenimi ali zastekljenimi površinami, z odprtimi in zaprtimi premičnimi policami, s predali in predalčki.

Zastekljene površine z notranjo razsvetljavo učinkujejo na moč dekorativno. Robovi lesenih površin: vrat, polic in predalov so poudarjeni z zaobljenimi nalimki iz masivnega lesa.

Učinkovito razporeditev regalov dopolnjuje eno in dvodelne garderobne

omare, regal s klasičnim ali vrtljivim bifejem ter posamezni ali v nizu postavljeni elementi z odlagalno površino za TV sprejemnik, radioaparat ali gramofon.

Udobnemu sedenju in prijetnemu počitku je namenjena eno, dvo ali trisidna garnitura oblazinjenega pohištva MANTA.

Program MANTA se izdeluje v teh različnih izvedbah:

- ogrodje in fronta: furnir naravne barve smrekovega lesa;
- ogrodje: furnir smrekovega lesa, fronta: impregnirano surovo platno;
- ogrodje: furnir smrekovega lesa, fronta: rdeča barva.

Program izdeluje
tovarna pohištva

kupite pa ga lahko
v vseh trgovinah

**SOCIALISTIČNA
REPUBLIKA
SLOVENIJA**

**SKUPŠČINA
OBČINE
GROSUPLJE**

z vsemi družbeno političnimi organizacijami čestita
za **DAN BORCA — 4. JULIJ.**

Vsako leto se na dan borca znova in znova zamislimo v čas naše največje preizkušnje, ki se je začela z okupacijo naše domovine leta 1941. Tedaj nam je, kot nikoli poprej v zgodovini, bila dvanajsta ura našega narodnega obstoja ali nagle pogube. In prav zato so bile potrebne modre, globoko utemeljene in pogumne odločitve. Si naj izberemo smrt ali življenje? Pot v smrt je vodila čez lagodno polje hlapčevstva, ukrivljenih hrbtenic in duha, pot v življenje pa čez golgoto žrtev in trpljenja. Upreti se tujim zavojalcem, rabljem na naši domači zemlji, je pomenilo — boj.

Konfekcija

Lisca

SEVNICA

**NEDRČKI
STEZNIKI**

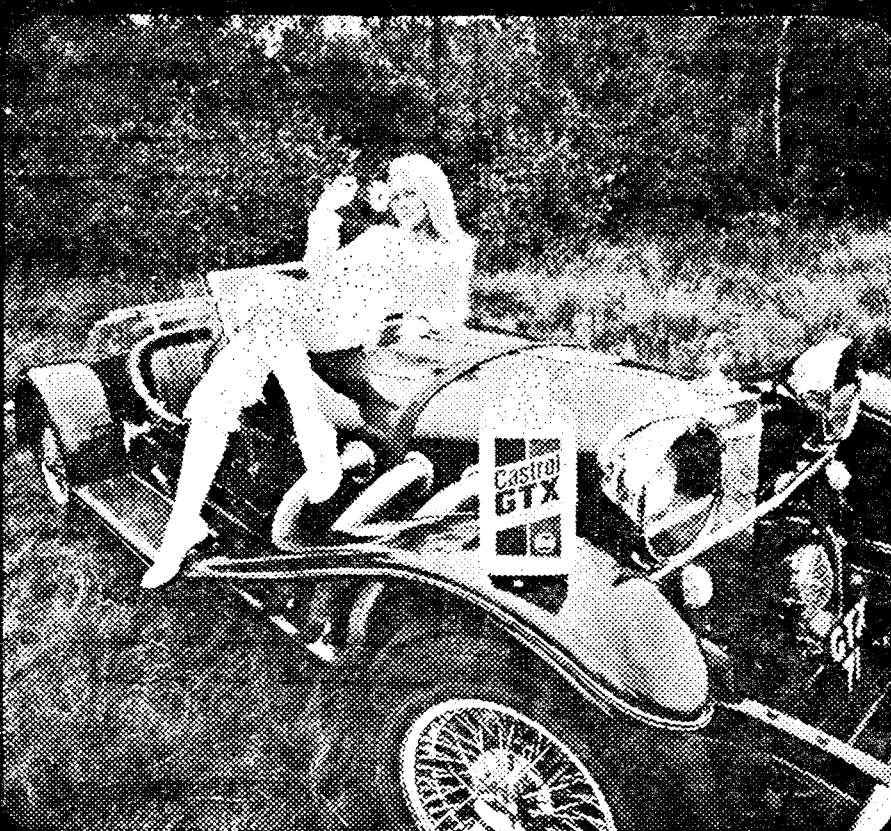
**KOPALNE OBLEKE
KRAVATE**

Prisrčne čestitke za dan borca — 4. julij — vsem delovnim ljudem, borcem, aktivistom in simpatizerjem NOB.

svetovno poznano olje

castrol ščiti motor
vašega vozila
in zmanjšuje porabo

AUTOCOMMERCE
LJUBLJANA, TRDIHOVA ULICA 4

tuba

tovarna embalaže

Ljubljana

kamniška ulica 20

telefon 312 744, 312 225
brzjav tuba ljubljana
p. p. 351
tek. račun 50102-601-20119

Vsem borcem, delovnim ljudem
prisrčne čestitke za dan borca.

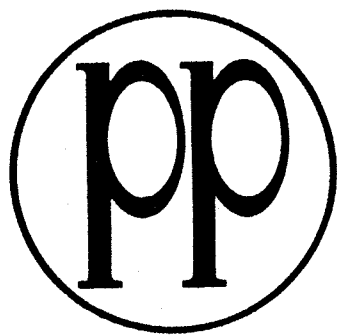
Združenje borcev NOV občine Škofja Loka

Skupščina občine Škofja Loka

z vsemi družbeno političnimi organizacijami

čestitajo borcem, aktivistom, simpatizerjem NOB, delovnim kolekti-
vom in vsem občanom za 4. julij — dan borca

mesokombinat perutnina.ptuj

Potrčeva 8

TOZD: Perutninska farma, Mesna industrija,
Tovarna krmil, PP Commerce, Servis, Obrat za
kooperacijo, Skupne službe

PIŠČANCI — JAJCA — ZAKLANA PERUTNINA — MESO — MESNI
IZDELKI — KRMILA — DIVJAČINA.

Ob dnevu borca — 4. juliju prisrčno čestitamo vsem delovnim ljudem
in borcem.

trgovsko podjetje
za promet z industrijskimi
surovinami ter reprodukcijskim
in odpadnim blagom
s proizvodnimi obrati

61001 Ljubljana, parnova 33 export-import

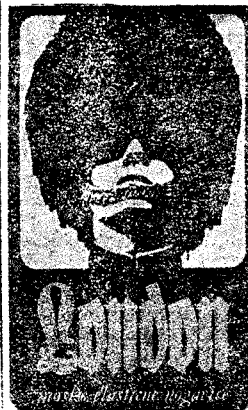
tel. c. 323 643
direktor 312 732
p. p. 268
telex 31298
brzjav dinos
tekoči račun 50102-601-20096

dinos

Ljubljana

Odkupuje vse vrste industrijskih odpadkov
po najvišjih dnevnih cenah.

MOŠKE NOGAVICE
50 - LETNA
TRADICIJA

POLZELA
TOVARNA NOGAVIC/POLZELA

Ob 4. juliju — DNEVU BORCA in 50-letnici tovarne

iskrene čestitke vsem delovnim ljudem, poslovnim prijateljem,
vsem nekdanjim in sedanjim članom delovne skupnosti.

Ponosni smo na prehojeno pot, ki nam vliva novih moči za še večji
uspeh delovne organizacije in vsesplošen napredek našega go-
spodarstva.

POLZELA
TOVARNA NOGAVIC POLZELA

Ob vsaki priliki
nosite nogavice
z znakom lastevke,
kar pomeni
POLZELA nogavice

SLOVIN

DELO

CASOPISNO
IN GRAFIČNO
PODJETJE, LJUBLJANA

Tiska časopise, revije, knji-
ge, publikacije, razgledni-
ce, prospekte in reklamne
tiskovine.

Izdeluje enobarvne in več-
barvne klišee v najmoder-
nejši tehniki.

V sklopu podjetja je spe-
cializirani obrat za večbar-
vni tisk, lakirnice in pla-
stificirnice.

Izdaja osrednji slovenski
dnevnik »DELO«.

TELEKS, štirinajstdnevnik
NAŠI RAZGLEDI, revijo
AVTO, revijo STOP, revijo
JANA, ZABAVNIK.

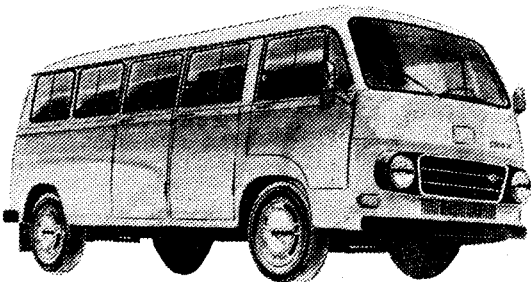
NAGRADNA KRIŽANKA št. 151

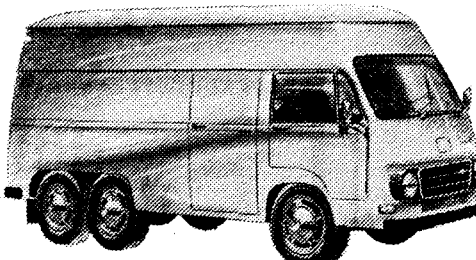
IMV
NOVO MESTO

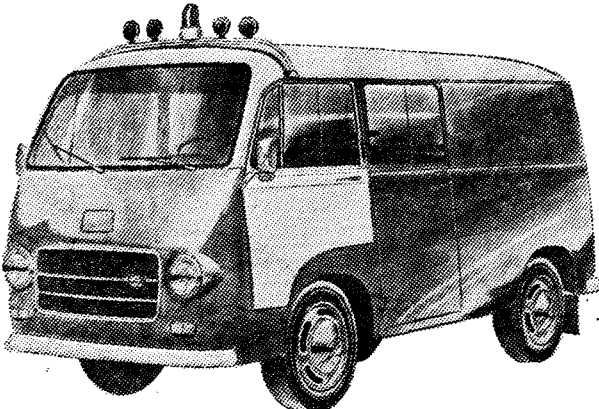
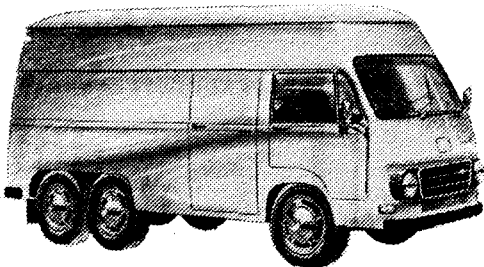
Razpis nagradne križanke

Industrija motornih vozil iz Novega mesta objavlja to nagradno križanko za DAN BORCA — 4. julij in hkrati pozdravlja vse nekdanje udeležence NOV, aktiviste in simpatizerje, delovne ljudi in poslovne prijatelje.
Rešitev te križanke pričakujemo na upravi časnika TV-15 do 15. julija 1977. Nekateri boste že na zasluženem dopustu, pa vendar, če vam pride v roke ta številka TV-15, skušajte si vzeti toliko časa, da jo rešite in pošljete do dne, ki je določen, na upravo časnika.
Pripravili smo dve nagradi — keramična vaza unikat, ki jo je pripravila Galerija Borec v Ljubljani, Titova c. 17.
Vsem prav prijetne dni ob počitku in rekreaciji želi

uredništvo in uprava

RISAL: JAK	PLOD STROČNIC	NAJBOLJ POGOSTA RASTLINA	PLESEN NA TRTI	GL.MESTO JORDANIJE	KRAJ NA POLJSKEM					IVO BAJEC	IZNAJ- DITELJ TOPILNA POSODA						
ZENONOVA FILOZOFSK. SOLA					Z.IME				NAČRT POTOVANJA NEGRI								PREDLOG
ŠPORT ZA VSE					VIDA JUVAN PREGOVOR		NEZNANSKI BOGATAŠ ARGON					STRAN	IGRALEC LADD TEKSTILNI IZDELEK				
MODERNA NAPRAVA						KRANJ	POGAN			"KRALJ" MAŠKAR M.IME				ORANŽADA GOTSKI KRALJ			
CESTNI ZAVOJ							PRISTAŠIJA REALIZMA KOREN FRANC									RATAR	151
VPRAŠALNICA				NAŠ OTOK			ZAČETEK PREBAVNE TRAKTA	VISOK GORSKI VRH	ELEMENT MOŠKI PTIČ			PREPROST PLUG				AM.ZVEZNA DRŽAVA	SEN
											ČEŠKI PISATELJ	VRSTA PROJEKCIJE					
						NAŠ ST. GORNIK						SULTANOV UKAZ PTIČ, KI JE MRHOVINO					
						LAHKA TKANINA				PREBIVALEC KAMNIKA TANTAL							
						PISEC „ARIANE“					DROBCI NESNAGE				HUS JAN PRETNAR IGOR		
						„IMV“	EBAN					VZKLIK			MATI (ljubkov)	AMERIŠKI PISATELJ OBLAK	

NAGRADNI KUPON 151.

Priimek in ime _____

Točen naslov _____

					LETОВIŠČE V SVICI	ZID
VARJENO MESTO				DOLANC STANE TREFALT		
VLADAVINA IMAMA						
ST. MESTO V ASIRIJI						
TOPILO ZA SMOLE						
RADIJ			ZUŽELKA			

v nekaj
vrsticah

RAVNE NA KOROŠKEM

Tudi letos je organizirala občinska zveza za telesno kulturo pohod, na katerem udeleženci prehajajo od deset do petnajst kilometrov poti. Tradicija je, da hodijo po nekdanjih poteh koroških partizanov in da se ustavljajo ob pomnikih NOB. Letošnji pohod je bil iz vseh štirih središč Mežiške doline: Raven, Prevalj, Mežice in Črne. Pohoda se je udeležilo več sto udeležencev, ki so obiskali Prežihovino, kjer je Prežihov Voranc snoval svoje spomine na revolucionarno pot, kjer je pisal o trpljenju koroških fužinarjev in knapov. Pot jih je vodila na »Lubasovo«, kjer so se med vojno sestajali aktivisti OF. Pot so zaključili na Navrškem vrhu, kjer je bil leta 1942 ustanovni sestanek odbora OF za takratni Guštanj.

Prevaljčani so obiskali »Spanerjev« spomenik, »Bidrha« ter Rakitnikovo domačijo, ki so jo Nemci med vojno požgali. Pohod so zaključili pri Klemenu.

Udeleženci pohoda iz Mežice so obiskali Hamuna in Odama. Prebivalci iz Črne pa so obiskali Pudgarsko, Prhanjo in Kogelnika.

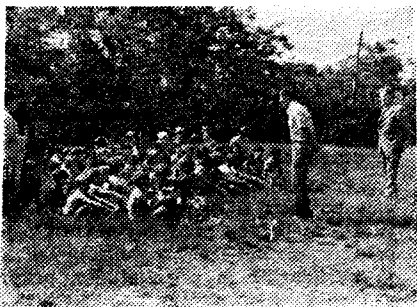
FRANJO SREBOTNIK

KOZJANSKO

Prve izmene mladinske delovne akcije »Kozjansko 77« se je udeležila tudi delovna brigada iz Valjeva, ki nosi ime borcev in prijateljev bitke na Sutjeski. V brigadi je bilo tudi sedem borcev NOV, med njimi trije, ki so prestali legendarno bitko na Sutjeski. Sekcijo prijateljev bitke na Sutjeski so pred tremi leti ustanovili borci Valjeva, ki je pobrateno mesto s Koprom in Jesenicami. Kljub letom in posledicam vojne — v brigadi sta tudi dva vojna invalida — redno presegajo delovno normo.

B. J.

VIPAVSKI KRIŽ

Učenci pionirskega odreda na osnovni šoli v Vipavskem Križu so obiskali kraje, znane iz NOB in tako osvojili brnaste značke Slovenske partizanske brigade. Ob tej priložnosti so priredili kratko slovesnost, na kateri so jim predstavniki občinskega odbora ZPM in občinskega odbora ZZZB NOV Ajdovščina izročili darila, kot priznanje za dosežen uspeh. Omeniti velja, da je pionirski odred v Vipavskem Križu eden najbolj vestnih pri čiščenju spomenikov v občini.

M. HOŽIČ

ZAGREB

V Zagrebu je bilo tekmovanje v balinanju, in sicer v počastitev praznika borcev. Tekmovanje je organizirala balinarska sekcija vojaških vojnih invalidov iz Zagreba. Sodelovalo je dvanajst ekip iz Hrvatske in športno društvo Invalid iz Ljubljane. Tekmovanje je bilo na balinišču Trešnjevke. Zmagala je ekipa Trešnjevke, pred Zagrebom I. in II. Ekipa iz Ljubljane se je uvrstila na sedmo mesto. Prireditelj turnirja je tekmovanje dobro organiziral, udeležencem pa poklonil spominska darila.

LJUBLJANA

Zveza za šport in rekreacijo invalidov Slovenije je priredila po programu področno tekmovanje v balinanju: Ljubljana — Notranjska — Gorenjska — Dolenjska. Sodelovale so ekipe iz Domžal, Škofje Loke, Kranja, Kočevja in dve ekipi iz Ljubljane. Tekmovanje je bilo na tristeznem balinišču športnega društva Invalid v Malenškovi ulici. Prvo mesto so osvojili tekmovalci iz Ljubljane pred ekipo Ljubljana-Center.

V. B.

JESENICE

Odbor zveze prostovoljcev borcev za severno mejo 1918—1919 na Jesenicah je organiziral tridnevni izlet v Pineto pri Novemgradu. Udeleženci izleta so bili gostje v počitniškem domu ZPM Jesenice. Deležni so bili iskrene pozornosti vseh zaposlenih v domu. Že ostareli veterani so imeli dovolj časa, da so obujali spomine. Seveda so spregovorili tudi o odlašanjih postavitev spomenika generalu Rudolfu Maistru v Mariboru. Podprli so mnenje RO Zveze prostovoljcev borcev za severno mejo, da bi bil že zadnji čas, da se začne uresničitev tega predloga.

S. S.

DIVAČA

Združenje borcev iz Divače in Društvo upokojencev ter pevski zbor so se 5. junija udeležili izleta na Dolenjsko. Ogledali so si muzej NOV in umetnostno galerijo v Novem mestu. Obiskali so tudi Bazo 20, v Lukovem domu pa so imeli pripravljeno kosilo. Tega dne so si ogledali tudi Žužemberk, kjer so položili venec. Pevski zbor je zapel nekaj pesmi, Vera Vehovec (predsednica združenja borcev Žužemberk) pa je spregovorila o zgodovini tega kraja.

IVAN ZADNIK

BRASLOVČE

Drugo soboto v mesecu juniju je smučarski klub Braslovče organiziral lokalno mladinsko delovno akcijo pri gradnji nove 70-metrške skakalnice. Poleg mladincev in članov kluba so se vabilu odzvali tudi mladi iz delovnih organizacij: Agrotehnike iz Ljubljane, Tovarne nogavic Polzela in Tekstilne tovarne Prebold. Po končanem delu so si brigadirji ogledali Keramično industrijo Liboje in se pomerili med seboj na športnem področju.

DARKO NARAGLAV

VRHNIKA

Društvo upokojencev iz Vrhnike je priredilo v okviru nadaljevanja področnega tekmovanja »Ljubljana z Notranjsko« tekmovanje v šahu. Šahisti iz Šiške v Ljubljani (Ivan Kobler, Jože Marušič, Jože Jumij in Zvone Podlipec) so se uvrstili na prvo mesto. Sledili so jim tekmovalci iz Moste-Polje, Cerknice in Logatca.

V Šiški pa je bilo na štiristeznem balinišču »Litostroja« tekmovanje, na katerem so zmagali šiskarji. Najstarejši tekmovalci v ekipi Ljubljana-Moste je bil Jože Okretič, saj bo te dni praznoval petinosemdeset let.

V. B.

ŽERJAV

Združenje borcev v Žerjavu je sklenilo, da bodo postavili pri kmetu Močilniku v Plešivcu spomenik partizanoma, ki sta padla v boju z okupatorjem. Prizadevajo si, da bi spomenik slavnostno odkrili ob letošnjem praznovanju dneva borcev. Na odkritje bodo povabili vse živeče borce tega območja, s katerimi želijo obuditi spomine na obdobje NOB.

Združenje borcev Žerjav ima 56 članov.

FRANJO HOVNIK

RADOVLJICA

Po sklepu upravnega odbora ZZZB Radovljica bo proslava dneva borca v nedeljo, 3. julija ob 14. uri pri domačiji Vinka Berceta na Mlaki pod Radovljico. Na srečanje bodo tudi tokrat prišli preživeli vezisti in kurirji z Gorenjske, razen borcev in aktivistov pa pričakujejo tudi druge občane. Organizatorji so poskrbeli, da bo na prireditvenem prostoru, v prijetnem domačem okolju, obdanim s travniki in sadovnjaki, udobno in veselo. Udeleženci se bodo lahko na tovariškem srečanju zavrteli ob domači glasbi. Kot vselej bodo udeleženci lahko kupili spominske značke.

J. R.

Po vrnitvi v postojanko smo se pripravili na evakuacijo ranjencev in se takoj lotili dela. Čeprav so nam priskočili na pomoč tudi borci nekaterih drugih enot in okoliški prebivalci, ki so nam dali na voljo vozove in vprežno živino, je bila evakuacija zelo težka. Posebno hudo je bilo prenašati ranjence na tistem kraju, kjer stoji danes dvizni most. Tedaj nam je most nadomestovala samo na skalo položena močnejša deska. Tudi stopnice, ki so danes vklesane v živo skalo, tedaj ni bilo. Skala je bila samo toliko obdolčena, da se je z veliko previdnostjo dalo stopati po njej. Zavest, da moramo rešiti ranjence in partizanska požrtvovalnost sta nam pomagali, da smo delo končali še tisto noč.

Tovariši iz patrulje so mi povedali, da je komisar po Tavčarjevem obvestilu takoj razporedil vse borce zaščitne čete na položaje. Nemci so vdrl v naš bunker na severni strani. Tu so našli več ročnih bomb in jih zmetali v globino. Borci zaščitne čete so mislili, da so jih Nemci odkrili in so takoj odgovorili ter z lahkim orožjem pognali Nemce nazaj.

Po vojni sem od Maksa Prezlja, bivšega kurirja v Prešernovi brigadi, ki se je ta dan po naključju zadrževal v Davči, zvedel, da je štela sovražnikova kolona 147 vojakov. Od kolone se je odcepilo kakih 50 mož in krenilo proti domačiji kmeta Zanjivčarja in nato po pobočjih proti soteski Pasice. Drugi vojaki so se razporedili v zasede, da bi zavarovali udarno skupino pred partizani. Povedal je tudi, kako so Nemci po umiku govorili v Davči, da so izgubili enega vojaka.

Ivo Gabrijelčič:

In vendar
ju niso
našli

Prvi sovražnikov napad na partizansko bolnišnico »Franjo« in ustanovitev njene sanitetnega ekonomata

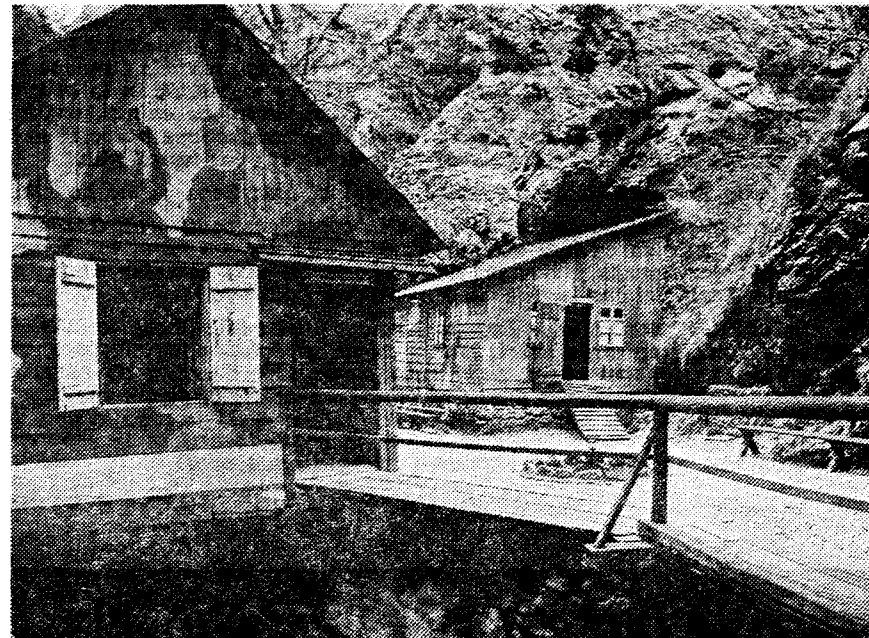
2

V Logu pri Metodu Mlakarju smo težke ranjence naložili na vozove. Med njimi tudi našega zvestega kuharja Vilija Simnovčiča, doma iz Ledin, ki je ob evakuaciji po nesreči dobil strel v trebuh. Nekaj ranjencev, ki so se sami premikali, smo do naslednjega dne spravili v neko bližnjo naravno votlino. Nato jih je prevzela bolničarka Pavla Leban in jih ob pomoči Minke Demšar in še nekaterih drugih borcev, ki so bili nastanjeni v Novakih, spravile.

Drugi dan po sovražnikovem napadu smo pričakovali ponoven napad. Skupaj z borci, ki so nam priskočili na pomoč, smo se razporedili po pobočjih leve in desne strani soteske. Sovražnika pa ni bilo ne tedaj in ne naslednje dni, zato nas je uprava razporedila na več strani. Jaz sem odšel s komisarjem za negibljivimi ranjenci v gozdove Davče. Po nekaj dneh miru je komisar zvedel, da nam preti nevarnost, da nas odkrijejo. Preveril je, koliko so nam naklonjeni okoliški prebivalci in ugotovil, da pri vsej konspiraciji, ki smo jo strogo spoštovali, nismo več varni na tem mestu. Poslal je kurirja v štab 9. korpusa, od koder je prišla posebna komisija, ki je zadego preiskala. Nameravana izdaja nam je povzročila veliko težav in skrbi. Ranjence smo morali takoj evakuirati, to pot celo v gozdove Jelovice.

Po teh dogodkih se je zdravniška pomoč operativnim enotam zelo zmanjšala, zato je bilo odločeno, da se je treba znova vseliti v zapuščeno bolnišnico Franjo. Poslali so nas nekaj, da skupaj z borci, ki so stražarili prazne barake in še nekaj preostalega vojaškega blaga, zakurimo v postojanko velik ogenj. Ko smo to napravili in se je dim visoko dvignil, smo po bližnjih vaseh razširili vest, da smo barake zažgali, ker jih je sovražnik ob napadu pač videl in da tako bolnišnice ni več.

Pogled na barako za operacije (levo) in barako za ranjence z bunkerjem — zakloniščem (izpod nje)

(Se nadaljuje)

Struge, v maju 1977

Matej Bor: »Majhni smo, toda majhnih je mnogo!«

Ime dneva v tem našem današnjem zapisu, posvečenem enemu izmed mnogih pohodov po poteh tovarštva in spominov, tokrat v organizaciji Združenja borcev narodnoosvobodilne vojske Struge in Zveze socialistične mladine Struge, kot da nima svoje vrednosti. Preglasila ga je bogata vsebina, jasno sporočilo. Imenujmo ga zato kar — dan jubilejnega leta! Tudi imen vseh nastopajočih ne bomo naštevali in ne njih, ki so v ta spominski pohod od Perinove domačije do Gozdarjevih vtkali mnogo truda, še več srca. In tako se je zgodilo, da so Struge, ta majhna vas v Suhi krajini, dolgo živele za to srečanje in na ta praznični, majski dan dihale kot eno.

Sicer pa: Kako bi lahko bilo drugače v tej vasici s partizansko, revolucionarno tradicijo, ki je z udeležbo na pohodu po poteh tovarštva in spominov še enkrat potrdila Borove misli »majhni smo, toda majhnih je mnogo!«

V Strugah imajo tudi Perinovo domačijo... kjer se je pohod začel. Tam smo spremljali osrednji kulturni program, vzravnano stali ob zvokih Internacionalne, tam smo prisluhnili besedam Naceta Kaplana. Niso bile to besede, posvečene samo letošnjim velikim jubilejem partije in tovariša Tita. Ne! Pred nami je vstajala podoba domovini zveste partizanske družine, ki se ni žrtvovala zaman. V Strugah raste in živi rod, tudi to je bilo moč razbrati iz besed slavnostnega govornika, še kako zvestih nadaljevalcev revolucionarnih tradicij.

Vrnimo se k Perinovi domačiji! Oče Jože Križman in mati Ivana Križman sta vzgajala svoje otroke v naprednem duhu, v domovinski ljubezni. Pa so vedeli, na kakšno pot se je treba podati. Sin Jože, študent prava, je bil v Kočevju sodelavec Jožeta Šeška in po njegovem nalogu je v Strugah že prvo vojno leto organiziral mladinsko organizacijo. Julija 1942 so Italijani ubili dva člana te družine. To so bile prve žrtve, ki jih je vojna terjala v Strugah. Avgusta istega leta so Italijani ubili še sina Jožeta, očeta odpeljali na Rab. Leta 1945 je črna roka zajela sina Maksa. Odpeljali so ga v taborišče, od koder se ni več vrnil. Tik pred osvoboditvijo so ubili še zadnjega od osmih Perinovih otrok. Bila je to hčerka Marija, Marica so jo klicali, ki je umrla mučeniške smrti v turjaških gozdovih. Perinova mama je kmalu po vojni umrla od žalosti.

Takšna je bila Gozdarjeva domačija... kjer je bil ubit sekretar rajonskega komiteja Komunistične partije Slovenije Tone Dolinšek, kjer je bil sklenjen letošnji pohod po poteh tovarštva in spominov; posnetek je edini primerek, napravil pa ga je neznani partizan.

»Borčevske vrste se redčijo,« je rekel Nace Kaplan. »To, kar so nam s tolikimi žrtvami in naporih priborili, pa ostaja naša prihodnost, je bogata dediščina njihovega boja. In če bo v nas mladih ostal le delček spoznanj in zavesti tistih, ki so nešteto krat prehodili pot, po kateri bomo šli mi danes, so tisti, ki so pričeli revolucijo, lahko prepričani, da se za to prihodnost ni treba bati.«

V pravih rokah je ta prihodnost, mladi iz Struge! Tudi v rokah njih, ki so v nadaljevanju programa zapeli pesem Mati piše in predstavili Pogovor s partizansko mamico Stefana Kaplana, učenca osmega razreda Osnovne šole Struge. V njej je opisal smrt Jožeta, sina Perinove mame. Se in še bi lahko naštevali, pa povejmo le še to, da je glas izvajalcev, ne enkrat, zadržtel, se pogled orosil. »Kako bi se mogel ob pogledu na prekaljene borce, ki so jim solze polzele po licih, mogel zadržati jaz?« je dejal eden izmed njih.

Zato je Perinova domačija danes samotna, osamljena pa ne bo nikoli.

Potem je pohod po poteh tovarštva in spominov vodil proti Gozdarjevi domačiji... kjer so ga tudi sklenili. Tam je bila vse dni narodnoosvobodilnega boja partizanska javka, pri Gozdarju je bil ubit sekretar rajonskega komiteja Komunistične partije Slovenije Tone Dolinšek.

Se obljuba, izrekel je je Branko Meglen, predsednik Zveze socialistične mladine Struge, da bodo mladi zvesto čuvali pridobitve narodnoosvobodilnega boja, pa taborni ogenj, pozdravno pismo tovarišu Titu ob njegovem petinosemdesetem rojstnem dnevu in štirideseti obletnici dne, ko je prevzel vodstvo Komunistične partije Jugoslavije, in želja — ki je prav ta dan prerasla v sklep: V Strugah bodo še hodili po poteh tovarštva in spominov, leto za letom, generacija za generacijo, zvesto in ponosno!

MILENA STRAJNAR

RAZVIJANJE IN NEGOVANJE REVOLUCIONARNIH TRADICIJ V OGLEDALU NAŠEGA ČASA

● Odkritje spomenika v vasi Krnice nad Hrastnikom

ZZB NOV Hrastnik bo v okviru praznovanja dneva borca odkrila spominsko obeležje padlim vaščanom vasi Krnice-Savna peč.

Proslava s kulturnim programom in odkritjem spomenika bo 4. julija 1977 ob 10. uri v vasi Krnice nad Hrastnikom.

Vabimo občane Hrastnika, da se te slovesnosti udeležijo v čim večjem številu.

ZZB NOV Hrastnik

● Vabimo na Žirovski vrh

Odbor Prešernove brigade vabi borce in borke, aktiviste, mladino in vaščane tamkajšnjega območja na tovariško srečanje, ki bo 10. julija ob 10. uri pri Javorču na Žirovskem vrhu.

Slavnostni govornik: generalpodpolkovnik Dušan Švara-Dule.

Borci VII. SNOUB »Franceta Prešerna«, katerih točne naslove ima Odbor VII. SNOUB Franceta Prešerna, bodo prejeli osebna vabila — druge pa prosimo, da to čimprej store in javijo ime, priimek ter točen kraj bivališča na naslov: ZZB NOV Kranj, Odbor VII. SNOUB »Franceta Prešerna«.

Srečanje bo ob vsakem vremenu!
Odbor VII. SNOUB
»Franceta Prešerna«

● Dan borca občine Ljutomer

Osrednja proslava dneva borca občine Ljutomer bo v nedeljo, 3. julija 1977 ob 10. uri pri Jesenikovi domačiji na Stari cesti pri Ljutomeru. Tu je bila med ljudsko revolucijo partizanska postojanka, kjer so se leta 1944 spopadli aktivisti OF z okupatorjem.

Proslava bo združena s srečanjem borce Jurišnega bataljona 15. divizije, ki ima domicilno listino skupščine občine Ljutomer! (Srečali se bodo aktivisti in borci ljutomerskega območja.)

Na Jesenikovi domačiji bodo odkrili tudi spominsko ploščo, ZZB NOV Cezanjevci pa bo ob tej priložnosti razvila svoj prapor. Hkrati bo pohod mladih po partizanskih poteh z obiskom spomenikov in spominskih obeležij.

Pripravljalni odbor

● ZB Breg pri Litiji vabi

ZB Breg pri Litiji vabi borce in aktiviste, ki so delovali na našem območju, na tovariško srečanje, ki bo 4. julija ob 15. uri na Bregu. Pred tem, ob 13.30 bomo imeli pogovor o pisanju zgodovine narodnoosvobodilnega boja na našem področju.

ZB Breg pri Litiji

● Vabimo na 13. srečanje na Bistriški planini

ZZB NOV Tržič obvešča borke in borce narodnoosvobodilnega boja, aktiviste, mladino ter druge občane, da bo na dan borca — 4. julija — 1977 — tovariško srečanje na Bistriški planini.

Torej: Pridite v nedeljo, 3. julija — pričetek slavnostnega dela bo ob 11. uri — na Bistriško planino!

Za prijetno razpoloženje vseh udeležencev srečanja v tem lepem delu Gorenjske bo preskrbljeno.

ZZB NOV Tržič

● Nanos vabi

ZZB NOV Ajdovščina in druge družbenopolitične organizacije občine Ajdovščina vabijo na Nanos borce in aktiviste narodnoosvobodilnega boja ter druge občane, predvsem pa mladino — na osrednjo proslavo v počastitev dneva borca, štiridesete obletnice Komunistične partije Slovenije in Titovih jubilejev.

Proslava bo v nedeljo, 3. julija 1977 ob 11. uri na Nanosu, pri spomeniku padlim v boju za svobodo (pri Abramcu)!

Odhod na Nanos bo urejen po enosmerni cesti s Podnanosa. Dohod je mogoč tudi čez Podkraj, po lepi gozdni cesti ter iz postojnske smeri čez Bukovje.

Pridite v čim večjem številu!

Pripravljalni odbor

● Tovariško srečanje v Lipi pri Frankolovem

ZZB NOV Frankolovo vabi borce na tovariško srečanje, ki bo 23. julija 1977. Zbirališče bo v Frankolovem ob 14. uri pri spomeniku padlih borcev. Nato bo pohod v Lipo do Ane Ravnak, kjer bo ob 17. uri sprejem gostov in kulturni program.

Po programu bo tovariško srečanje pri tabornem ognju.

Vabljeni!

ZZB NOV Frankolovo

● 4. julij pri lovski koči na Vrhtrebnjem

ZZB NOV Trebnje organizira za dan borca že tradicionalno tovariško srečanje članov borčevske organizacije, ki bo v ponedeljek — 4. julija 1977 s pričetkom ob 15. uri — pri lovski koči na Vrhtrebnjem.

Za starejše člane, ki nimajo na voljo lastnega prevoza, bo za prevoz poskrbljeno.

Zbirališče ob 14. uri pred zgradbo skupščine občine Trebnje.

ZZB NOV Trebnje

● V počastitev 4. julija — pohod iz Šmartna pri Slovenjem Gradcu

ZZB NOV Šmartno pri Slovenj Gradcu organizira v počastitev dneva borca že tradicionalni pohod, ki se bo začel 3. julija ob 7. uri v Šmartnem pri Slovenjem Gradcu. Na pohodu bomo obiskali spomenik Marzlove Lenčke, Čakija, Kranjčevega Marjana in Lazarjevo domačijo nad Dovžami.

Pohod bo dolg 6 km, višinska razlika je 600 metrov.

V pohodu sodelujejo vse družbenopolitične organizacije, taborniki in šolske mladina.

Ljubitelji planin vabimo, da se pohoda udeležijo v čim večjem številu.

ZZB NOV Šmartno pri Slovenj Gradcu

● Proslava v dvorani Zadrúžnega doma Turjak

Krajevni skupnosti Kamenica in Turjak vabita na praznovanje dneva borca, ki bo v ponedeljek — 4. julija 1977 ob 9. uri — v zadrúžnem domu Turjak.

Praznovanje bo združeno s pobratenjem krajevnih skupnosti Kamenica in Turjak.

Pripravljalni odbor

● Dan borca v Oplotnici

V Kotu nad Oplotnico je bila zibelka partizanstva, za ves ta predel oplotniškega področja in to od Slovenske Bistrice pa tja do zadnje vasi občine Slovenske Konjice.

Naše lepo Pohorje še danes radi obiskujemo mnogoštevilni borci in drugi, predvsem pa se radi ustavljajo v kotu pri »Višičevih«, kjer je znana turistična postojanka (kmečki turizem). Radi vam postrežemo z domačim kruhom in dobro kapljico. Poleg tega je od tod lep razgled po vsej dravski in dravinjski dolini.

Domačije zgornjih in spodnjih »Višičevih« so med NOB žrtvovali svoje najdražje. Nekaj tednov pred osvoboditvijo je okupator s svojimi izdajalci navalil na domačijo »Višičevih« in odpeljal oba gospodarja v Cezlak, kjer so ju na zverinski način ubili. Kmalu po osvoboditvi so granitarji iz Cezlaka tam postavili majhno spominsko obeležje, ki prča, na katerem mestu sta izkrevale naša zavedna pohorska kmeta.

Z ozirom na to, da je to spominsko obeležje za današnje in poznejše čase premajhno, je ZZB NOV Oplotnica sklenila, da uredi primerno spominsko obeležje iz dveh skal pohorskega granita, ki naj bi pričalo sedanjim in prejšnjim rodovom o tem tragičnem dogodku iz NOB.

Granitarji v Cezlaku so to obveznost prostovoljno sprejeli in jo bodo do roka izvršili — to je do 3. julija t.l. Z odkritjem obnovljenega spomenika »Višičevih«, ki bo 3. julija t.l., ob 10. uri v Cezlaku, bomo v našem kraju praznovali naš borčevski praznik »4. julij«. Po končanem odkritju spomenika bo v Podgradu pod Kebljem srečanje borcev z mladino in drugimi občani.

Zelimo, da ta dan naše kraje obišče čimveč borcev, ki so bili med NOB med nami! Skupno bomo obudili spomine na težavne dni našega boja za svobodo.

Pridite 3. julija t.l. vsi na prelepo partizansko Pohorje, skozi Oplotnico v Cezlak!

Za ZZB NOV Oplotnica:
Maks Ivanuš-Vencelj,
predsednik

Na delovni akciji...

Hvaležni jim bomo za vse delo, ki so ga naredili za našo vas

● Brigadirji so prišli

Danes je zame velik dan. Velik dan je za vso našo vas. Prišla je prva skupina brigadirjev. Pionirji smo jih toplo sprejeli in jim pripravili kratek program. Jaz sem jim prebrala pozdravno pismo. Potem so deklamirali pesem in tudi harmonikarji so igrali.

Vrgli smo jim cvetje. Nekateri so ga pobirali. Med brigadirji so borci. Imajo tudi zastavonošo. Prišli so iz Valjeva. Utrujeni so od potovanja. Vsak dan bodo hodili na traso, kjer bodo delali cesto. Obljubili so nam, da nam bodo pripovedovali spomine iz vojnih dni, o Sutjeski. Priprave na sprejem so bile zelo velike. Že ves mesec so delali barake. V prvi baraki bodo jedilnice, v drugi pa štab in postelje za dekleta. Druga skupina je prišla popoldan. Jutri pa bo na Trebčah proslava, ki se je bodo udeležili krajanje Bistrice ob Sotli.

Brigadirjem bomo hvaležni za vse delo, ki ga bodo naredili za našo vas.

MATEJA RAUTNER, tretji razred
Osnovne šole Bistrica ob Sotli

● Pogovor z brigadirjem

Danes sva šli z Matejo k nekemu brigadirju, nekdanjemu borcu. Bil je v brigadirski obleki in na prsih je imel dvanajst značk. Ta dan ni šel z drugimi brigadirji na delo, tja na cesto Maršala Tita, ki bo vodila proti Trebčam, ker je bil dežuren v brigadirskem naselju. Zato sva se tudi odločili, da bova govorili z njim in Mateja si je na papir zapisala vprašanja.

Ko sva prišli, sva se predstavili, da sva učenki tretjega razreda in da bi radi kaj več zvedeli o njem. Bil je presenečen in vesel, pa je takoj začel pripovedovati:

»Miodrag mi je ime in doma sem iz Valjeva, star sem dvainpetdeset let. Bil

sem na mnogih delovnih akcijah: v Sarajevu, Banja luki, Užicu in še in še. Delal sem na železnici, tovarne, ceste in drugo. Že vsa leta po vojni hodim na prostovoljno delo. Za delo sem dobival udarniške značke in kar deset sem si jih prislužil. Upam, da jo bom dobil tudi za delo v Bistrici ob Sotli! Potrudil se bom! Dve priznanji pa imam za hrabrost v narodnoosvobodilnem boju. V Sloveniji je zelo lepo. Posebno mi je všeč okolica Bistrice ob Sotli in Titovega rojstnega kraja Kumrovec. Tudi ljudje so zelo prijazni.»

»Ali nam lahko poveste kakšen vesel dogodek iz brigadirskega življenja?»

»Spominjam se, kako me je prišla nekoč obiskat mati in ko je videla, da sem bolj malo oblečen, se je zbalala za moje zdravje in je za menoj tekla z obleko... Meni pa so se brigadirji smejali.»

TATJANA GERŠAK, tretji razred
Osnovne šole Bistrica ob Sotli

● Borec s Sutjeske

V ponedeljek smo šli učenci tretjega, petega, šestega, sedmega in osmega razreda osnovne šole iz Bistrice ob Sotli za šolo, kjer imajo brigadirji »Kozjansko 77« svoje lepo urejeno naselje. Namenjeni smo bili poslušati tovariša Miča Radoševića, borca s Sutjeske. S se šestim borci in mladinci iz Valjeva je prišel v delovno brigado. Učenci smo ga prosili, da nam pove kaj o svojih vojnih doživetjih.

»Ko se je začela vojna, so me zaprli, ker sem trosil letake iz tramvaja. Mnoge so takrat iz zapora odvlekli na morišče. Meni je prijatelj v hlebcu hrupa poslal klešče, da sem se rešil iz zapora. Ušel sem k partizanom, čeprav mi je bilo komaj štirinajst let. Bil sem kurir. Nato sem dobil puško in pozneje mitraljez. Nekoč me je tovariš Tito od-

likoval tako, da mi je poklonil mitraljez. Bil sem zelo ponosen nanj. Še bolj hrabro sem se boril. Čeprav je bil težak in mi ga ni mogel vedno nositi konj, sem ga rad nosil. Udeležil sem se mnogih bitk. Ena najhujših je bila na Sutjeski, prav na današnji dan, ko vam to govorim. Te bitke sta se udeležila še dva moja tovariša, ki sta z menoj tu v delovni brigadi. Od teh dveh je ena tovarišica bolničarka. Mnogim je med vojno rešila življenje. Tudi meni.»

»Ste bili kdaj ranjeni?»

»Osemkrat in najhujše je bilo, ko mi je prestrelilo kolke.»

»Ali ste med vojno doživeli kaj posebej pretresljivega?»

»Na nekem pohodu sem naletel na devetletnega dečka. Bil je brez staršev in je skoraj zmrznil. Rekel je, da ima strica v deveti brigadi. Seveda tistega strica nismo našli. Jaz sem skrbel za malega dečka. Pozneje ko sem postal komandant, je bil moj kurir.»

»Ali ste bili kdaj odlikovani?»

»Bil sem. Dobil sem tri odlikovanja za hrabrost, vseh odličij pa imam devet.»

»Ali bi nam še kaj povedali?»

»Moj starejši brat je padel za svobodo. Zelo hudo mi je bilo. Sam sem ga pokopal. Ker smo morali takoj naprej, si nisem točno zapomnil kraja groba. Nikoli več ga nisem našel.»

Ob slovesu smo se mu zahvalili in zapeli nekaj partizanskih pesmi in mu dali šopek vrtnic. Tisti dan je bilo strahno vroče in komandant brigade je povedal, da je eni brigadirki tako slabo, da jo bodo morali odpeljati v bolnišnico. Naš govornik je držal šopek vrtnic v rokah in rekel: »Pa njoj ču dati ove ruže!«

Mi smo se razšli ponosni, da v našem kraju delajo taki borci Cesto maršala Tita na Trebče. Hvaležni smo jim!

UČENCI TRETJEGA RAZREDA
OSNOVNE ŠOLE BISTRICA OB SOTLI

kramljanje

Mentorica novinarskega krožka in Modrega vala Angela Podlessek je poslala pismo, v katerem je zapisala:

— Oglušam se ob koncu šolskega leta predvsem zato, da bi vam sporočila, kako zelo smo bili resnično vsi veseli ob vsakem objavljenem sestavku v vašem listu TV 15. Vselej smo ga komaj čakali, kdaj bo izšel. Sestavke smo prebrali tudi v tistem razredu, iz katerega je bil pisec. Tudi vaše kramljanje z nami smo prebirali in bili vsi silno navdušeni, ko smo bili pohvaljeni »junaki iz drugega razreda« ob nabiralni akciji papirja. Takrat smo izkupiček namenili za prevoz v šolo v naravi. (»Zdaj smo zbirali za petošolce, ko bomo pa mi petošolci, bodo zbirali za nas. Zato smo se zares potrudili.«) Takrat smo se tudi dogovorili, da vam bomo, tovarišica Milena, ob koncu leta pisali in poslali celo fotografijo. Če bom utegnula drugi teden, če ne, pa boste fotografijo prejeli kasneje. In danes vam pošiljam nekaj iskrenih izpovedi svojih učencev. Včeraj je bila v naši učilnici resnično prava sreča, nepopisno veselje, radost in ponos.

Oprostite, da ste izjave o žiro računih za moje novinarje (Mojco Kocjančič, Robija Bužana in Teo Race) tako pozno prejeli. Hoteli smo namreč na sestanku mladih novinarjev sprejeti sklep, da bi ta denar porabili za kaj skupnega. No, pa smo o tem predolgo kresali mnenja, tako da nismo sklicali niti odbora in je ostalo kar pri starem. Kljub temu menim, da honorarjev ne bi bilo treba pošiljati, raje bi jim poslali kar nalepko in morda značko, če jo imate. To je tudi mnenje mojih kolegic.

Zdaj ob koncu šolskega leta vas priskrbeno pozdravljam, kot tudi moji novinarji (ti iz mojega razreda in drugi) in obljubljam, da bomo drugo leto enako ali pa še bolj pridno sporočali novice in pošiljali zapise po pripovedovanju borcev. Letos smo jih na šolo povabili ali obiskali na domu kar petnaest!

Kaj bi vam odgovorila, spoštovana tovarišica in dragi mladi prijatelji iz drugega a razreda Osnovne šole Janka Premrla-Vojka iz Kopra? Dobiti prijatelje ni majhna stvar in če se le-ti imenujejo Marjanca Ješelnik, Redžep Nahmutović, Mitja Rožac, Tomislav Apollonio, Robert Bužan, Jadranka Jakomin... in, če dovolite, tudi vi, Angela Podlessek, sem na takšno prijateljstvo toliko bolj ponosna. Čuvajta ga bom!

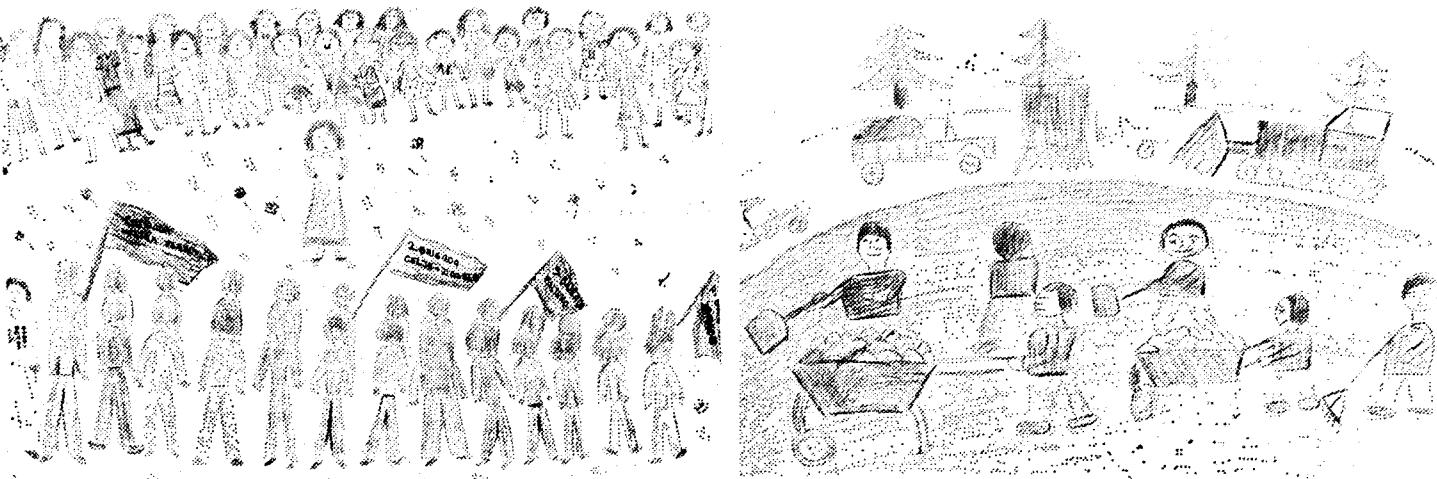
In zdaj predstavljam našim bralcem eno izmed iskrenih izpovedi mladih novinarjev iz Kopra:

— V četrtek smo dobili zadnjo številko Pionirskega lista. Zelo smo se razveselili, ko nam je tovarišica prebrala, da je dobila naša razredna skupnost knjižno nagrado. Naši spisi so bili objavljeni v TV 15, tovarniškem glasilu Tomosa, Pionirskem listu, 7 dni, Barčiči in v Modrem valu. Sodelovalo je štiriindvajset učencev našega razreda. Pri tem nam je veliko pomagala naša tovarišica Angelca Podlessek. Ta knjižna nagrada je za nas vse velik uspeh.

Čestitam! Na nalepke in značke ne bom pozabila — pa na svilenje v jeseni (dobrodošli tudi prej) in seveda drugo leto, ko boste praznovali ustanovitev pionirskega odreda in dvajseto obletnico Modrega vala.

Lepo pozdravljeni!

MILENA

SPREJEM BRIGADIRJEV; Tatjana Geršak, tretji razred Osnovne šole Bistrica ob Sotli

BRIGADIRJI POMAGAJO GRADITI CESTO MARŠALA TITA; Dani Kunej, tretji razred Osnovne šole Bistrica ob Sotli

Obrambni dan

V soboto smo imeli v naši šoli, ki nosi ime narodnega heroja Janeza Hribarja, obrambni dan. Po prihodu v šolo je bil alarm. Takoj smo se razdelili v skupine, vsaka skupina je imela svojega vodjo. Potem smo šli na Vodice. Med potjo nas je presenetil sovražnik. V trenutku smo se poskrili in čakali nadaljnja navodila. V naravi smo imeli pouk; spoznavali smo se tudi z orožjem, s postavitvijo šotora, kako se pomagati ranjencu in podobno. Tam so predavali tudi člani civilne zaštite. Ko smo prišli na zborna mesto, nas je čakal partizanski golač.

BRANKA POJE, tretji razred
Osnovne šole heroja Janeza Hribarja, Stari trg pri Ložu

Srečanje s smrtjo

»Takrat sem zasovražil nasilje, fašizem!«

Bilo je sredi vojne vihre leta 1942.

Moj oče je bil takrat star sedem let. Ime mu je bilo Marjan. Vsak drugi dan je moral hoditi po mleko v dve uri oddaljeni hribovski zaselek s tremi hišami. Imel je dve majhni sestrici, stari le nekaj več kot leto dni. Njegov oče je bil v koncentracijskem taborišču nekje v Italiji in mati je morala sama skrbeti za pet otrok.

V Kajni dol je hodil po gozdni stezici in ni se mu prav najbolj mudilo. Tja je prišel šele pozno popoldne. Pri Kašperjevih, kamor se je napotil, sta bila dva partizana, kurirja. Pri hiši sta se ustavila, ker sta vedela, da tod živijo ljudje, ki so že okusili strahoto fašizma in so imeli pri partizanih dva

sinova. Mali Marjan je takrat prvič videl partizane, vendar je zanje že slišal. Partizanoma se je mudilo, zato sta se kmalu poslovila in odšla naprej. Prehodila sta že kakih petsto metrov, ko je po poti prišla skupina Italijanov. Eden izmed partizanov je skočil v gozd, drugi pa je začel teči v dolino. Prvega so pred italijanskimi streli zaščitila drevesa in jim je srečno ušel, drugega je pokosil rafal iz strojnice.

»Takrat sem zasovražil nasilje, fašizem!« mi je rekel očka. To je bilo tudi njegovo prvo srečanje s smrtjo.

DAMJAN SIRCA, osmi razred
Osnovna šola Franca Rozmana-Staneta, Ljubljana

besede in dejanja

27. juniju, dnevu samoupravljalcev, na rob

Jurak Šabul, strugar: »Mislim, da dan samoupravljalcev delavci v celoti še niso sprejeli kot svoj praznik — vsaj tako ne, kot si ga sam predstavljam. Morali bi ga praznovati bolj slovesno, z delovnimi zmaganji, s podeljevanjem priznanj za delo in uspehe na področju samoupravljanja ter podobno. Žal delavci za svoj praznik zve- mo le iz časopisov — vsaj pri nas, v TAM, je tako.

DELO — 25. VI. 1977

Svobode se ne poklanjajo

Z dopolnitvami, ki jih je naknadno vnesel v uvodni govor nedavne seje pred- sedstva CK ZKJ, je Edvard Kardelj ver- jetno najbolj ostro osvetlil srž problema

nadaljnega razvoja našega političnega siste- ma, ki je bil na dnevnem redu. A dopolnitev se glasi: »Sreče ne more človeku prine- sti država ne sistem in ne politična stranka — srečo si lahko človek ustvari samo sam.«

NIN — 19. VI. 1977

Tito — »Ni sposobnih ljudi!« — Ta odgovor ni točen!

Naj za konec za podkrepitev našega raz- mišljanja o tem, ali se naše kadrovske politike še drži konservativna praksa »vrte- nje v krogu« poudarimo, da se je predsed- nik Tito v vsem svojem revolucionarnem življenju in delovanju vedno zavzemal za takšno kadrovske politike, ki bi odkrivala ljudske in partijske kadre v najširših ljud- skih množicah, ne pa med izbranci oziro- ma v ozki, za funkcije predpisanosti dru- žbeni plasti. Tudi v najbolj dramatičnih in usodnih obdobjih našega delavskega giba- nja in revolucionarnega boja je videl vedno v naših množicah dovolj sposobnih ljudi, ki lahko prevzamejo odgovorne partijske, vo- jaške in družbene položaje. Partijska ka- drovska kultura povzdigovanja sposobnih in predanih ljudi iz širših množic je njegovo delo! Leta 1942, v odločilnih časih naše revolucije in narodnoosvobodilnega boja, je predsednik Tito v Proleterju zapisal: »Ni sposobnih ljudi!« — Ta odgovor ni točen! Točno je to, da tovariši pogostokrat nimajo zaupanja v mlajše kadre, da z rezervo pristopajo k dviganju novih ljudi na vodilne položaje v partiji. Praksa je med deset- mesečnim narodnoosvobodilnim bojem po- kazala, da je takšen strah odveč in napa- čen... —

SOBOTNA PRILOGA DELA
— 25. VI. 1977

»Trdo sem zaslužil ta denar...«

Milivoj Vasiljevič iz Uziške Požege se je na postopek komisije za raziskovanje izvora premoženja takole pritožil:

— Premoženje, ki sem si ga pridobil s krvavim delom v tujini, je v moji Uziški Požegi tretjič na listi za raziskovanje...

Ze od maja leta 1965 sem v tujini, kjer delam kot obrtnik... Delovni čas v tej pre- kleti tujini je deset do dvanajst ur na dan, včasih tudi več! Ne poznam praznikov, ne- delj in ne zabave... Delali smo težko, brat- je in jaz... pa smo v Požegi zgradili hišo z lokalom v pritličju, da bi po vrnitvi sami sebi zagotovili delovno mesto. Komisija za raziskovanje izvora premoženja je že nekaj- krat pokrenila postopek za nacionaliziranje našega lokala oziroma vsega pritličja... Nihče od članov komisije si ni dal prsta na čelo in se vprašal o tem, kar sem vam zapisal v pismu. Ze deset let gradimo to hišo... a neki ljudje mi jo hočejo na vsak način vzeči. V domovino sem prinesel pri- nesel približno 200.000 francoskih frankov, a namesto, da bi to pohvalili, mi jih hočejo vzeči... Po vsem tem razmišljam, da vza- mem ta na še kako trnjevi poti pridobljeni denar in ga prenesem v Francijo.

VEČERNE NOVOSTI — 19. VI. 1977

Samoprispevek je več, kot samo zbiranje denarja

Za bučne parade in povorke z vzklika- njem nam nekako res ni prav preveč, zavze-lost za svet okrog nas pa le kaže — toda na drug način. Glasovanje za samoprispevek so postala že prve vrste sodobni ljudski praznik izpričevanja privrženosti družbi. Ce- ne gredo gor, osebni dohodki jih ne uspe- jo dohajati — pa se vendarle zavestno odločimo in damo z glasovalnim lističem samoprispevka nekaj priloženega denarja. Vsak med nami ima na glasovalni listič polno pravico zapisati svoj »nek«. Velika, velika večina na to niti ne pomisli. Priznaj- mo si, da nas ob tistih nedeljskih dopol- dnevih, ko gremo h glasovanjem, spreml- jajo na poti proti voliščem posebni občut- ki. S potezo po lističu damo svoj prispevek svetu okrog nas. Ker so za nami že nekaj- letni samoprispevki, je prav prijetno stopiti do te ali one iz samoprispevka zgrajene pridobitve. Vsak med nami je prispeval nekaj malega, in glej: tu stoji šola, vrtec, cesta, bolnišnica. Sami smo postavili in naše je!

Umaknili smo se pred televizorje in za domače zidove, kljub temu še vedno osta- jajo samo ljudje. Človek pa je družbeno bitje. Samoprispevek je res nekaj več, kot samo zbiranje denarja — kar priznamo si in prav je tako.

7 D — 19. VI. 1977

Legenda, ki je naprodaj

Ali vam ni nekoliko neobičajno, da gledamo film o legendarnem sekretarju Komunistične partije Jugoslavije Djuru Dja- koviću, zahvaljujoč tej in tej tovarni kozme- tičnih proizvodov. Eden izmed lepih likov jugoslovanske revolucije, katerega smrt označuje začetek najbolj mračnega terorja nad komunisti in delavci, je poslužil, glej- te, kot cena kozmetičnih uslug! Pri nas je, vse tako kaže, tako: televizija je državna, a njeni uradniki samoupravljajo z našim denarjem, ki nam ga jemljejo in trošijo tako, kakor se njim zdi najbolje. Vse tudi kaže, da jim to ni dovolj, pa so začeli z razprodajo Djura Djakovića, Guernice... proizvajalcem krem. Vse je postavljeno na tehtnico tržne cene — in tudi zavest. Eno- stavno, kakor pod parolo: nič ni tako sveto, da bi ne moglo imeti svoje kozmetične cene.

NIN — 19. VI. 1977

Predrag Ejdsus in Bert Sotlar kot Dja- ković in Helimović v filmu M. Jokića

Rado Jelinčič, Karel Kumše:

DELO GORIŠKEGA VOJNEGA PODROČJA (7)

OD MARCA 1944 DO OSVOBODITVE

NOVGRAD je v letih 1944 in 1945 delal predvsem za potrebe NOV. De- lavci so ovirali sovražnika predvsem s tem, da so podirali mostove, kadar je bil sovražnik na pohodu, nasled- nji dan pa so na istem mestu zgra- dili novega za potrebe svoje vojske. Tudi to je bil prispevek k boju za osvoboditev. Zaradi goste postavlje- nih sovražnikov postojank, je NOV- GRAD izbral in vzdrževal več stran- skih cest in poti po skrivnih krajih, ki so bile sovražniku skoraj prikrite. Skupaj je skrbel za okrog 450 km cest in poti. Večino so jih morali pozimi plužiti. Pri tem delu so po- magali kmetje z živino, ker so plu- žili z lesenimi plugi ali pa ročno delavci z lopatami.

Za vzdrževanje obeh glavnih cest, s Krasa in Vipave v Trnovski gozd, je bilo treba veliko naporov. Enako za dela pri kopanju, vrtanju lukenj, razstreljevanju, tolčenju kamena in drugod. Za opravljeno delo so bili delovni bataljoni NOVGRAD večkrat pohvaljeni.

V partizanskem dnevniku za slo- vensko Primorje z dne 18. januarja 1945, leto 3, št. 15, med drugim piše: »Prvi bataljon Novgrada je imel v januarju leta 1945 453 borcev, zadr- ževal pa se je na Krasu in na Vipav- skem. Drugi bataljon pa je imel 334 borcev in je deloval v Trnovskem go- zdru, Čepovanu in Trebuši. Tretji ba- taljon z 298 borci je deloval v Cer- knem in okolici. V vseh treh bataljo- nih je bilo čez tisoč borcev. To so bili moški, ki so bili nesposobni za operativne enote, predvsem starejši in takih poklicev, ki jih je potrebo- val Novgrad pri svojih delih in sicer: minerji, zidarji, mizarji, tesarji, ko- vaci, žebjarji, nekaj pa je bilo tudi nekvalificiranih delavcev. Dela so vo- dili gradbeni inženir in tehniki. Po- trebno orodje za delo bataljonov so deloma izdelovali delavnice koman- de goriškega vojnega področja, delno pa so ga nabavljale na druge načine. Gradbeni material so v glavnem sa- mi izdelovali: drobili so kamene, ža- gali les na kraju samem ali pa so ga dobili iz žag na Cerkljanskem in Idrijskem. Precej orodja je izdelala tovarna v Batujah, žeblje pa je izde- lovala fužina v Lokovcu. Minerski material so dobivali iz cementarne v Anhovem, iz apnenice v Solkanu in rudniku živega srebra v Idriji.

Po nalogu 9. korpusa je Novgrad jeseni leta 1944 pripravil po tipskih načrtih za lesene mostove različnih velikosti ves potreben material za gradnjo in popravilo mostov čez re- ke, potoke in prehode, tako, da jih je bilo mogoče na dano povelje ta- koj popraviti. To je bila v glavnem hlobovina, ki je bila vskladiščena na primernih mestih v bližini prevoznih poti. Tega materiala je bilo za okrog petdeset mostov. Malo pred osvobo- ditvijo pa so v dvorani v Renčah gradili čolne za plavajoči most pre- ko reke Vipave.

Ko je začelo primanjkovati žeb- ljev, so s pomočjo kroparskih žeb- ljarjev organizirali posebno delav- co, v kateri so izdelali od tisoč do dva tisoč različnih žebeljev dnevno. V mizarskih delavnicah je bilo zapo- sljenih 26 delavcev, ki so v enakem času izdelali 238 oken, 65 vrat, opre- mo za šolo, dve bolnišnici, štabne barake za 9. korpus in drugo. Poleg

tega so imeli tudi pečarsko delavni- co in pekarno ter devet žag, med njimi eno parno, v njih pa je bilo zaposlenih 43 žagarjev, ki so dobav- ljali deske za NOVGRAD. Dokaz, ka- ko zahtevnega dela so se lotili in v kako kratkem času so bili priprav- ljeni nekaj izdelati, je most pod Ko- bilico med Dolenjo Trebušo in Če- povanom: trideset metrov dolg most nad prepadom so postavili in ga u- sposobili za prevoz s tovornjaki v šestnajstih urah. Razen tega so grad- beniki 52 metrov dolg most v Želinu tako izboljšali, da se je njegova no- silnost povečala s štirih na petnajst ton.

V Cerknem je bila tudi specialna smučarska delavnica, v kateri so iz- delali dnevno okrog dvajset parov smuč, stroje pa so dobili iz Kroke in Ajdovščine.

V tem času so v bolnišnici Franja zgradili nekaj novih objektov, s ka- terimi so povečali udobje bolnikov in osebja. Dobili so pralnico, kopal- nico s kadjo, prho, tekočo hladno in toplo vodo in drugo. V vseh prostori- h je bila električna razsvetljava. Na novo so zgradili tudi bolnišnico Pavla. Postavili so šest objektov, enega za osebje, dva za osemdeset pacientov, nadalje pralnico, kuhinjo in operacijsko sobo.

To je le nekaj podatkov in doka- zov o veliki delavnosti in organiza- cijski sposobnosti naših borcev in vodstva med narodnoosvobodilno vojno na Primorskem.

Oddelki Novgrada so ves čas voj- ne, kadar niso imeli dela za opera- tivne enote, pomagali tudi civilnemu prebivalstvu, še posebno kmetom. Med to pomoč kmetom je treba šte- ti: košnjo in spravlanje sena, raz- lična opravila v času trgatve, po- spravlanje poljedelskih pridelkov in drugo. Veliko dela je bilo opravlje- nega tudi pri zasilni obnovi in po- pravilu stanovanjskih hiš in drugih zgradb, ki so jih okupatorji požgali.

Mobilizacijski odsek

Najpomembnejša naloga komand mest in področij je nedvomno bila mobilizacija. Število borcev v briga- dah se je hitro zmanjševalo, ker jih je bilo precej ranjenih ali pa so pa- dli, nekateri pa so se ob sovražniko- vih ofenzivah poskrili ali pa odšli domov in počakali, da so ponje pri- šle mobilizacijske patrulje.

Mobilizacijska komisija goriškega vojnega področja, ki so jo sestavljali mobilizacijski oficir, to je namest- nik komandanta področja, sanitetni referent-zdravnik in administrator, je začela v tem sestavu delati že junija 1944. Komande mest so mobilizacij- ski komisiji sporočile dan, zborna mesto in uro, ko bodo pripeljali mo- bilizirance na pregled. Komisija je mobilizirance pregledala in jih glede na njihovo zdravstveno stanje dolo- čila v operativne enote, v zaledno vojsko ali pa v delovne enote Nov- grada. Zdravstveno nesposobne je odpustila. Vse, ki so jih na pregledu spoznali za sposobne, so poslali v šolsko zbirališče 9. korpusa, kjer so jih seznanili z orožjem in načinom bojevanja, nato pa jih poslali v boj- ne enote.

(se nadaljuje)

•TV-15• izhaja vsak teden — Izdaja ga Založba borec Ljubljana, Miklošičeva 28 kot glasilo Zveze združenj borcev NOV in Zveze rezervnih vojaških starešin SR Slovenije

• Uprava in naročniški oddelček •TV-15•: Miklošičeva 28, pp 598/XI, 61001 Ljubljana; tekoči račun 50100-833-30005 pri SDK Ljubljana

• Telefon uprave 320-486

• Glavni in odgovorni urednik: SILVO TERSEK

• Novinarji: NEVA MUŽIČ, MILENA STRAJNAR, TONE URBAS, MILAN VOGEL

• Tehnični urednik: SINE KOVIČ

• Tajnica uredništva: MARA OKORN

• Telefon uredništva 327-780

Letna naročnina 140 din, za Inozemstvo 160 din; posamezna številka v prosti prodaji 3 din

Rokopise pošljite na naslov: Uredništvo •TV-15•, Miklošičeva 28, pp 598, 61001 Ljubljana

Rokopisov in fotografij ne vračamo

Po mnenju sekretariata za Informacije IS SR Slovenije št. 421/1-72 od 12. 4. 1974 se za •TV-15• ne plačuje temeljni davek od prometa proizvodov

Fisk in klišej: CGP Delo, Ljubljana, fitova 35